

Västsvenska SOM-undersökningen 2019
Uppföljning av Vision Västra Götaland

[SOM-rapport nr 2020:37]

Innehåll

Förord.....	1
1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande	2
Utbildning	6
Medborgarnas välbefinnande.....	8
Sammanfattning	15
2. Demokrati och delaktighet.....	17
Nöjdhet med demokratin.....	17
Förtroende för politiker och beslutande organ.....	18
Påverka politiska beslut	21
Politiskt deltagande.....	23
Sammanfattning	25
3. Kultur och fritid	27
Västsvenskarnas fritidsvanor	27
Föreningsliv och engagemang	30
Kultur i regionen	31
Besöksmål i Västra Götaland.....	34
Sammanfattning	36
4. Arbetsmarknad och arbetsliv	38
Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning	38
Ingen större oro för arbetslöshet	41
Sammanfattning	43
5. Hälsa och sjukvård.....	45
Självskattad hälsa.....	45
Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen	47
Sammanfattning	53
6. Infrastruktur	55
Bedömning av infrastrukturprojekt.....	56
Kollektivtrafiken i Västra Götaland.....	60
Sammanfattning	62
7. Slutdiskussion	64
Välbefinnande och oro	64
Demokrati	65
Fritid och kultur	66
Arbetsmarknad och arbetsliv	66
Hälsa och sjukvård.....	67
Infrastruktur och kollektivtrafik.....	68
Appendix.....	70

Information om den västsvenska SOM-undersökningen	70
Undersökningens upplägg.....	70
Svarsfrekvens och representativitet	71
Procentkattningar och felmarginaler	71
Referenser	73

Förord

Den regionala utvecklingsstrategin Vision Västra Götaland – det goda livet avser att fungera som en gemensam utgångspunkt för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Visionen har tagits fram av Västra Götalandsregionen, kommunerna och externa aktörer representerade av bland annat högskolor och universitet, näringsliv, arbetsmarknadens organisationer och statliga organ. I basen för visionen om det goda livet, vilken antogs efter beslut i regionfullmäktige 2005, finns en ekonomisk, en social och en ekologisk dimension. Utvecklingen i regionen ska genomsyras av perspektiven den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering. Arbetet med visionen innebär att fem fokusområden prioriteras: näringsliv, kompetens, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa.

Visionen handlar inte bara om politiska beslut. Som en del i arbetet ingår att studera hur invånarna i Västra Götaland ser på de offentliga verksamheterna och demokratin men också på det egna livet. Detta görs genom årligen återkommande medborgarundersökningar. SOM-institutet har samverkat med Västra Götalandsregionen kring sådana undersökningar sedan 1998. Utgångspunkten för dessa tas i visionsdokumentet och frågorna knyter särskilt an till områden som hälsa, infrastruktur och kultur men också till frågor som berör den gemensamma regionen, de styrande och de beslut som fattas.

Den första utvärderingen av Västragötalandsregionens visionsarbete presenterades 2009, vilket innebär att föreliggande visionsrapport är den elfte i ordningen. Rapportens upplägg följer en liknande struktur som tidigare års utvärderingar så till vida att tidsserier för frågor som knyter an till visionen följs upp.

Flera personer har varit inblandade i arbetet med den västsvenska SOM-undersökningen 2019 och i arbetet med årets visionsrapport. Frida Sandelin har varit biträdande undersökningsledare för den västsvenska SOM-undersökningen 2019. Arbetet med föreliggande rapport är ett samarbete mellan flera av SOM-institutets medarbetare: Elisabeth Falk (Hälsa och sjukvård samt Infrastruktur), Daniel Jansson (Kultur och fritid), Frida Sandelin (Demokrati och deltagande), Marcus Weissenbilder (Arbetsmarknad och arbetsliv samt Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande). Forskare Anders Carlander har haft det samlade ansvaret för SOM-institutets uppföljning av Vision Västra Götaland i ett medborgarperspektiv

1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande

Västra Götalands demografiska sammansättning och dess variationer ligger till grund för de analyser och slutsatser som presenteras i föreliggande rapport. Information om hur befolkningsstrukturen ser ut och utvecklas är viktig kunskap när variationer i vanor och attityder analyseras. Detta första kapitel ger en överblick över hur svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över regionens delar, olika utbildningsnivåer, subjektiv klass och nationaliteter. Vidare utforskar kapitlet välbefinnandet bland regionens invånare. Ett av Visionens uttalade syften är att Västra Götaland ska erbjuda det ”goda livet” till sina invånare. Med det avses bland annat en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet och gemenskap samt en god miljö. Rapporten redovisar framöver attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör flera av de områden som finns med i Vision Västra Götaland och jämförelser görs mellan olika grupper. En central fråga kvarstår: i vilken utsträckning anser invånarna att det goda livet har uppnåtts?

Västra Götalandsregionen är indelad i fyra delregioner enligt tabell 1.1. När analyser framleds görs på delregionnivå i Västra Götaland används befintliga indelningen av de olika kommunförbunden: Göteborgsregionen (inklusive Kungälv), Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal. Befolkningsmässigt är Göteborgsregionen störst med ett större invånarantal än övriga tre delregioner sammantaget.

Tabell 1.1 Delregioner i Västra Götaland

Göteborgsregionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
Ale	Bollebygd	Essunga	Bengtsfors
Alingsås	Borås	Falköping	Dals-Ed
Göteborg	Herrljunga	Grästorp	Färgelanda
Härryda	Mark	Gullspång	Lysekil
Kungälv	Svenljunga	Götene	Mellerud
Kungälv	Tranemo	Hjo	Munkedal
Lerum	Ulricehamn	Karlsborg	Orust
Lilla Edet	Värgårda	Lidköping	Sotenäs
Mölnådal		Mariestad	Strömstad
Partille		Skara	Tanum
Stenungsund		Skövde	Trollhättan
Tjörn		Tibro	Uddevalla
Öckerö		Tidaholm	Vänersborg
		Töreboda	Åmål
		Vara	

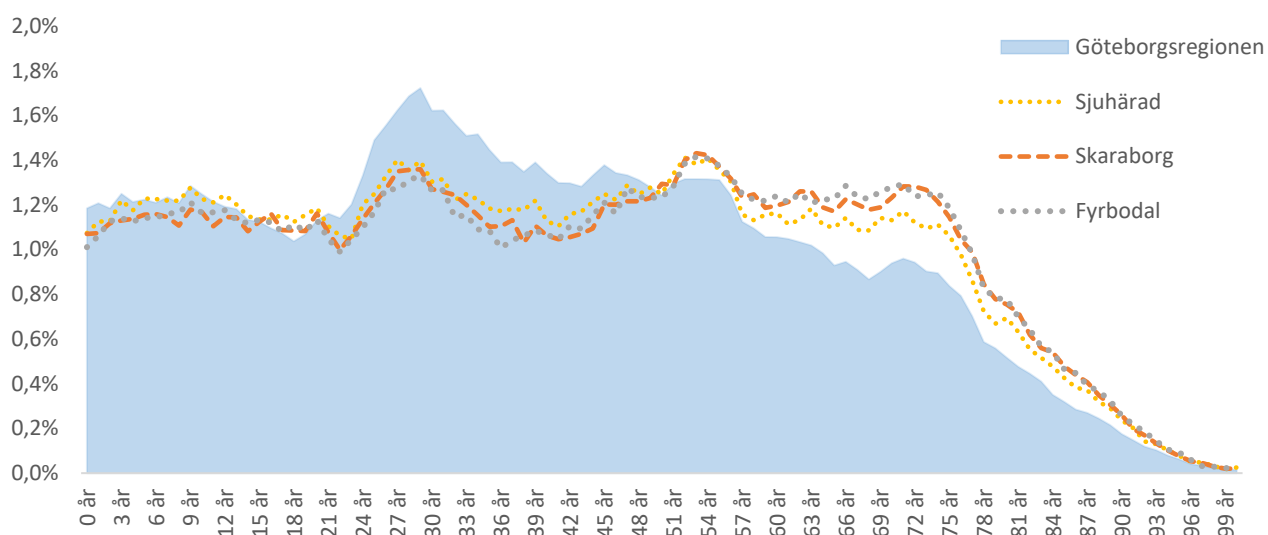
Skillnader i befolkningsmängd mellan delregionerna är i sig ingen grund till variation vad gäller vanor och åsikter mellan regionerna. Är däremot skillnaderna i befolkningens sammansättning stora och systematiska kan de förväntas påverka resultaten. Figur 1.1 visar åldersfördelningen i de olika delregionerna i procentandelar för varje årskulls andel av den totala befolkningen. Figuren visar hur åldersfördelningen skiljer sig mellan delregionerna år 2019. Göteborgsregionen har en högre andel invånare i arbetsför ålder medan övriga delregioner har en högre andel äldre människor i befolkningen. För en fullständig metodredovisning för hur detta påverkar svarsmönster i 2019 års västsvenska SOM-undersökningar se Falk (2020).

Tabell 1.2 Befolkning i Sverige, Västra Götaland och de fyra kommunförbunden, 1998–2019 (antal)

År	Sverige	Västra Götaland	Göteborgs- regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
1998	8 854 322	1 486 918	831 428	202 672	257 594	258 366
2000	8 882 792	1 494 641	844 802	202 809	254 756	257 387
2002	8 940 788	1 508 230	858 709	203 966	254 105	258 023
2004	9 011 392	1 521 895	872 155	205 016	255 109	258 311
2006	9 113 257	1 538 284	888 229	206 716	255 758	258 625
2008	9 256 347	1 558 130	906 691	208 522	256 234	259 359
2010	9 415 570	1 580 297	928 629	210 484	256 472	259 737
2012	9 555 893	1 600 447	947 575	212 276	256 955	260 427
2014	9 747 355	1 632 012	970 912	215 275	260 057	263 987
2015	9 851 017	1 648 682	982 360	217 326	261 803	266 337
2016	9 995 153	1 671 783	997 446	220 323	264 342	270 114
2017	10 120 242	1 690 782	1 012 569	222 543	265 950	271 706
2018	10 171 524	1 709 814	1 028 248	224 540	267 268	273 106
2019	10 327 589	1 725 881	1 041 850	226 086	268 462	273 878
Förändring 1998–2019	16,6%	16,1%	25,3%	11,6%	4,2%	6,0%

Kommentar: I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: SCB.

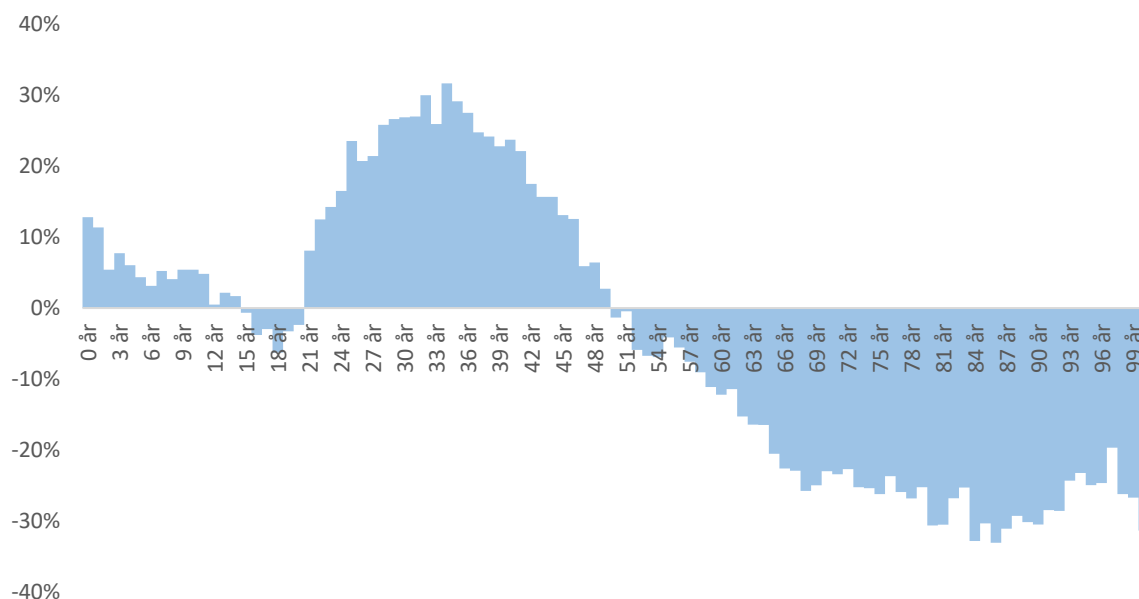
Figur 1.1 Befolkningsandel i varje årskull och delregion, Västra Götaland 2019 (procent)

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av befolkningen i de olika delregionerna varje årskull utgör. I faktiska tal är befolkningen 3,5 till 4,5 gånger större i Göteborgsregionen än i de övriga tre delregionerna.

Källa: SCB.

På kommunal nivå påverkar åldersfördelningen skatteintäkter och utgifter. En högre andel i arbetsför ålder betyder högre inkomster till kommunen medan en högre andel äldre, skolbarn och förskolebarn sätter högre krav på vård, skola och (barn)omsorg. Figur 1.2 jämför hur stor andel av befolkningen i Göteborgsregionen varje årskull utgör, med motsvarande andel i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodalen. Sammanlagt utgör 20–45-åringar 37 procent av befolkningen i Göteborgsregionen jämfört med 30 procent i de andra delregionerna. Personer över 65 år utgör i genomsnitt 23 procent av befolkningen i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen, men bara 17 procent i Göteborgsregionen.

Figur 1.2 Skillnad mellan Göteborgsregionen och Skaraborg/Sjuhärad/Fyrbodalen i befolkningsandel för varje årskull, Västra Götaland 2019 (procent)

Kommentar: Positiva tal indikerar övervikt i befolkningsandel för Göteborgsregionen. Exempelvis har Göteborg fler i åldern 21–49.
Källa: SCB.

Regionindelningen och befolkningsöversikten som hitintills presenterats är baserad på registerdata. I den västsvenska SOM-undersökningen ber vi de svarande att själva uppge i vilken typ av område de bor. I formuläret anges inga förtydliganden för vad som avses med de olika svarsalternativen med avseende på exempelvis befolkningsstorlek. Svaren delas in i fyra kategorier redovisade i tabell 1.3 och är värdefull som en indikator på boendeområdets karaktär, vilket i sin tur medför vissa förutsättningar när det gäller infrastruktur, service och utbud. Bland de svarande är det 15 procent som uppger sig bo på landsbygden, 20 procent bor i mindre tätorter, 31 procent i städer eller större tätorter och 32 procent bor i Göteborg.

Tabell 1.3 Svarspersonernas boendeområde, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad eller större tätort	Göteborg	Summa procent	Antal
15	20	32	33	100	2 678

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken typ av område bor du?* Personer som svarat något av alternativen 'storstad, centralt', 'storstad, ytterområde/förort', 'stad eller större tätort, centralt' eller 'stad eller större tätort, ytterområde' och enligt urvalsdata bor i Göteborg har förts till kategori Göteborg. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Av de som svarar på undersökningen är 91 procent själva uppväxta i Sverige och knappt 85 procent av deras föräldrar är även de uppväxta i Sverige. Nio procent uppger att de är uppväxta utanför Sverige och motsvarande siffra för de svarandes fäder och mödrar är 15 procent. Jämfört med tabell 1.3 kan vi se att fem procent fler har vuxit upp på ren landsbygd jämfört med andelen som uppger att de bor på ren landsbygd nu. En trend som kan noteras är att andelen som anger att de vuxit upp i mindre tätort har ökat något över tid samtidigt som andelen uppvuxna på landsbygden har minskat.

Tabell 1.4 Svarspersonernas uppväxt, Västra Götaland 2019 (procent)

	Växt upp någonstans - själv	Växt upp någonstans - far	Växt upp någonstans - mor
Ren landsbygd i Sverige	20	30	28
Mindre tätort i Sverige	28	23	24
Stad eller större tätort i Sverige	21	16	17
Stockholm, Göteborg eller Malmö	22	16	16
Annat land i Norden	2	4	5
Annat land i Europa	4	6	5
Land utanför Europa	3	5	5
Summa procent	100	100	100
Antal	2 529	2 537	2 536

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen består av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i annat land i Norden, annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Bland svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen 2019 uppger 92 procent att de är svenska medborgare och tre procent att de har dubbelt medborgarskap varav ett är svenskt. Fem procent uppger att de själva är utländska medborgare. I Sverige som helhet har knappt 9 procent ett medborgarskap som inte är svenskt (SCB, 2020). Andelen utländska medborgare är jämförelsevis något högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland.

Tabell 1.5 Svarspersonernas medborgarskap, Västra Götaland 2019 (procent)

Medborgarskap	Västra Götaland	Göteborgsregionen	Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen
Svensk medborgare	92	90	94
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	3	4	3
Medborgare i annat land	5	6	3
Summa procent	100	100	100
Antal	2 681	1 449	1 232

Kommentar: Frågan lyder: *Är du....* Procentbasen består av de som besvarat frågan. Antalet utländska medborgare i delregionerna är för litet för att särredovisas.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet används som en förklaringsfaktor i kartläggningen av de sociala aspekterna av Vision Västra Götaland. Respondenterna får själva uppge om deras nuvarande hem kan klassificeras som ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem eller företagarhus. En inkludering av subjektiv klasstillhörighet synliggör individens egen uppfattning av familjeklass och möjliggör en analys av hur den i sin tur hänger samman med utbildning, konsumtion av kultur och övriga vanor och attityder. Tabell 1.6 visar fördelningen av svvarspersonernas subjektiva klasstillhörighet. Endast tre procent av respondenterna identifierar sitt nuvarande hem som ett

jordbrukarhem vilket begränsar möjligheten att dra slutsatserna om jordbrukarhemmens vanor och värderingar.

Tabell 1.6 Subjektiv klass, Västra Götaland 2019 (procent)

Subjektiv klass	Nuvarande hem	Uppväxthem
Arbetarhem	41	55
Jordbrukarhem	3	10
Tjänstemannahem	26	20
Högre tjänstemannahem	11	6
Företagarhem	9	9
Summa procent	100	100
Totalt antal	2 536	2 537

Kommentar: Frågan lyder: *Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?* Samtliga alternativ redovisade. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

För boende i Göteborgs Stad ger SOM-undersökningarna möjligheten att analysera de inkomna svaren efter resursstyrkan i det område som svarspersonerna är bosatta i. Indelningen bygger på kommunens primärområden och redovisas utifrån fyra kategorier: starka, medelstarka, medelsvaga och svaga områden baserat på medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd i respektive primärområde. I tabell 1.7 redovisas hur fördelningen av svarspersoner boende i Göteborgs Stad fördelar sig över de fyra resursområdena.

Tabell 1.7 Svarspersonernas resursområde, Göteborgs Stad 2019 (procent och antal)

Resurstarka områden	Medelresurstarka områden	Medelresurssvaga områden	Resurssvaga områden	Summa procent	Antal
29	25	28	18	100	870

Kommentar: Indelningen bygger på primärområdena i Göteborgs Stad och baseras på respektive områdes medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd.

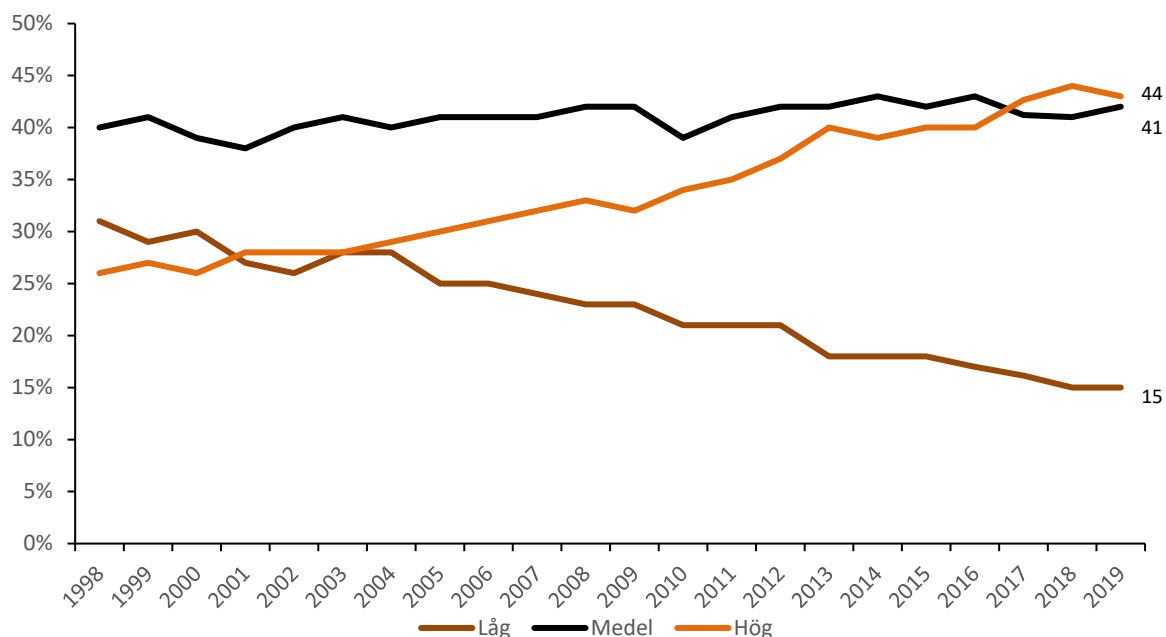
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Utbildning

Utbildning används ofta som en indikator på ett lands humankapital, ett mått på kunskaper och färdigheter sedda som en ekonomisk resurs och hänger samman med bland annat hälsa, deltagande i samhället och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2005). Vision Västra Götaland (2005) uttrycker en strävan om att bryta könstraditionella utbildnings- och yrkesval samt att skillnader i utbildning på grund av kön och ursprung skall utjämnas. Sveriges konjunkturläge har historiskt sett visat sig påverka i vilken grad högre utbildning prioriteras av individer. I lågkonjunktur prioriteras utbildning, dels för kompetensutveckling men också som ett alternativ till arbetslöshet medan i högkonjunktur väljs arbete framför vidareutbildning då valet ges (Öhlin, 2010).

Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppger liknande utbildningsnivåer som svarande i den motsvarande nationella SOM-undersökningen. Andelen högutbildade – personer som har eller håller på att skaffa sig en universitets- eller högskoleutbildning – ökar stadigt. Andelen med medelhög utbildning har legat stabilt kring 40 procent sedan mätningarnas början medan andelen svarande med låg utbildning minskar stadigt. Detta är delvis en generationseffekt till följd av förändrade utbildningssystem. Äldre personer är överrepresenterade i gruppen med låg utbildning. Bland svarande mellan 30 och 64 år har en majoritet hög utbildning och Vision Västra Götalands (2005) mål om att hälften av alla vuxna skall ha högre utbildning är inom den gruppen uppfyllt.

Figur 1.3 Utbildningsnivå bland invånare 16–85 år, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Utbildning: *Låg*: max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola, *Hög*: studier vid/examen (inklusive forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

Tidigare presenterad skillnad i befolkningens sammansättning vad gäller ålder förklarar en del av skillnaderna i utbildningsnivå. Skillnaderna i Göteborgs Stads olika resursområden ger dock en indikation på att det finns andra förklaringar till skillnaderna i uppnådd utbildningsnivå så som att utbildning ofta går i arv och att ungdomar med två högskoleutbildade föräldrar oftare läser vidare på högskolan själva (UHR, 2018). Västra Götalandsregionens egen rapport *Vår bästa tid är nu?* (VGR Analys 2019:11) redogör för statistik på utbildningsnivå i åldrarna 25 till 64 år och delar in utbildningsnivåerna i andra kategorier men uppger att ca 40 procent av befolkningen i 25 till 64 års ålder har genomgått någon form av eftergymnasial utbildning så som yrkeshögskola, högskola eller universitet vilket är något lägre än den utbildningsnivå som respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppgav 2019.

Tabell 1.8 Utbildningsnivå i olika grupper, Sverige och Västra Götaland 2019 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent	Antal svar
Sverige	14	30	23	33	100	9 805
Västra Götaland	15	30	22	33	100	2 640
Kön						
Kvinna	13	27	22	38	100	1 387
Man	16	34	22	28	100	1 250
Ålder						
16–29 år	4	51	21	24	100	391
30–49 år	4	24	25	47	100	715
50–64 år	10	33	24	33	100	711
65–85 år	33	23	19	25	100	823
Subjektiv klass						
Arbetsarhem	23	42	21	14	100	1 029
Jordbrukarhem	35	28	24	13	100	76
Tjänstemannahem	6	20	25	49	100	916
Högre tjänstemannahem	2	16	18	64	100	266
Företagarhem	13	32	27	28	100	216
Delregion						
Göteborgsregionen	11	26	23	40	100	1 430
-Göteborg	9	23	23	45	100	852
-Resursstark	6	23	21	50	100	252
-Medelresursstark	6	18	27	49	100	222
-Medelresurssvag	9	21	23	47	100	226
-Resurssvag	18	33	23	26	100	151
Sjuhärad	17	35	22	26	100	343
Skaraborg	19	37	37	21	100	475
Fyrbodal	20	34	23	27	100	392

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 samt Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

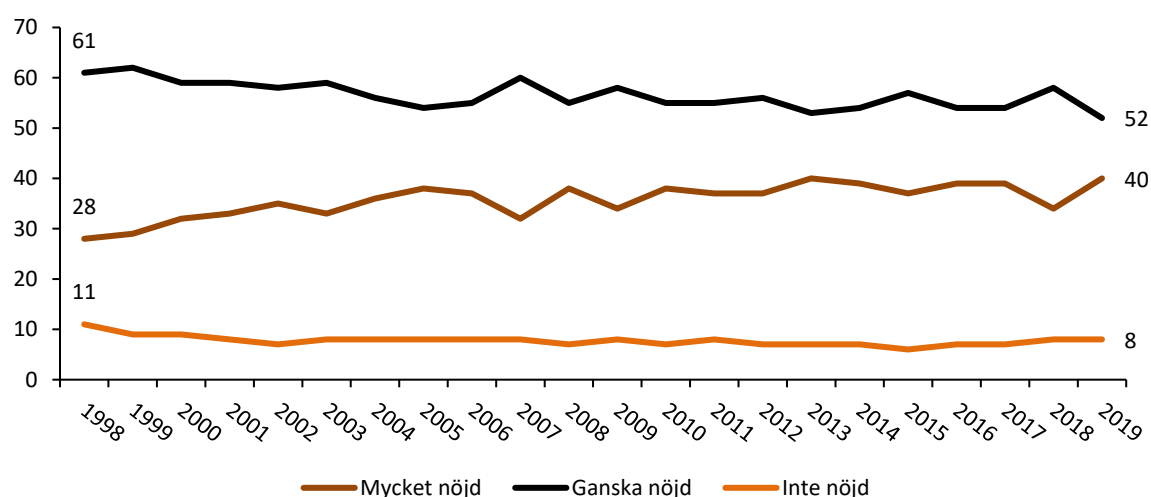
Medborgarnas välbefinnande

Nöjdheten med livet är den fråga i de västsvenska SOM-undersökningarna som är tydligast kopplat till livstillfredsställelse. Ett antal frågor om olika aspekter av livet som i tidigare forskning identifierats som viktiga komponenter i ett gott liv (Brülde & Fors, 2014) ställdes i undersökningen 2019. Skillnader mellan att vara nöjd med sitt liv och att exempelvis uppleva sig ha ett meningsfullt liv återfinns bland annat i meningsfullheten i livet ofta är kopplat till aspekter som inte bara rör en själv (Bergström, 2004). Ett liv kan upplevas som meningsfullt i sin helhet även om nöjdheten med det egna livet är begränsad. Ett meningsfullt liv har visats kopplat till vad en gör, strävar efter och förhåller sig till olika saker medan den övergripande nöjdheten med livet är starkare kopplat till den egna livstillfredsställelsen.

Hur gott livet egentligen upplevs i Västra Götalandsregionen är naturligtvis en fråga som är svår att svara på men i SOM-undersökningen ställs en fråga om hur nöjda svarspersonerna är med sina liv, en fråga som utgör ett av flera mått på lycka (Holmberg & Weibull, 2005). Fördelningen mellan mycket nöjda, ganska nöjda och inte nöjda med sina liv har sett ungefär likadan ut sedan undersökningsstarten 1998, men med en något högre andel mycket nöjda under 2000-talet. Tidigare studier har även visat att bland annat inkomst, utbildning, social gemenskap och hälsa är viktiga för hur nöjda olika personer anser sig vara med sina liv (Nilsson, 2009).

Det övergripande målet för visionen kan sammanfattas till att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet till att leva ett lyckligt liv. Den västsvenska SOM-undersökningen mäter regionsinvånarnas allmänna livstillfredsställelse genom att de tillfrågas om hur nöjda de på det hela taget är med sina liv. Figur 1.1 visar fördelningen av de olika svarsalternativen från 1998 fram till 2019. Jämfört med de senaste årens undersökningar noteras inga stora skillnader i resultaten från 2019. Regionens invånare är fortsatt nöjda med sina liv i stort. Över tid kan man dock se en minskning i andelen som är ganska nöjda med livet från 61 procent i slutet på 1990 talet till 52 procent i 2019 års undersökning. Samtidigt har andelen som är mycket nöjda med livet ökat med sex procentenheter från 28 till 40 under samma period.

Figur 1.4 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2019.

Vilka sticker ut som mer eller mindre nöjda med sina liv? Unga och låginkomsttagare uppger i lägre grad att de är nöjda med sina liv. Något överlappande är indikationen att boende i olika resursområden i Göteborgs Stad bedömer sin livstillfredsställelse olika. De som bor i områden där arbetslösheten och andel mottagare av ekonomiskt bistånd är högre uppger att de i lägre utsträckning är nöjda med sina liv.

Tabell 1.9 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Summa procent	Antal svar
Västra Götaland	40	52	8	100	2 672
Kön					
Kvinna	41	51	8	100	1 400
Man	38	54	8	100	1 268
Ålder					
16–29 år	37	52	11	100	399
30–49 år	37	52	11	100	723
50–64 år	42	52	6	100	714
65–85 år	41	53	6	100	836
Subjektiv klass					
Arbetarhem	33	57	10	100	1036
Jordbrukarhem	50	40	10	100	78
Tjänstemannahem	42	52	6	100	915
Högre tjänstemannahem	53	44	3	100	268
Företagarhem	47	47	6	100	217
Månadsinkomst					
Max 14 999	33	52	15	100	654
Mellan 15 000 och 34 999	38	55	7	100	1 131
Mer än 35 000	48	50	2	100	773
Delregion					
Göteborgsregionen	40	53	7	100	1 447
-Göteborg	38	54	8	100	861
-Resursstark	42	53	5	100	255
-Medelresursstark	44	50	6	100	222
-Medelresurssvag	36	53	11	100	232
-Resurssvag	27	58	15	100	151
Sjuhärad	41	53	6	100	344
Skaraborg	38	53	9	100	478
Fyrbodal	41	49	10	100	403

Kommentar: För frågans lydelse se figur 1. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Störst skillnader inom grupper finner vi inom just resursområde, subjektiv klass och inkomst. Boende i resursstarkare områden uppger sig nöjdare med sina liv än boende i resurssvaga områden. Vad gäller den subjektiva klassindelningen så finner vi att respondenter från högre tjänstemannahem och företagarhus är de mest nöjda med sina liv. Drygt 50 procent uppger att de är mycket nöjda med sina liv, vilket tillsammans med höginkomsttagare är de högsta siffrorna uppmätta i någon grupp 2019. Högst andel, cirka 10–15 procent, som inte är nöjda med sina liv återfinns bland yngre, i arbetarhus, hos låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden. På delregionnivå ser vi att boende i Fyrbodal sticker ut som den delregion där flest uppger att de inte är nöjda med sina liv.

I tabell 1.10 redogörs för huruvida Västsvenskarna upplever att de lever ett meningsfullt liv. Sammantaget utläses av tabellen att en klar majoritet uppger att de ingår i ett sammanhang och att livet är meningsfullt. Över 90 procent uppger att de lever ett meningsfullt liv vilket på en övergripande nivå liknar andelen som anger att de är mycket eller ganska nöjda med sina liv.

Tabell 1.10 Åsikt om meningsfullhet i livet, Västra Götaland 2019 (procent)

Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
47	44	7	2	100	2 668

Kommentar: Frågan lyder *’I vilken utsträckning stämmer följande påstående in på ditt liv? – Mitt liv är meningsfullt.’*

Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Tabell 1.11 redogör för hur andelen som upplevelsen om meningsfullhet i livet ser ut i olika grupper. Den subjektiva klassindelningen visar att de som identifierar sitt hem som arbetarhus i högst grad uppger att de inte har meningsfullhet i livet. 11 procent anger att de saknar meningsfullhet, jämfört med fem procent för de som bor i högre tjänstemannahem. En viss åldersskillnad går att notera, den största påverkan verkar dock månadsinkomst ha. Bland låginkomsttagare uppger 16 procent att de inte har meningsfullhet i livet, jämfört med enbart tre procent för höginkomsttagare. Det finns dock onekligen stort överlapp mellan unga och låginkomsttagare. Den allra största skillnaden finns mellan de som uppger att de är nöjda med livet kontra de som inte är det. Hur kausaliteten ligger till mellan sambandet är svårt att veta, men det verkar finnas en koppling mellan nöjdhet med livet och åsikt om meningsfullhet i det. Bland de som uppger att de inte är nöjda med livet är det 65 procent som också anser att livet saknar meningsfullhet, jämfört med fyra procent för de som är nöjda med livet.

Tabell 1.11 Meningsfullhet i livet, Västra Götaland 2019 (procent och antal svar)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Samtliga	47	44	7	2	100	2 668
Kön						
Kvinna	49	43	7	1	100	1 394
Man	45	46	7	2	100	1 270
Ålder						
16–29 år	49	38	10	3	100	394
30–49 år	50	40	8	2	100	718
50–64 år	53	42	4	1	100	714
65–85 år	38	55	6	1	100	842
Subjektiv klass						
Arbetslöshet	39	50	9	2	100	1 040
Jordbrukarhushåll	47	44	6	3	100	78
Tjänstemannahushåll	52	42	5	1	100	914
Högre tjänstemannahushåll	59	36	4	1	100	267
Företagarhushåll	53	39	6	2	100	215
Månadsinkomst						
Max 14 999	34	50	12	4	100	658
Mellan 15 000 och 34 999	46	47	6	1	100	1 129
Mer än 35 000	60	37	3	0	100	771
Delregion						
Göteborgsregionen	48	44	6	2	100	1 442
-Göteborg	48	43	6	3	100	859
-Resursstark	51	43	5	1	100	256
-Medelresursstark	52	41	4	3	100	220
-Medelresurssvag	48	43	6	3	100	229
-Resurssvag	40	48	9	3	100	153
Sjuhärad	46	45	8	1	100	345
Skaraborg	46	46	7	1	100	479
Fyrbodalen	45	45	9	1	100	402
Livstillfredsställelse						
Nöjd med livet	50	46	3	1	100	2 438
Inte nöjd med livet	7	28	51	14	100	207

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påstående in på ditt liv? – Mitt liv är meningsfullt.'

Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte stämmer särskilt bra eller inte alls bra.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Den allmänna uppfattningen om nöjdheten med livet samt inställning till meningsfullhet i livet ber respondenten att summera en slags översiktlig inställning till livstillfredsställelse. I frågan som följer ombuds respondenten istället reflektera över i vilken utsträckning de *under den senaste veckan* gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och om de blivit väl behandlade av andra. Störst spridning i svaren och det påstående som flest personer inte alls har gjort den senaste veckan är *att ha lärt sig något intressant*. Västra Götalänningarna verkar överlag behandla varandra väl, de allra flesta (94 procent) uppger att de i ganska eller mycket utsträckning blivit väl behandlade av andra under den senaste veckan. Något färre, men fortfarande en klar majoritet, upplever att de känt sig stolta över något de gjort och att de kunnat bestämma över sin egen tid. Andelen som inte alls eller i ganska liten utsträckning gjort intressanta saker, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid eller blivit väl behandlade av andra varierar mellan 6 och 31 procent och det är fördelningen av de människorna inom olika grupper som redovisas i tabell 1.12.

Tabell 1.12 Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Summa procent	Antal svar
Lärt dig något eller gjort något intressant	6	25	47	22	100	2 648
Känt dig stolt över något du gjort	5	21	41	23	100	2 648
Kunnat bestämma över din egen tid	2	16	45	37	100	2 648
Blivit väl behandlad av andra	1	5	48	46	100	2 644

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Att lära sig/göra något intressant och att känna sig stolt över något som en gjort är vanligast bland den yngsta åldersgruppen, medan den äldsta gruppen där majoriteten är i eller är på väg in i pensionsåldern i betydligt lägre grad uppger det samma. Pensionärerna uppger helt enligt förväntningarna att de i mycket stor utsträckning kunnat bestämma över sin egen tid och även att de blivit väl behandlade av andra den senaste veckan.

Tabell 1.13 Påståenden om den senaste veckan Västra Götaland, 2019 (andel ganska liten utsträckning och inte alls i procent)

	Lärt dig något eller gjort något intressant	Känt dig stolt över något du gjort	Kunnat bestämma över din egen tid	Blivit väl behandlad av andra	Minsta antal svar
Samtliga	31	26	18	6	2 654
Kön					
Kvinna	29	25	20	6	1 386
Man	32	26	17	6	1 264
Ålder					
16–29 år	24	26	24	7	393
30–49 år	27	24	29	8	716
50–64 år	25	19	18	5	714
65–85 år	42	33	8	5	831
Subjektiv klass					
Arbetarhem	40	30	20	9	1 036
Jordbrukarhem	35	30	13	5	79
Tjänstemannahem	25	22	18	3	913
Högre tjänstemannahem	10	17	17	1	266
Företagarhem	28	22	14	5	214
Månadsinkomst					
Max 14 999	40	37	15	11	647
Mellan 15 000 och 34 999	34	25	20	6	1 128
Mer än 35 000	17	16	20	3	773
Delregion					
Göteborgsregionen	29	26	21	6	
-Göteborg	27	26	21	6	859
-Resursstark	23	28	21	4	257
-Medelresursstark	21	20	18	3	220
-Medelresurssvag	29	25	21	8	228
-Resurssvag	37	33	25	13	153
Sjuhärad	34	25	14	7	429
Skaraborg	34	28	18	7	152
Fyrbodal	31	25	14	7	1 214
Livstillfredsställelse					
Nöjd med livet	27	22	17	5	2 426
Inte nöjd med livet	62	65	36	25	205

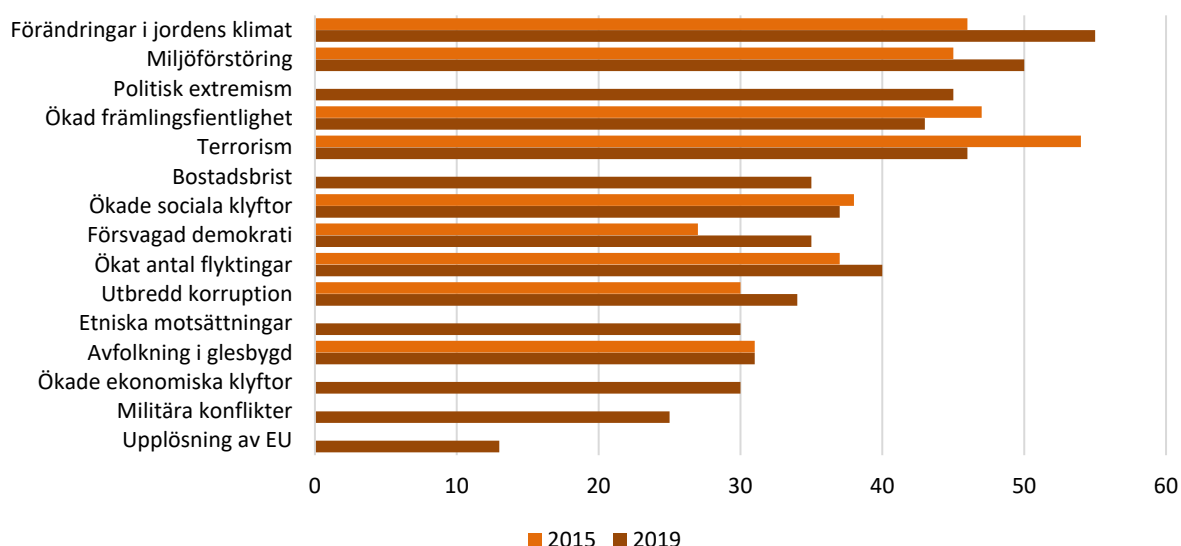
Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte alls eller i ganska liten utsträckning stämmer.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Återigen sticker personer från högre tjänstemannahem och företagarhus ut genom att i högst grad både gjort och känt samtliga påståenden den senaste veckan medan boende i arbetarhus i högst utsträckning uppger det motsatta. Inkomstens inverkan på påståendena om den senaste veckan gällande att lära sig något nytt/gjort något intressant och lära sig visar ett linjärt negativt samband. Lägre inkomst visar på en högre andel som uppger att de i ganska liten utsträckning eller inte alls håller med om påståendena. Tvärt om gäller för påståendet om att kunna bestämma över sin egen tid vilket kan förklaras av andelen pensionärer i låginkomstgruppen. Betydande regionala skillnader saknas medan resursstyrka i bostadsområdet visar på skillnader, boende i resurssvaga områden uppger genomgående i högre grad att de inte gjort/känt tidigare nämnda påståenden under den senaste veckan. Två grupper sticker ut gällande påståendet om att ha blivit väl behandlad av andra. Boende i resurssvaga områden och gruppen som inte är nöjda med sina liv. 13 respektive 25 procent uppger att de inte blivit väl behandlade av andra jämfört med 4–8 procent de flesta andra grupper.

Slutligen berörs kort Västragötalänningarnas oro. Orons koppling till välbefinnande grundar sig i känslor av trygghet. Oro har enligt forskning potential att motivera till att uppsöka och bearbeta information (Solevid, 2017). Det finns även en stark förväntan från medborgare att politiker skall ta den upplevda oron på allvar, och agera därefter (Djerf-Pierre & Wängnerud, 2011) Figur 1.5 visar andelen som i den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2019 uppgav att de var mycket oroliga för ett antal scenarion. 2019 var västsvenskarna mest oroliga för förändringar i jordens klimat och miljöförstöring, följt av politisk extremism, ökad främlingsfientlighet och terrorism. Minst oroande 2019 var en upplösning av EU, militära konflikter och ökade ekonomiska klyftor. Oron för förändringar i jordens klimat, miljöförstöring och oro för försvagad demokrati, utbredd korruption och ökat antal flyktingar har ökat jämfört med 2015 medan oron för samtliga övriga jämförbara områden har minskat. Oron som toppade listan på mest orosgivande 2015, terrorism är den orosbedömning som minskat mest, från 54 procent som svarade mycket orolig för terrorism 2015 jämfört med 46 procent 2019. Noterbart är även att de flesta områden har ökade orosbedömningar jämfört med 2018.

Figur 1.5 Orosbedömningar inför framtiden, Västra Götaland 2015 och 2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svarsalternativen är: *Mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande, inte alls oroande.* Figuren visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Minsta antal svarspersoner är 2 617.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2019.

Sammanfattning

Information om sammansättningen av de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen 2019 tillsammans med statistik från SCB är viktiga underlag att ha med sig för att tolka resultaten som framgent presenteras i rapporten. Vidare berör kapitlet invånarnas välbefinnande och nöjdhet med sina liv vilket kan antas påverka hur andra åsikter och levnadsförhållanden bedöms. Med tanke på titeln på Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" är insikter om invånarnas välmående ett viktigt perspektiv att förhålla sig till.

Resultaten visar att västsvenskarna huvudsakligen är ganska nöjda med livet, men det finns likväl skillnader i hur invånare bedömer olika aspekter av välbefinnande. De yngsta (16–29 år) upplever betydligt mindre meningsfullhet i livet jämfört med andra grupper. Allra minst meningsfullhet med livet upplever dock de med lägst inkomst.

Medborgarna

Detta kapitel har visat att Göteborgsregionen har en betydligt högre andel invånare i arbetsför ålder än övriga delregioner vilket påverkar både servicebehov och skatteintäkter. Den geografiska sammansättningen av de svarande i undersökningen speglar befolkningsstatistiken i hög utsträckning. Utbildningsnivån hos de svarande är något högre än hos befolkningen i genomsnitt givet statistik från registerdata och det kan tänkas påverka representativiteten i resultaten. Vi vet att utbildningsnivå är en bakgrundsvariabel som tillsammans med andra faktorer verkar samvariera med en del av de opinion- och vanefrågor som ingår i undersökningen.

Välbefinnande

Medborgarnas välbefinnande redovisas utifrån fyra uppsättningar av frågor. Inledningsvis redovisas den allmänna livstillfredsställelsen på aggregerad nivå över tid och i grupper 2019. Över tid har andelen som inte är nöjda med sina liv minskat något till fördel för gruppen som är ganska nöjda med tillvaron. Mest nöjda med sina liv 2019 är boende från tjänstemannahem, de med hög inkomst och boende i resursstarka områden i Göteborg. Minst nöjda är de motsatta grupperna; boende i arbetarhem, låginkomsttagare och boende bland resurssvaga grupper. Även yngre är betydligt mindre nöjda med livet än äldre.

När det gäller frågan om att leva ett meningsfullt liv visar resultaten liknande tendenser som frågan om den allmänna livstillfredsställelsen. Här är livstillfredsställelsen med som en bakgrundsvariabel och det är den gruppen som inte är nöjda med sina liv som i lägst grad håller med om påståendet om meningsfullhet. Övriga grupper som utmärker sig genom att i lägst utsträckning instämmer i att de lever ett meningsfullt liv är boende i arbetarhem, yngre, låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden.

Livet den senaste veckan ser olika ut för olika grupper i det västsvenska samhället givet resultaten av de frågorna om en har gjort något intressant, känt sig stolt, bestämt över sin egen tid och om en blivit väl behandlad av andra. Främst bekräftas de redan nämnda livscykelrelaterade skillnaderna. Människor som är mitt i livet uttrycker en hög grad av meningsfullhet men brist på tid. Även svarande från arbetarhem sticker ut genom att minst hålla med om att de lärt sig något eller gjort något intressant. Genomgående uppger gruppen som inte är nöjd med sitt liv att de i lägst utsträckning blivit behandlade väl, kunnat bestämma över sin egen tid, känt sig stolt eller lärt sig något/gjort något intressant.

Oron upplevs som stark för klimathot och miljöförstöringar, politisk extremism, terrorism och ökad främlingsfientlighet, men även allt mer för ökat antal flyktingar. Samtliga områden är frekvent omskrivna i medierna och ofta förekommande i den politiska debatten vilket lyfter frågorna till respondenternas medvetande och ger upphov till oro.

Olika grupper i samhället upplever utmaningar med olika aspekter av ett meningsfullt liv. Ett antal frågor som kan kopplas till grad av livstillfredsställelse har redovisats och visat i vissa fall stora gruppskillnader. Frågor att ställa sig baserat på ovan redovisade svarsutfall är hur kan pensionärers liv fyllas med mening och hur kan västsvenskar mitt i livet hitta en balans mellan arbete och fritid?

2. Demokrati och delaktighet

Ett legitimt demokratiskt system förutsätter ett medborgerligt förtroende för demokratin som princip, för politikerna som verkar i systemet samt för de politiska institutionerna (Easton, 1975). I det här kapitlet redovisar vi hur invånarna i Västra Götaland ser på de grundläggande aspekterna i demokratin. Vi inleder redovisningen med att studera invånarnas nöjdhet med demokratin, förtroende för politiker och hur väl politikerna sköter sin uppgift. Därefter analyserar vi vad västsvenskarna har att säga om möjligheterna att påverka politiska beslut, samt om uppfattningarna gällande de grundläggande demokratiska aspekterna skiljer beroende på var i regionen man bor. Vi avslutar med en redovisning av politiskt deltagande i form av politiskt intresse och andelen som diskuterat politik i Västra Götaland.

Nöjdhet med demokratin

I ett välfungerande demokratiskt samhälle krävs ett förtroende för och legitimitet gentemot det demokratiska systemet. Nöjdhet med demokratin är medborgarnas betyg på hur väl demokratin fungerar (Linde & Ekman, 2003). I den västsvenska SOM-undersökningen mäts nöjdheten med demokratin genom frågeformuleringen *Hur nöjd är du på det hela taget med det sätt på vilket demokratin fungerar i*. Frågan mäts på olika nivåer: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen samt kommunen.

I tabell 2.1 redovisas resultaten av nöjdheten med demokratin på de olika nivåerna. I likhet med föregående år får bedömningen av demokratin i Sverige högst andel nöjda följt av bedömningen av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Det är fler som är nöjda än inte nöjda med demokratin på alla nivåer förutom för EU. Däremot har andelen nöjda med demokratin i EU ökat mycket, från 36 procent 2016 till 49 procent 2019. En liknande ökning av nöjdhet med demokratin i EU kan noteras i den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 2.1 Nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, Västra Götaland 2019 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Antal svar
EU	2	47	40	11	100	2 572
Sverige	11	51	27	11	100	2 622
Västra Götalandsregionen	6	52	32	10	100	2 564
Kommunen där du bor	8	51	30	11	100	2 590

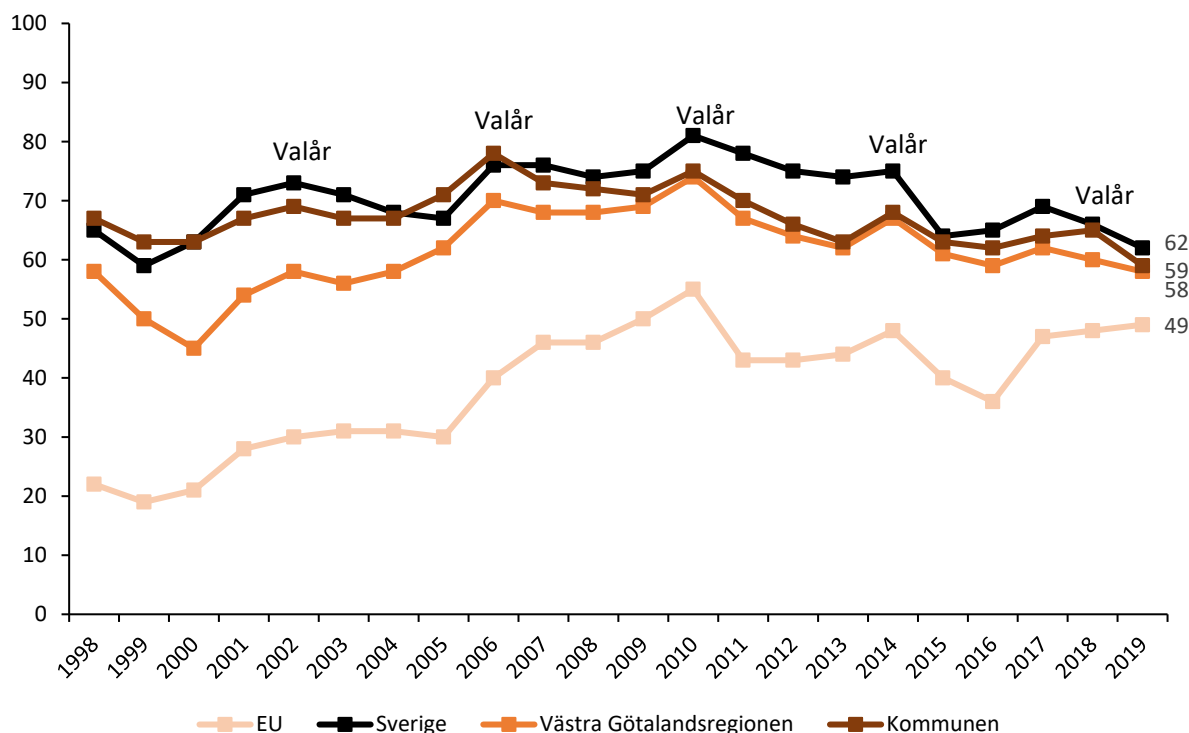
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Nöjdhet med demokrati är normalt relativt stabilt över tid och inte påverkad i någon större utsträckning av enskilda händelser. De förändringar som noteras de senaste åren är inte heller speciellt stora sett i ett längre tidsperspektiv, se figur 2.1. När det gäller demokratin i EU däremot kan vi se en längre trend av stigande nöjdhet med demokratin mellan 1998–2019. Sett över tid är ett vanligt förekommande fenomen den så kallade valårseffekten, det vill säga att när det är valår i Sverige tenderar nöjdheten med demokratin att stiga jämfört med året innan. Valåret 2018 sticker dock ut i figuren, som det första valåret under mätperioden där ingen ökning av hur nöjda invånarna är med demokratin jämfört med föregående år noteras. Under 2019 minskade återigen nöjdheten marginellt i Sverige och i kommunen. Mellan 2017 och 2019 har nöjdheten med demokratin i Sverige minskat med åtta procentenheter och nöjdheten med

demokratin i kommunen har samtidigt minskat med fem procentenheter, förändringar som båda är statistiskt säkerställda.

Figur 2.1 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2019.

Ytterligare en fråga relaterad till västsvenskarnas bedömning av demokratin ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen. I samband med ett antal frågor om hur oroad man var inför ett antal scenarier ingick *oro för försvagad demokrati*. Sammanlagt 76 procent har uppgett att de är mycket eller ganska oroad för försvagad demokrati 2019, en ökning jämfört med 2018 då 74 procent var mycket eller ganska oroad. Motsvarande siffra 2017 var 68 procent, en substantiell förändring på bara ett par år. Sammanfattningsvis är en majoritet av västsvenskarna åtminstone ganska nöjda med demokratin i Sverige, Västra Götalandsregionen och i kommunen. Nöjdheten med demokratin i EU har ökat stort sedan 2016, men samtidigt är en stor majoritet av västsvenskarna oroad för att demokratin håller på att försvagas, en andel som har ökat sedan 2017.

Förtroende för politiker och beslutande organ

Eftersom medborgarna överlåter det politiska beslutsfattandet till folkvalda representanter är förtroende för folkvalda politiker en annan viktig indikator som används för att utvärdera kvaliteten på demokratin (Craig m.fl., 1990). En förutsättning för ett legitimt demokratiskt system är därför att medborgarna har förtroende för och kan lita på sina valda politiker. I den västsvenska SOM-undersökningen ställs frågan *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Frågan avser förtroende för politiker på riksnivå, politiker i Västra Götalandsregionen samt kommunpolitiker. Resultaten redovisas i tabell 2.2. Alla grupper av politiker har fler negativa än positiva omdömen vilket

återges i balansmåten. Mest positiva omdömen har rikspolitiker följt av kommunens politiker, där 23 procent respektive 20 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Detta är en minskning med 3–5 procentenheter jämfört med föregående år, statistiskt säkerställda förändringar. Lägst förtroende har Västra Götalandsregionens politiker där enbart 14 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Dessutom uppger 18 procent av de svarande att de inte har någon uppfattning i frågan, en större andel jämfört med rikspolitiker och kommunpolitiker. Drygt en tredjedel av de svarande har uppgett att de har ganska eller mycket litet förtroende för politiker på alla nivåer. Vidare benämner närmare en tredjedel av Västra Götalands invånare att de varken har stort eller litet förtroende för någon av politikergrupperna. Eftersom över hälften av de svarande uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om Västra Götalandspolitikerna indikerar det att regionpolitikerna är mer okända än politikerna på riks- och kommunnivå. Hög kännedom bidrar till en mer verkkningsfull demokratisk process med större möjlighet till dialog med medborgarna. Samtidigt är det i en demokrati viktigt att kunna ställa ansvariga politiker till svars, vilket blir svårt om politikerna är okända för invånarna (Holmberg, 2019). Det finns anledning att tro att en hög andel som inte har någon uppfattning eller uppger sig ha varken stort eller litet förtroende för politiker är sammankopplat med låg politikerkännedom.

Tabell 2.2 Förtroende för politiker i Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 2019 (procent och balansmätt)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning	Summa procent	Balans- mätt	Antal svar
Rikspolitiker	2	21	30	22	15	10	100	-14	2 624
Västra Götalandsregionens politiker	1	13	33	21	14	18	100	-21	2 622
Kommunens politiker	2	18	31	22	15	12	100	-17	2 622

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

SOM-undersökningen i Västra Götaland mäter även invånarnas bedömning av hur kommunstyrelserna respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift. Huruvida ett beslutande organ sköter sin uppgift är dels ett betyg på det allmänna förtroendet för de olika styrelserna och dels ett uttryck för hur medborgarna värderar politikernas prestation. Så mycket som 62 procent uppger att de inte vet eller att de inte har någon uppfattning om sitt förtroende för regionstyrelsen och motsvarande siffra när det gäller kommunstyrelserna är 49 procent. Likt slutsatsen kring förtroendet för politiker är den höga andelen som inte har någon uppfattning eller väljer mittenalternativet en möjlig konsekvens av okända politiker och avsaknad av kännedom kring den politik som förs. Utfallen visar att fler avger ett negativt omdöme än ett positivt om både regionstyrelsen och kommunstyrelsen, det vill säga en större andel anser att regionstyrelsen sköter sitt arbete dåligt snarare än bra. Regionstyrelsen bedöms mer negativt (-14) än kommunstyrelserna (-9). Kommunstyrelsen minskande sin bedömning jämfört med 2019.

Resultaten är ganska likvärdiga i bedömningar avseende regionstyrelsen, med undantaget av Fyrbodals där andelen negativa är fler än i övriga delregioner. Omdömet om kommunstyrelsen skiljer sig mer beroende på vart i regionen man bor. Boende i Skaraborg uppger att de är mer positiva än negativa omdömen om sin kommunstyrelse, 36 procent uppger att de anser att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra, det är dock en minskning från 47 procent 2018. Motsvarande siffror för övriga delregioner

är 24 procent i Sjuhärad, 19 procent i Fyrbodal samt 17 procent i Göteborgsregionen. Likt Skaraborg har andelen positiva omdömen minskat stort i både i Fyrbodal i Göteborgsregionen jämfört med 2018. Andelen nöjda 2018 var 26 procent i Fyrbodal och 24 procent i Göteborgsregionen.

Tabell 2.3 Bedömning av hur regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2019 (procent och balansmätt)

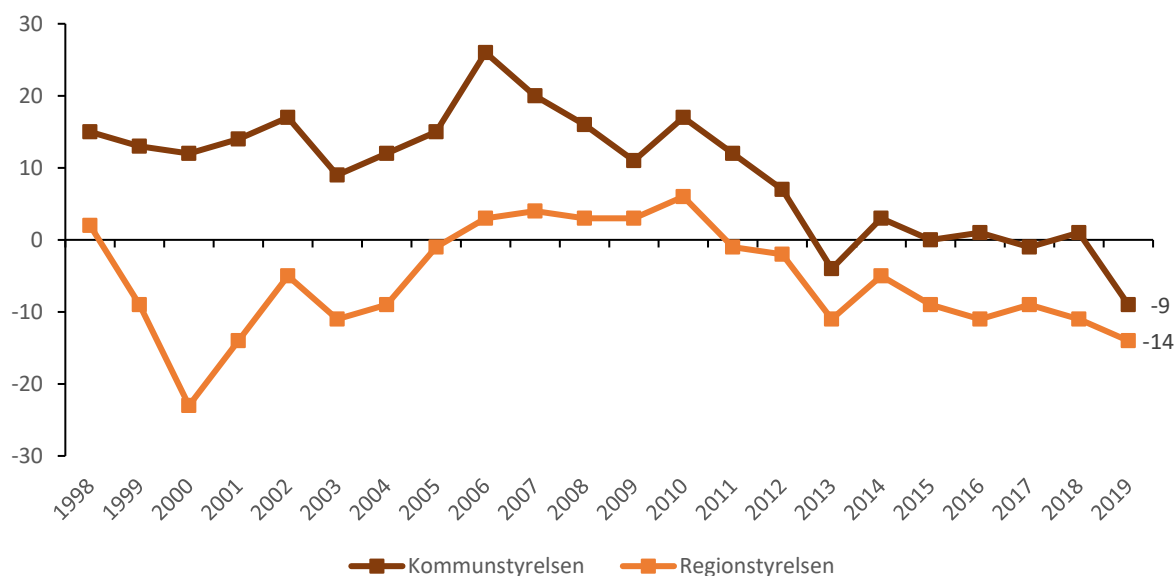
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balans- mätt	Antal svar
Regionstyrelsen, samtliga	1	11	32	18	8	30	100	-14	2 772
Göteborgsregionen	1	11	30	17	7	34	100	-12	1 556
Sjuhärad	0	11	36	17	6	30	100	-12	340
Skaraborg	1	13	34	16	9	27	100	-11	477
Fyrbodal	2	9	35	22	9	23	100	-20	399
Kommunstyrelsen, samtliga	2	19	28	20	10	21	100	-9	2 801
Göteborgsregionen	1	16	28	21	10	24	100	-14	1 574
Sjuhärad	1	23	30	20	9	17	100	-5	344
Skaraborg	5	31	24	14	10	16	100	+12	479
Fyrbodal	3	16	30	23	14	14	100	-18	404

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Över tid så har balansmåtten förändrats i både positiv och negativ riktning, se figur 2.2. En uppåtgående trend noteras i bedömningen av regionstyrelsen 2000–2010 och under perioden 2006–2010 var det en liten majoritet som ansåg att regionstyrelsen skötte sitt arbete bra. Jämförelsevis noterar regionstyrelsen en likvärdig bedömning 2019 som i början av 2000-talet. Bedömningen av kommunstyrelserna nådde en topp 2006 men har sedan dess vänt mot en nedåtgående trend och har de senaste åren nått bottennoteringar och för första gången sedan 2013 är det nu fler som ger en negativ än en positiv bedömning.

Figur 2.2 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 1998–2019 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmåttet visar andelen som anser att arbetet i regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla anser att arbetet sköts bra) och -100 (alla anser att arbetet sköts dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

Påverka politiska beslut

Upplevd möjlighet att kunna påverka politiska beslut är associerat med det allmänna förtroendet för demokratin (Easton & Dennis, 1967). Känslan att kunna påverka politiska beslut är dessutom sammankopplad med politiskt beteende och deltagande. Om medborgare anser att det politiska systemet inte är lyhört riskerar det politiska engagemanget att ebba ut (Karp & Banducci, 2008).

I den västsvenska SOM-undersökningen undersöks invånarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Resultaten redovisas i tabell 2.4. Uppfattningen om att kunna påverka politiska beslut är som lägst på EU-nivå, där 9 procent anser att de har goda möjligheter att påverka. Störst upplevd möjlighet att påverka finns i kommunen där 27 procent anser att de har goda möjligheter, följt av stadsdelen/del av kommunen (23 procent), i Sverige (23 procent) och Västra Götalandsregionen (19 procent). Till en viss del bekräftar resultaten antagandet att politiska system närmare medborgarna ökar sannolikheten att medborgarna känner att de kan påverka.

Tabell 2.4 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut på olika nivåer, Västra Götaland 2019 (procent)

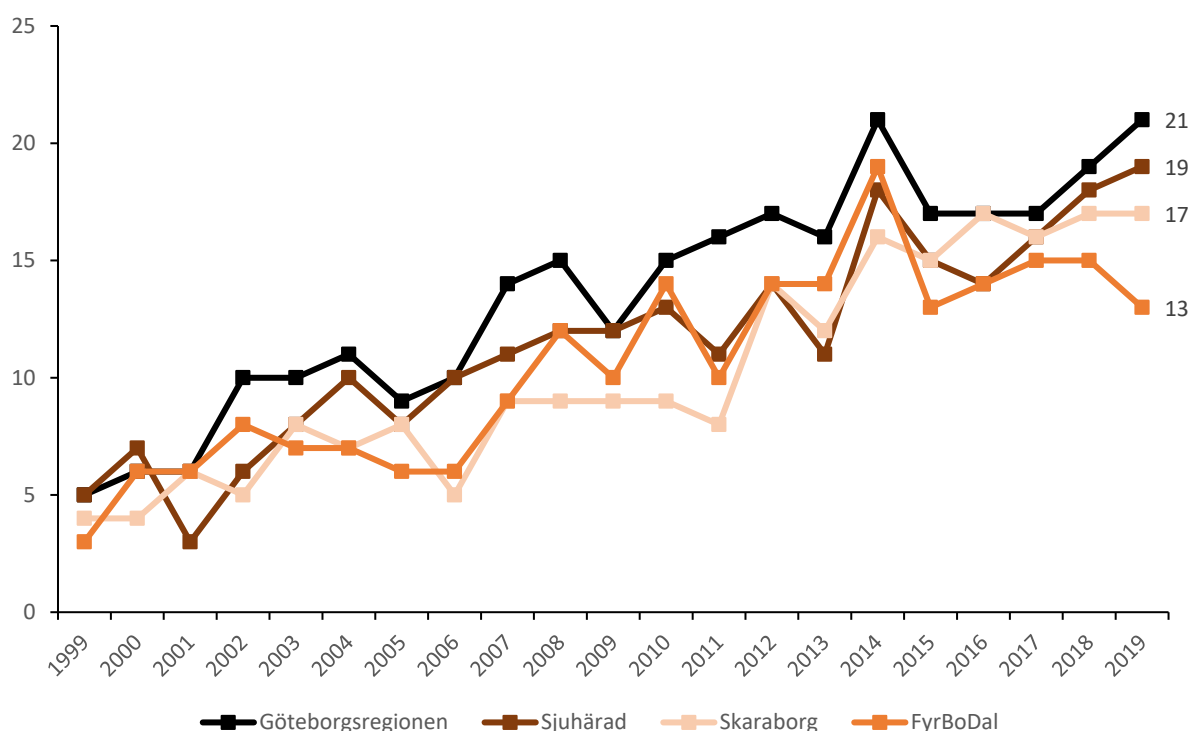
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
EU	1	8	19	24	36	12	100	2 658	-51
Sverige	2	21	27	25	17	8	100	2 643	-19
Västra Götalandsregionen	2	17	29	24	17	11	100	2 635	-22
Kommunen	4	23	29	19	15	10	100	2 645	-7
Stadsdelen/del av kommunen	4	19	29	17	16	15	100	2 614	-10

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut bra minus andelen som upplever sig ha dåliga möjligheter. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att de har goda möjligheter) och -100 (alla anser att de har dåliga möjligheter). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Figur 2.3 redovisar västsvenskarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen över tid uppdelat på de fyra delregionerna. Överlag så har känslan av att kunna påverka politiska beslut ökat dramatiskt sedan mätningarnas start. En ökning från 3–5 procent 1999 till 13–21 procent 2019. Boende i Göteborgsregionen är den grupp som upplever sig ha bäst möjligheter att påverka politiken i regionen, och minst möjligheter upplever boende i Fyrbodalen. I Fyrbodalen har möjligheten att påverka dessutom minskat jämfört 2018, till skillnad från övriga delregioner.

Figur 2.3 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2000–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svartalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2019.

Huruvida möjligheten att påverka politiska beslut skiljer sig åt beroende på kön, ålder, utbildning samt partisympati redovisas i tabell 2.5. Resultaten pekar på att yngre personer upplever att de kan påverka politiska beslut i högre utsträckning än äldre, skillnaden är 16 procentenheter mellan 16–29 åringar och 65–85 åringar. Människor med högre utbildning uppger också att de har större möjlighet att påverka jämfört med de som ingår i gruppen med lägst utbildningsnivå. När det kommer till partisympati så är det framför allt Sverigedemokraterna som sticker ut där enbart 7 procent upplever sig kunna påverka. För Liberalerna som uppvisar den högsta andelen är motsvarande siffra 37 procent, följt av Miljöpartiet och Vänsterpartiet på 27 procent. Moderaternas och Kristdemokraternas sympatisörer har en lägre andel som anser sig kunna påverka än genomsnittet, 18 respektive 15 procent. Det finns inga direkta skillnader i upplevd möjlighet att påverka politiska beslut mellan kvinnor och män.

Tabell 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

	Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen	Antal svar
Samtliga	19	2 635
Kön		
Kvinna	20	1 368
Man	19	1 263
Ålder		
16–29 år	29	400
30–49 år	23	714
50–64 år	17	706
65–85 år	13	815
Utbildning		
Låg	10	361
Medellåg	16	769
Medelhög	19	596
Hög	27	856
Partisympati		
Vänsterpartiet	27	236
Socialdemokraterna	22	572
Centerpartiet	26	239
Liberalerna	37	120
Moderaterna	18	384
Kristdemokraterna	15	181
Miljöpartiet	27	143
Sverigedemokraterna	7	428
Demokraterna	(16)	26
Annat parti	(6)	83

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svartalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarande inom parantes har mindre än 50 personer som besvarat frågan och ska därmed tolkas med försiktighet.

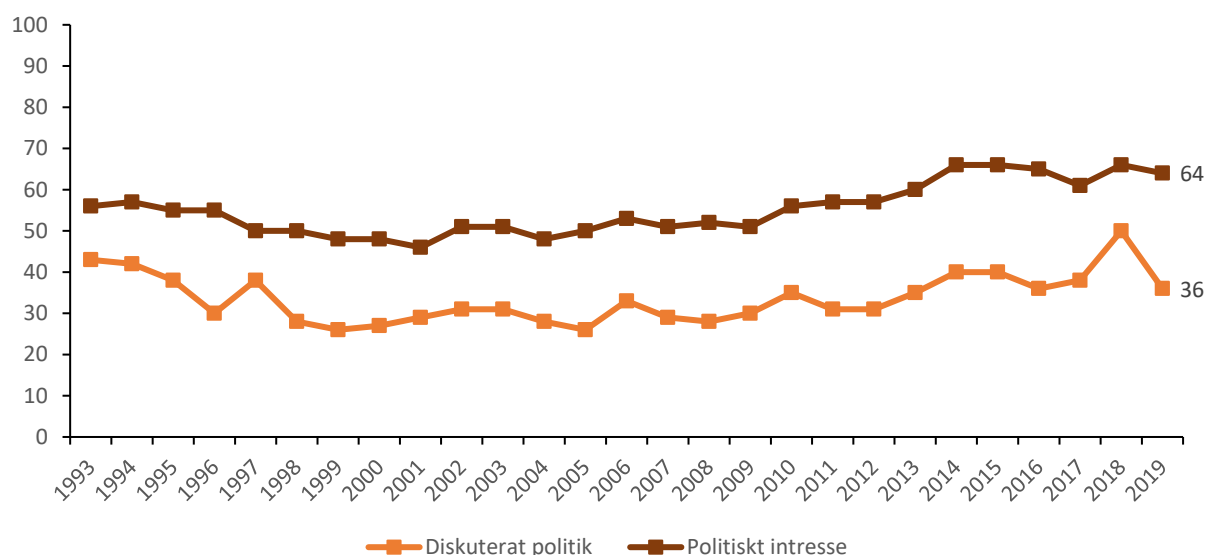
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Politiskt deltagande

Två nyckelindikatorer i den demokratiska dialogen är politiskt intresse och vana att diskutera politik. Figur 2.4 visar resultaten av andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse. Båda parametrarna visar på en

förhållandevis stabil men positiv utveckling över tid och har följt varandra relativt väl. Under 2018 ökade andelen som diskuterat politik stort. Valåret 2018 och de turbulenta efterdyningarna är en trolig förklaring till ökningen, noterbart är emellertid att den stora ökningen sticker ut över tid och kan jämföras de relativt modesta valårseffekter som noteras 2014, 2010 och 2006. Under 2019 minskade andelen som diskuterat politik tillbaka till nivåer vi de senaste åren.

Figur 2.4 Andel som diskuterat politik minst en gång i veckan och andel som är mycket eller ganska intresserad av politik, Västra Götaland 1993–2019 (procent)

Kommentar: Frågarna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *"Hur intresserad är du i allmänhet av politik?"* Figuren visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1993–2019.

Tabell 2.5 visar skillnaden i olika grupper avseende diskuterat politik och politiskt intresse. Tidigare litteratur visar på att det politiska självförtroendet, t ex att man regelbundet diskuterar politik är större bland vissa grupper i samhället (Southwell, 2012). I tabell 2.6 kan vi se att män, äldre personer, de med högre utbildning samt boende i Göteborgsregionen uppvisar högre nivåer av politiskt intresse. De två sistnämnda grupperna visar samma mönster när det gäller att diskutera politik. Skillnaderna inom grupperna är framför allt påtagliga när det gäller uppnådd utbildningsnivå, där det skiljer 24 procentenheter mellan de som har låg och hög utbildning i diskuterat politik och 19 procentenheter för samma grupper med avseende politiskt intresse.

Tabell 2.6 Diskuterat politik och politiskt intresse i olika samhällsgrupper, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

	Diskuterat politik minst en gång i veckan	Politiskt intresse	Minsta antal svar
Samtliga	36	64	2 634
Kön			
Kvinna	33	58	1 375
Man	40	70	1 255
Ålder			
16–29 år	33	56	391
30–49 år	38	57	717
50–64 år	41	65	709
65–85 år	33	72	817
Utbildning			
Låg	22	56	366
Medellåg	30	57	778
Medelhög	39	65	579
Hög	46	75	865
Delregion			
Göteborgsregionen	40	66	1 430
Sjuhärad	29	58	341
Skaraborg	30	60	466
Fyrbodal	35	62	397

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?”* Andelen som diskuterat politik avses de som diskuterar minst en gång i veckan. Andelen som har ett politiskt intresse avses de som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” ingår ”Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet” som en av definitionerna på Det goda livet. Delaktighet i samhället kan kopplas till västsvenskarnas syn på demokrati och deras politiska deltagande. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer demokratin och det politiska styret samt i vilken utsträckning de känner att de kan delta och engagera sig politiskt.

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de boende i Västra Götaland är nöjda med demokratin men att nöjdheten har minskat något de senaste åren. Förtroendet för politiker är alltigenom lågt, och bedömningen av Västra Götalandsregionens politiker är betydligt sämre än för politiker på riks- och kommunnivå. En större andel bedömer att regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt än bra. Samtidigt har stödet för kommunstyrelserna minskat, och det är nu fler som ger kommunstyrelserna negativa än positiva omdömen. Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen är lägre än i Sverige, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Trenden över tid är dock att fler och fler anser sig ha möjlighet att påverka. Resultaten visar också att det politiska intresset är stort och att över en tredjedel diskuterar politik minst en gång i veckan.

Bedömning av demokratin och det politiska styret

Nöjdheten med hur demokratin fungerar är högst på nationell nivå följt av bedömningen av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Normalt är omdömet gällande demokratin relativt stabilt

över tid förutom när det är valår i Sverige då nöjdheten tenderar att stiga jämfört med året innan. Valåret 2018 sticker dock ut som det första året under mätperiodens 20 år där ingen ökning av nöjdheten med demokratin jämfört med föregående år noterats. Istället har i nöjdheten med demokratin i Sverige och Västra Götalandsregionen minskat signifikant sedan 2017 men även sett till den senaste tio-årsperioden. Nöjdheten med demokratin i EU har tvärtom ökat sett över en längre tid. Bedömningen av riks- och kommunpolitiker ökade däremot i positiva omdömen jämfört med 2018. Västra Götalandsregionens politiker åtnjuter dock betydligt lägre förtroende än övriga politiker. Samtidigt visar resultaten att en stor andel uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om regionens politiker. Det indikerar möjligen att regionpolitikerna är okända för invånarna i regionen. Samma mönster återfinns när regionstyrelsen bedöms. Omdömet är negativt men en större andel uppger att de inte vet eller inte har någon uppfattning, vilket även kan tyda på en bristande kännedom om den politik som bedrivs av regionen. Bedömningarna av kommunstyrelserna får något bättre betyg. Däremot visar utvecklingen över tid att sedan toppnoteringen 2006 har de positiva bedömningarna minskat och de senaste åren har lika stora andelar givit positiva som negativa betyg. Vidare visar bedömningarna av kommunstyrelserna på regionala skillnader. Boende i Skaraborg är betydligt mer positiva till sina kommunstyrelser än övriga delregioner.

Politiskt deltagande och engagemang

Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut är störst i kommunen, där över en fjärdedel anser sig ha mycket eller ganska god möjlighet att påverka. Därefter följer stadsdelen/del av kommunen, Sverige, Västra Götalandsregionen och sist EU. Störst andel som anser sig kunna påverka politiken i Västra Götalandsregionen återfinns i Göteborgsregionen även om skillnaderna mellan delregionerna är små. Under de senaste 20 åren har andelen som anser sig ha möjlighet att påverka politiska beslut i regionen ökat mycket även om nivån fortfarande är förhållandevis låg. Däremot återfinns stora skillnader i känslan av att kunna påverka mellan olika sociodemografiska grupper. Yngre och högutbildade personer upplever i högre grad att de kan påverka än äldre och lågutbildade. Skillnader mellan olika samhällsgrupper är också påtagliga när det gäller politiskt intresse och bland de som regelbundet diskuterar politik. Överlag är det politiska intresset i regionen högt, men män, äldre personer, högutbildade samt boende i Göteborgsregionen uppvisar betydligt högre nivåer av politiskt intresse. Andelen som diskuterar politik regelbundet ökade mycket 2018, men varierar stort beroende på utbildningsnivå. Högutbildade diskuterar politik i mycket högre utsträckning än lågutbildade.

Resultaten pekar mot att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Givet dessa resultat är stärkt medborgardialog och ökat synliggörande av regional politik områden möjliga områden som kan stärka den regionala demokratin. Invånarna i Västra Götaland har samtidigt ett stort politiskt intresse och att andelen som diskuterat politik ökat betydligt tyder på att befolkningen i regionen är engagerad, trots nivåskillnader bland olika socioekonomiska grupper.

3. Kultur och fritid

Ett av fem fokusområden i Vision Västra Götaland – Det goda livet (2005) är kultur. I den västsvenska SOM-undersökningen mäts medborgarnas vanor och aktiviteter, som i många fall direkt eller indirekt kan kopplas till kultur av olika slag. Det här kapitlet utgår från dessa vanor för att studera västsvenskarnas övergripande livsstil, och kartlägger vilka grupper som deltar mer aktivt än andra utifrån visionens mål om en region för alla. Inledningsvis avhandlas fritid och föreningsliv, och efter detta studeras kulturliv och hur kulturbegreppet tar sig uttryck i regionen.

SOM-undersökningarna har mätt vanor sedan slutet av åttiotalet. Till skillnad från attityder som ibland förändras relativt hastigt tenderar vanor att vara stabila över tid, men vissa delfrågor kan ändå hjälpa till att fånga upp långsamma förändringar i samhället. Två tydliga allmänna exempel på detta är den sedan 90-talets början ökande graden av restaurangbesök och minskande graden av morgontidningsläsning på papper i Sverige (Andersson & Martinsson, 2019).

För såväl kultur som fritid står det klart att mycket av det vi gör på vår lediga tid, många av de sammanhang vi deltar i och mycket av det kulturutövande vi ägnar oss åt inte täcks in av SOM-undersökningarna (se Bové & Jansson, 2017). Exempelvis mättes 2019 få exempel på skapande konst såsom måleri, skulptur, poesi, eller dans. De resultat som presenteras kan ändå ses som en fingervisning för generella beteendemönster, och visar ofta på relevanta skillnader mellan olika grupper.

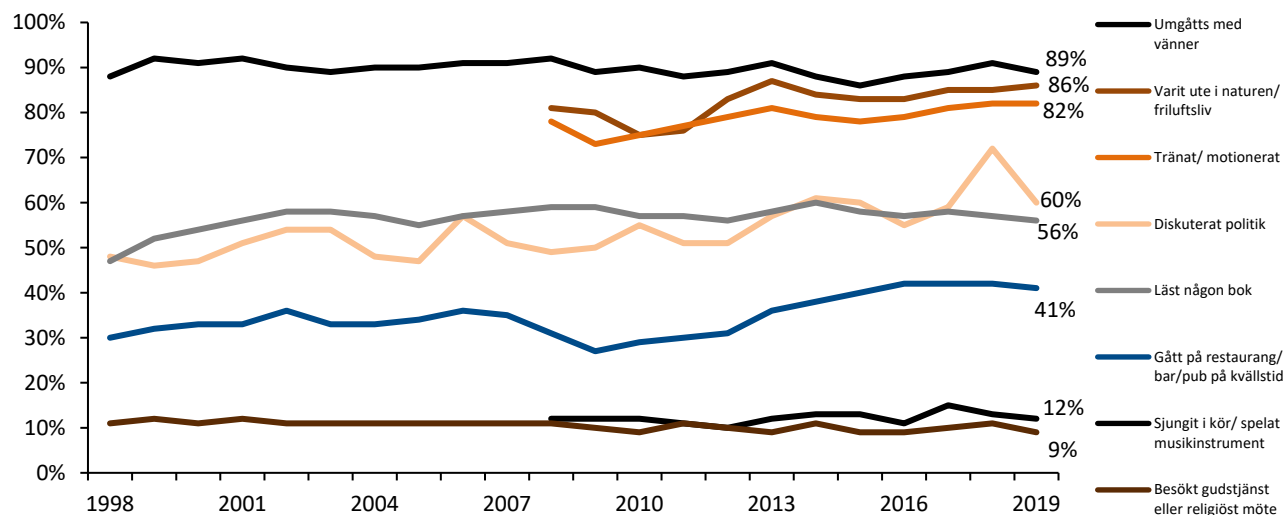
Notera återigen att den västsvenska SOM-undersökningen 2019 genomfördes precis innan de första rapporterna om Covid-19 nådde Sverige och därmed inte påverkar svaren i undersökningen. Inför 2020 års undersökningar kan vi förutspå kraftiga minskningar i graden av deltagande på väldigt många av de fritidsaktiviteter och kulturvanor vi mäter.

Västsvenskarnas fritidsvanor

Som Figur 3.1 illustrerar är utförandet av de vanor som regelbundet mäts i den västsvenska SOM-undersökningen generellt stabila över tid. *Diskuterat politik* är den vana som tenderar att svänga kraftigast, då den normalt följer de svenska valcyklarna. Valår innehåller ofta faktorer som forskning menar ökar valdeltagande och intresse för politik, så som höga konfliktnivåer och laddade sakfrågor. (Oscarsson et al., 2018). I samband med valåret 2018 diskuterade västsvenskarna mer politik än någonsin tidigare under mätperioden, men år 2019 sågs en återgång till mer normala förhållanden. 60 procent av de svarande säger sig har gjort diskuterat politik minst en gång i månaden, vilket ändå är högt för ett icke-valår. Sett över tid tycks vanan att diskutera politik bli mer utbredd, bland annat i samband med introducering av nya plattformar för dialog och diskussion (Andersson et al., 2017). En annan vana som tidigare verkade bli allt vanligare men nu tycks stabiliserat sig är *Gått på restaurang/pub/bar på kvällstid*, något som 41 procent av västsvenskarna gjort minst en gång i månaden enligt 2019 års undersökning.

Umgås med vänner, varit ute i naturen samt tränat/motionerat är mycket vanligt förekommande aktiviteter som mellan 80 och 90 procent av de svarande säger sig göra minst en gång i månaden. En minst lika vanlig aktivitet är att se på film/tv-serie men då frågan har en ny formulering sedan 2018 illustreras den endast i tabell 4.1. Drygt hälften av västsvenskarna har *läst en bok* minst en gång i månaden medan en tiondel lika regelbundet besöker *gudstjänster eller andra typer av religiösa möten*. 2008 gjordes en förändring i frågeformuleringen för det som idag heter *Sjungit i kör/spelat musikinstrument*, varför endast resultat från och med detta år redovisas.

Figur 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden, Västra Götaland 1998–2019

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

Trots att dessa vanemönster ser relativt stabila ut kan vi se flera skillnader när resultaten bryts ner på olika grupper. Tabell 3.1 nedan redovisar tio olika vanor som generellt kan klassas som fritidsaktiviteter på gruppnivå.

Utbildning är den variabel i SOM-undersökningen som har störst effekt på majoriteten av dessa aktiviteter. Överlag ägnar sig de med högre utbildningsnivå i större utsträckning åt samtliga aktiviteter, möjligen med undantag för *umgåtts med vänner* och *besökt gudstjänst eller religiösa möten* där skillnaderna mellan utbildningsgrupperna är väldigt små. Störst skillnader med avseende på utbildningsnivå återfinns för *besökt något bibliotek*, *sjungit i kör/spelat musikinstrument* och *lyssnat på podcast*, men stora skillnader syns även för bokläsning och motion.

Även värt att notera är hur *läst någon bok* och *besökt bibliotek* skiljer sig mellan könen. Enligt undersökningen ägnar kvinnor sig åt båda dessa läsningsrelaterade vanor i högre utsträckning än män. 66 procent av kvinnorna säger sig ha läst bok minst en gång i månaden jämfört med 46 procent av männen. Den enda vana som män utövar i högre utsträckning är *diskuterat politik*. 64 procent av männen säger sig ha gjort detta jämfört med 56 procent av kvinnorna. Den förhållandevis lilla grupp svarande som vuxit upp i huvudsak utanför norden är mer frekventa besökare av bibliotek samt gudstjänster/religiösa möten än övriga. I övrigt är skillnaderna med avseende på uppväxtland inte så stora.

Äldre *besöker gudstjänst/religiöst möte* i högre utsträckning än yngre. Omvänt finns kraftiga ålderskillnader för *lyssnat på podcast* som tveklöst är vanligare bland yngre än bland äldre. Hela 66 procent av de svarande i gruppen 16–29 år säger sig ha *lyssnat på podcast* en gång i månaden eller oftare, en ökning från 60 procent år 2018. I åldersgruppen 65–85 är motsvarande andel endast 11 procent. Podcast är ett relativt nytt fenomen som i regel kräver en smarttelefon eller liknande, vilket kan förklara de stora skillnaderna. För majoriteten av de studerade fritidsaktiviteterna så deltar höginkomsttagare i högre utsträckning och den största skillnaden återfinns för att någon gång i månaden ha *diskuterat politik* och *lyssnat på podcast*. För vanorna *besökt bibliotek* och *besökt gudstjänster eller religiösa möten* så är omvänt låginkomsttagare mer frekventa utövare. Variabeln subjektiv klass visar inga stora skillnader mellan delgrupperna för de flesta variabler, vilket antyder att inkomst snarare är en bättre indikator för gruppskillnader när det kommer till fritidsvanor.

Geografiskt är göteborgarna möjligen lite mer benägna att *diskutera politik* och *läsa någon bok* och lite mindre benägna att *besöka gudstjänster eller religiösa möte* än övriga. Möjligen bidrar också en lite större andel yngre personer i storstaden till att *lyssna på podcast* också är mer populärt än i övriga delar av regionen.

Vad gäller livstillfredsställelse, som utgår från en annan fråga i den västsvenska SOM-undersökningen, kan vi notera att den relativt lilla grupp svarande som inte är nöjda med sina liv ofta deltar i något lägre utsträckning än övriga. Detta gäller främst aktiviteterna *motionerat/tränat*, *varit i naturen/friluftsliv* samt *umgått med vänner*. Att individer som är nöjda med sina liv umgås mer med vänner ligger i linje med tidigare studier som pekar på det starka sambandet mellan upplevd lycka och att umgås med vänner (Västra Götalandsregionen, 2018).

Tabell 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2019 (procent)

	Motionerat/ tränat	Varit i naturen/ friluftsliv	Läst någon bok	Besökt bibliotek	Sett på film/ tv-serie	Sjungit i kör/ spelat instrument	Umgått med vänner	Diskuterat politik	Gudstjänst/ religiöst möte	Lyssnat på podcast	Minsta antal svar
Samtliga	82	86	56	26	85	12	89	60	9	34	2 625
Kön											
Kvinna	84	88	66	32	87	12	90	56	11	35	1 366
Man	79	82	46	19	82	12	88	64	8	33	1 255
Ålder											
16–29 år	86	83	45	24	93	16	90	61	8	66	393
30–49 år	83	83	54	28	94	11	91	65	8	51	714
50–64 år	83	88	61	23	87	13	88	64	9	27	713
65–85 år	79	84	59	29	69	11	88	51	12	11	805
Utbildning											
Låg utbildning	65	77	39	18	66	5	84	39	8	8	359
Medellåg utbildning	80	84	44	17	87	9	86	53	8	32	776
Medelhög utbildning	83	84	59	24	86	13	92	64	9	37	581
Hög utbildning	90	90	73	39	90	17	93	72	10	46	863
Inkomst											
Max 14 999 SEK	76	81	51	28	79	10	85	47	12	27	638
Mellan 15 000 och 34 999	82	85	53	26	86	12	90	57	9	30	1 110
Mer än 35 000 SEK	89	90	64	24	90	14	93	76	7	47	774
Subjektiv klass											
Arbetsarhem	77	81	44	22	83	8	86	50	8	30	1 016
Jordbrukarhem	63	89	39	19	64	13	92	52	16	10	78
Tjänstemannahem	89	89	67	33	88	14	92	69	10	39	910
Högre tjänstemannahem	87	91	73	27	89	17	93	74	6	44	266
Företagarhem	82	84	59	20	83	19	92	68	11	37	211
Huvudsaklig uppväxt											
I norden	81	86	56	25	85	12	90	60	9	34	2 320
Utanför norden	79	87	63	38	87	8	89	55	18	38	160
Delregion											
Göteborgsregionen	86	84	61	28	87	13	90	63	9	39	1 572
Sjuhärad	76	85	51	24	81	8	87	53	9	27	352
Skaraborg	80	85	49	22	82	11	89	52	10	26	420
Fyrbodalen	77	82	49	25	83	11	88	55	10	30	436
Livstillfredsställelse											
Mycket nöjd med livet	86	90	60	26	84	14	93	62	10	34	1 039
Ganska nöjd med livet	81	83	53	25	85	11	87	61	8	34	1 364
Inte nöjd med livet	69	68	48	30	83	12	76	46	9	32	204

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Föreningsliv och engagemang

I den västsvenska SOM-undersökningen mäts även medlemskap i olika typer av föreningar och organisationer. Dessa typer av medlemskap har historiskt setts som ett allmänt mått på engagemang i civilsamhället, och trots att detta engagemang i alla fall i den form det mäts i SOM-undersökningarna har minskat något i Västsverige sedan mitten av 00-talet (Carlander m fl., 2019) har regionen fortsatt en stark förenings- och folkrörelsetradition med många anslutna medlemmar.

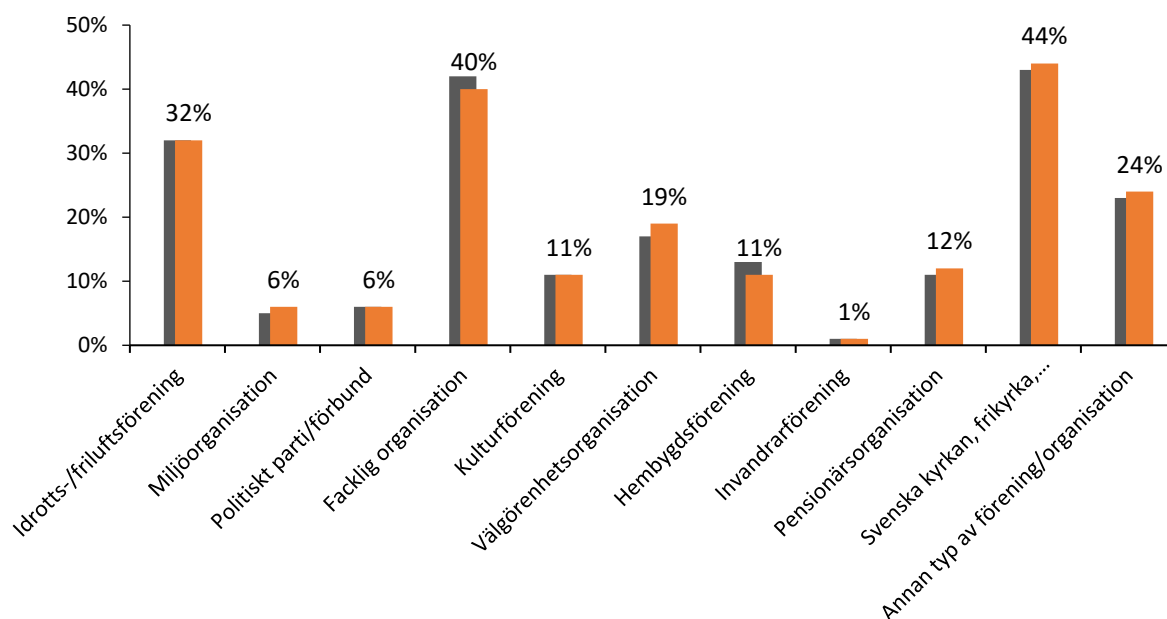
Sjunkande antal föreningsmedlemmar är inte bara en utveckling som har setts i Västsverige utan i hela riket under de senaste 25 åren (Boije & Ottervik, 2014). En av orsakerna menas vara att det har blivit mindre och mindre vanligt att vara medlem i en *facklig organisation* (Boije, 2014). Detta bekräftas inte utifrån de senaste västsvenska SOM-undersökningarna då andelen som svarat att de är fackligt anslutna har varierat mellan 38 och 42 procent, och landar som figur 3.2 visar på exakt 40 procent år 2019.

Det finns generella svårigheter med att följa den totala andelen föreningsmedlemmar i undersökningen över tid. Framförallt inkluderas från och med 2017 års västsvenska SOM-undersökning *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* som ett exempel på ett medlemskap. Detta är den vanligaste typen av medlemskap i undersökningen och leder till att andelen medlemmar i *någon förening* 2019 är 82 procent jämfört med 76 procent 2016. Vid kontroll för detta genom att exkludera de som säger sig endast vara medlemmar i *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* är det allmänna föreningsmedlemskapet 75 procent, vilket pekar på tydlig stabilitet över tid.

44 procent säger sig vara medlemmar i *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* i 2019 års undersökning men som illustrerades i figur 3.1 besöker endast 9 procent gudstjänster eller religiösa möten på månatlig basis. Eftersom frågan om föreningsmedlemskap inkluderar alternativen *Ja, och jag deltar aktivt i verksamheten* samt *Ja, och jag har någon form av uppdrag* finns möjlighet att studera så kallat aktivt deltagande. Det aktiva deltagandet för medlemskapet i Svenska kyrkan är bland det lägsta av samtliga studerade medlemskap och 4 procent svarar att de deltar aktivt och/eller har någon typ av uppdrag inom detta medlemskap. Detta pekar på att det kyrkliga medlemskapet, till skillnad från många av de andra som mäts, inte alltid är resultatet av ett aktivt val.

Efter kyrkan och facket är det vanligast att vara medlem i någon typ av idrotts- eller friluftsförening, något som 32 procent av västsvensarna säger sig vara. Efter detta finner vi *välgörenhetsorganisation, pensionärsförening, kulturförening* och *hembygdsförening* som relativt vanliga typer av medlemskap. Det väldigt låga antalet medlemmar i *invandrarförening* (1 procent) kan till viss del vara en effekt av att undersökningen endast genomförs på svenska. Att slutligen nästan en fjärdedel (24 procent) säger sig vara med i *annan typ av förening/organisation* indikerar att undersökningen täcker in långtifrån alla de typer av medlemskap och engagemang västsvensarna ägnar sig åt.

Figur 3.2 Medlemskap i olika typer av föreningar, Västra Götaland 2018 och 2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Samtliga Ja alternativ har slagits ihop till Medlem. Grå staplar avser 2018, orange 2019. Lägsta antal svarspersoner är 2 540. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018–2019.

Kultur i regionen

Kultur är ett stort och svårdefinierat begrepp, som kan sägas innefatta en majoritet av om inte all mänsklig aktivitet (Regeringskansliet, 2009). Västra Götalandsregionen har som mål att vara en ledande kulturregion där alla medborgare har kultur som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet (Västra Götalandsregionen, 2005). I SOM-undersökningarna studerar vi deltagande i huvudsak via våra mätningar av vanor, men även medborgarnas attityder gentemot Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur undersöks.

Att det sistnämnda kan vara svårt att ta ställning till framgår i och med att 25 procent av de svarande valde alternativet ingen uppfattning på frågan *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur* år 2019. Exakt samma andel som vid föregående mättillfälle hösten 2018. De som tar ställning ger dock Västra Götalandsregionens arbete ett gott betyg, där 30 procent svarar mycket eller ganska bra och endast 11 procent svarar mycket eller ganska dåligt, vilket ger en förtroendebalans på +19. I undersökningen är det endast Regionens arbete med tandvård som får ett högre betyg.

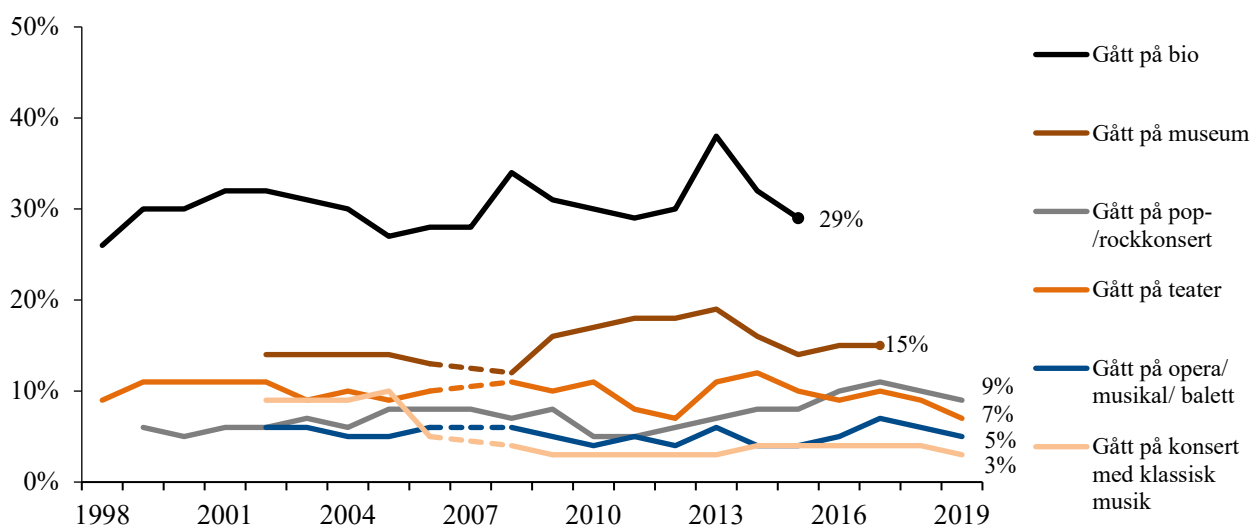
Trots detta är betyget lägre än tidigare år. 2017 var förtroendebalansen +25 och 2018 var den +21. 2020 års västsvenska undersökning skulle kunnat påvisa om vi kan tala om en statistiskt signifikant nedåtgående trend för bedömningarna av Västra Götalandsregionens kulturarbete, men givet situationen med Covid-19 kan man gissa att bedömningarna kommer att vara lägre även av denna anledning.

Vid sidan av fritidssysslor som att se på film eller spela musik, vilka tveklöst också kan inkorporeras i det vida begreppet kultur, benämns sex specifika vanor i undersökningen som klassiska kulturvanor. De har gemensamt att de utförs relativt sällan, utanför hemmet, och innebär någon form konstnärlig upplevelse. Av dessa är bio- och museibesök mest populära, men då ingen av dessa studerats i de senaste

SOM-undersökningarna fokuserar vi här på konsertupplevelser inom två breda genrer, besök på teater samt besök på opera/musikal/balet.

Figur 3.3 visar tidsserier över andelen som säger sig ha ägnat sig åt aktiviteten en gång i kvartalet eller oftare under de senaste tolv månaderna. För alla kulturvanor är det år 2019 under 10 procent som enligt dessa kriterier kan räknas som frekventa besökare. Noterbart är att alla fyra vanorna minskat i popularitet sedan tidigare år, och särskilt sedan relativt höga noteringar omkring år 2017. I samband med den i skrivande stund rådande pandemin är det troligt inte särskilt meningsfullt att redovisa dessa kulturvanor för år 2020, och när de igen väl redovisas bör vi nog snarare studera deltagandet på års- eller halvårsbasis.

Figur 3.3 Kulturaktivitet minst en gång per kvartal, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i kvartalet* eller oftare. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

Bakom de relativt låga deltagarnivåerna för kulturvanorna döljer sig ändå i många fall stora gruppkillnader som åskådliggörs i tabell 3.2. Kvinnor är något överrepresenterade för samtliga aktiviteter utom *gått på rock-/popkonsert*. Störst könsskillnad återfinns för *Gått på teater*. Samma mönster återfinns med avseende på ålder, men här ägnar sig alla grupper ungefär likvärdigt åt *rock-/popkonserter* utom den allra äldsta gruppen, de som är 65 eller äldre.

Utbildningsnivå, egen inkomst och subjektiv klass korrelerar också tydligt med deltagandet inom samtliga kulturvanor, och det är högutbildade, höginkomsttagare samt personer från tjänstemannahem/högre tjänstemannahem/företagarhem som deltar i högre utsträckning. Tydligast blir detta om man studerar andelen personer som *besökt eller gjort minst något* en gång i kvartalet eller oftare. Av dessa bakgrundsfaktorer bedöms utbildning spela störst roll. 28 procent av de med hög utbildning har gjort någon av kulturaktiviteterna en gång i kvartalet eller oftare, att jämföras med endast 7 procent i gruppen med låg utbildning. Dessa grupper generellt högre deltagande är etablerat i tidigare forskning, och framförallt för mer klassiska och ”finkulturella” aktiviteter (se exempelvis Bourdieu, 1979/1993; Purhonen, Gronow & Rahkonen, 2011). Mönstren känns också igen från tidigare års kulturkartläggningar (Carlander m fl., 2019) och även från tidigare studier (se Jansson & W. Bové, 2017). Dessa faktorer samvarierar helt enkelt väldigt ofta med denna typ av kulturkonsumtion.

Boende i Göteborgsregionen brukar som regel ägna sig i något högre utsträckning åt dessa kulturvanor jämfört med resterande delar av regionen, vilket brukar attribueras till den större stadens utbud. I 2019

års undersökning är skillnaderna mellan delarna av regionen däremot inte påfallande stora, och den enda kulturvana där man egentligen kan tala om en tydlig storstadseffekt är *rock-/popkonsert* som 11 procent av göteborgarna varit på att jämföras med endast 6 procent av Sjuhäradsborna. Den lilla grupp personer som säger sig inte vara nöjda med sina liv skiljer sig denna gång inte nämnvärt från de som är ganska nöjda med livet. Däremot är det tydligt att de som är mycket nöjda med sina liv också är de som ägnar sig i högst utsträckning åt de studerade kulturvanorna.

Tabell 3.2 Kulturaktivitet minst en gång per kvartal i olika grupper i Västra Götaland, 2019 (procent)

	Gått på teater	Gått på rock-/ pop-konsert	Gått på opera/ musikal/ balett	Gått på konsert med klassisk musik	Besökt / gjort minst något av alternativen	Minsta antal svar
Samtliga	7	9	5	3	19	2 633
Kön						
Kvinna	9	9	7	4	21	1 366
Man	5	11	5	3	17	1 262
Ålder						
16–29 år	6	13	4	3	18	390
30–49 år	4	11	3	1	17	712
50–64 år	8	13	5	5	21	710
65–85 år	11	4	8	6	18	819
Utbildning						
Låg utbildning	4	5	3	2	7	367
Medellåg utbildning	4	10	3	2	15	777
Medelhög utbildning	7	11	4	3	18	581
Hög utbildning	12	13	9	9	28	866
Inkomst						
Max 14 999 SEK	4	7	3	3	13	646
Mellan 15 000 och 34 999	6	8	5	3	17	1 113
Mer än 35 000 SEK	11	15	7	6	26	773
Subjektiv klass						
Arbetarhem	4	7	3	1	12	1 021
Jordbrukarhem	3	4	4	4	9	79
Tjänstemannahem	10	11	7	5	22	912
Högre tjänstemannahem	12	15	9	5	28	267
Företagarhem	7	11	7	8	22	214
Huvudsaklig uppväxt						
I norden	7	10	5	3	19	2 330
Utanför norden	13	7	7	8	17	162
Delregion						
Göteborgsregionen	8	11	5	4	21	1 574
Sjuhärad	7	6	4	3	14	357
Skaraborg	7	9	4	3	15	424
Fyrbodol	7	9	7	4	16	438
Livstillfredsställelse						
Mycket nöjd med livet	9	11	6	4	21	1 040
Ganska nöjd med livet	6	9	4	3	17	1 371
Inte nöjd med livet	8	10	6	4	16	204

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Tabellen visar andelen som svarat att de gör de olika aktiviteterna *någon gång i kvartalet* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Livstillfredsställelse avser svar på frågan *Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?*. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Besöksmål i Västra Götaland

Avslutningsvis redovisas statistik kring några av de besöksmål i regionen som kan sägas vara kopplade till kulturlivet. Sedan 1999 listas i undersökningen en handfull regionala anläggningar eller utflyktsmål som respondenterna får svara på om de besökt under det senaste året. Tabell 3.3 nedan presenterar en översikt för samtliga år, även om 2019 års västsvenska SOM-undersökning endast inkluderade tretton av utflyktsmålen.

Mest besökt 2019 är *GöteborgsOperan*, tätt följd av *Göteborgs naturhistoriska museum* och *Läckö slott* som alla besökts av en dryg femtedel av alla svarande i undersökningen. Samtliga ligger på relativt stabila besöksnivåer under de senaste undersökningsåren. Därefter kommer *Göteborgs stadsmuseum* med 17 procent besökande, och *Göteborgs konserthus*, *Världskulturmuseet i Göteborg* samt *Göteborgs konstmuseum* med 15 procent vardera. Konstmuseet hade en rekordnotering år 2016 med 20 procent men tycks nu ha återgått till mer stabila nivåer.

Generellt är Göteborgsbelägna institutioner de mest välbesökta, och så även i årets undersökning med Läckö slott och Nordiska akvarellmuseet (15 procent) som enda uppstickare. Värt att komma ihåg är dock att det 2019 framförallt var besöksmål i Göteborg som studerades. Utanför storstaden återfinns lägre men ändå tydligt stabila nivåer. För första gången någonsin mättes *Textilmuseet* i Borås, som 7 procent av de svarande sade att de besökt. Detta är årets näst lägsta besöksandel, endast *Västergötlands museum* i Skara har lägre med 5 procent. Högst noteringar under mätperioden totalt har Liseberg med 63 procent år 2004.

Eftersom de redovisade andelarna är andel av hela svarsgruppen och inte av boende i respektive del av regionen, är det en självklarhet att mycket av skillnaderna i besöksstatistiken förklaras med folkmängden i närområdet. Tidigare studier har även bekräftat att den tveklöst mest betydelsefulla variabeln för besöksmålen är geografisk närhet (Magnusson & W. Bové, 2019; Oscarsson, 2011). Demografiska aspekter så som utbildning och klass har även visat sig samvariera med besök av utflyktsmål men i mindre utsträckning och verkar för flera ha minskat i betydelse över tid (Magnusson & W. Bové, 2019).

Den västsvenska SOM-undersökningen 2020 kommer med stor sannolikhet att medföra kraftiga minskningar i besöksfrekvensen för så gott som samtliga besöksmål till följd av de rådande rekommendationerna gällande Covid-19. Intressant kan ändå vara att studera vilka etablissemang som klarat sig bäst genom pandemin.

Tabell 4.3 Boende i Västra Götaland som har besökt olika anläggningar/utflyktsmål i regionen, 1999–2019 (procent)

	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liseberg	60	61	61	63	60	58	58	58	56	58	55	51	52	-	-	-	-	-	-
Gekås i Ullared	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-
Göteborgs botaniska trädgård	-	-	-	-	-	-	-	32	32	35	36	-	-	-	-	-	-	-	-
Scandinavium	32	-	-	-	33	35	36	37	34	34	-	-	-	-	27	-	-	-	-
Universeum Göteborgs naturhistoriska museum	-	24	29	29	30	29	29	28	28	30	29	28	-	-	-	-	-	-	-
GöteborgsOperan	25	25	21	23	22	22	23	21	21	22	22	19	21	19	20	22	22	23	23
Läckö slott	18	19	18	20	18	20	17	20	17	18	20	17	18	-	19	-	20	21	21
Gamla Ullevi	18	18	17	21	17	17	-	-	18	21	-	17	19	16	-	-	-	-	-
Göteborgs konstmuseum	17	16	14	14	14	16	16	12	13	16	-	-	-	16	-	20	-	15	15
Göteborgs stadsmuseum	-	12	10	11	12	19	11	12	12	14	15	14	-	-	14	-	18	17	17
Sjöfartsmuseet akvariet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	17	20	-
Lorensbergsteatern	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-
Konserthuset i Göteborg	16	16	15	17	17	17	17	16	16	18	18	14	16	14	16	17	16	16	15
Världskulturmuseet i Göteborg	-	-	-	-	12	14	14	13	13	14	-	-	-	-	-	-	-	14	15
Göteborgs stadsteater	-	-	14	16	14	14	13	14	12	13	14	13	14	14	15	16	15	15	14
Nordiska akvarellmuseet	-	14	13	16	14	14	14	11	14	14	15	-	12	-	14	-	14	14	15
Borås djurpark	17	18	17	19	19	19	18	15	16	16	18	16	14	13	-	-	-	-	-
Havets hus i Lysekil	18	16	14	15	12	14	14	13	13	14	14	12	11	13	-	-	-	-	-
Nordens Ark	16	15	14	14	13	15	14	14	14	14	15	13	-	-	12	-	-	-	-
Röhsska museet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	15	-	-	-
Bohusläns museum	15	13	12	13	11	13	12	11	11	12	11	-	-	12	-	15	-	12	12
Rondo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	11	-	-	-	-	-
Håverudsakvedukten	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	14	10	-	-	-	-	-	-	-
Skara sommarland	13	-	-	12	11	13	11	-	11	11	12	9	9	-	-	-	-	-	-
Folkteatern Göteborg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Konserthuset i Vara	-	-	-	4	9	9	-	8	7	7	10	-	9	8	-	11	-	-	-
Vitlycke museum	9	10	-	-	-	-	5	5	5	4	-	-	-	-	4	-	10	9	10
Borås Arena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Åbytravet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Innovatum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	9	-	-
Borås konstmuseum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Västergötlands museum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	5
Dalslands konstmuseum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Textilmuseet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. Tabellen visar andelen som säger sig ha besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst *någon gång* under de senaste 12 månaderna. Från och med 2012 inkluderades svarsalternativet 'känner ej till' vilket påverkar hur frågan besvarats. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. ”-” frågan ej ställd.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1999–2019.

Sammanfattning

Västra Götaland har en tydlig kulturprofil och målsättningen i styrdokumentet ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” är att vara en ledande kulturregion där alla medborgare har kulturen som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet. Det här kapitlet kartlägger hur invånarna i regionen deltar i olika aktiviteter och även vanor som kan kopplas till kultur utifrån visionens mål om en region för alla. Fyra aspekter studeras: fritidsaktiviteter, föreningsengagemang, kulturvanor och besöksmål i regionen. Till detta kommer medborgarnas bedömning av Västra Götalandsregionens arbete med kultur.

Huvudresultaten indikerar att västsvenskarnas vanor är jämförelsevis stabila över tid och att variation i utövande framförallt finns mellan olika grupper. Högutbildade och kvinnor verkar generellt vara mer aktiva utövare av både fritidsaktiviteter och kulturella vanor. Utövande av fritidsaktiviteter är främst relaterat till inkomst, ålder och om man är nöjd med det liv man lever. För deltagande i kulturaktiviteter spelar framförallt utbildning men även subjektiv klasstillhörighet och inkomst en stor roll. Mycket av resultatet ligger i linje med övrig forskning inom området och avviker därför inte från det förväntade. Medlemskap i olika typer av föreningar och organisationer förhåller sig relativt stabilt jämfört med tidigare år och den något sjunkande trend som setts sedan mitten av 00-talet verkar ha stannat av. Överlag verkar kulturlivet i regionen vara vid god hälsa, vilket styrks av att Västra Götalandsregionens arbete med kultur får ett gott betyg av medborgarna där totalt sett fler respondenter är positiva än negativa.

Västsvenskarnas fritidsvanor

Fritidsvanor tenderar att vara väldigt stabila över tid, och sedan 1998 har endast små förändringar skett för majoriteten av vanorna som mäts i de västsvenska SOM-undersökningarna. De vanorna som flest västsvenskar uppger sig ha gjort under mätperioden 2019 är *umgåtts med vänner* och *sett på film/tv-serie*. Vanan att *diskutera politik* skiljer sig från övriga genom att den tenderar att svänga kraftigt, då den normalt följer de svenska valcyklerna. Valåret 2018 sticker ut extra och västsvenskarna uppgav sig prata mer politik än någonsin. 2019 hade andelen som säger sig diskuterat politik stabiliserats men befann sig fortfarande på en relativt hög nivå. Större variation för samtliga fritidsvanor syns på gruppnivå. Högutbildade, höginkomsttagare och kvinnor utövar majoriteten av de mätta fritidsaktiviteterna i högre utsträckning. Det finns även skillnader mellan åldersgrupper där yngre tenderar att *lyssna på podcast* i högre utsträckning, och *besöka gudstjänst eller religiöst möte* i lägre utsträckning. Inga dramatiska geografiska skillnader mellan regionerna syns för denna typ av vanor.

Föreningsliv och engagemang

Fritiden inkluderar även för många ett aktivt föreningsliv. Nationellt har en trend av både något dalande medlemsantal och minskad aktivitet setts under de senaste 25 åren. Liknande tendenser har även identifierats i den västsvenska SOM-undersökningen sedan mitten av 00-talet, där framförallt sjunkande antal fackligt anslutna kan vara en delförklaring. Sedan 2017 verkar trenden dock ha stannat av, och de senaste åren präglas av stabilitet över tid gällande andelen fackligt anslutna i Västsverige. Vanligt är att vara medlem *Svenska kyrkan*, *frikyrka*, *religiös organisation* eller i en *facklig organisation*. Av de svarande som uppger sig vara medlem i *Svenska kyrkan*, *frikyrka*, *religiös organisation* är endast 4 procent aktiva medlemmar vilket pekar på att det kyrkliga medlemskapet, till skillnad från många av de andra som mäts, inte alltid är resultatet av ett aktivt val. Lägst andel uppger sig vara medlem i en invandrarförening, men siffran bör tolkas med försiktighet då en förklaring kan vara att frågorna endast

ställs på svenska samt att invandrargrupper många gånger och av olika anledningar generellt är underrepresenterade i enkätundersökningar.

Kulturvanor och besöksmål i Västra Götaland

I SOM-undersökningarna studeras deltagande i huvudsak via mätningar av vanor, men även de boendes attityder gentemot Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur undersöks. Bland dem som tar ställning så får Västra Götalandsregionens arbete med kultur ett gott betyg med en förtroendebalans på +19. Det innebär att fler är positiva än negativa, men detta betyg har sjunkit sedan 2017. Västsvenskarna utövar som förväntat de klassiska kulturvanorna mer sällan jämfört med övriga vanor. Över tid är det vanligast att *gå på bio* följt av att *gå på museum* men ingen av dessa vanor studerades år 2019. För samtliga övriga kulturvanor syns en minskning jämfört med 2018. Uppdelat på gruppnivå ser vi att högre utbildning och klasstillhörighet är korrelerat med högre deltagande i samtliga kulturvanor 2019. Resultatet är förväntat och ligger i linje med annan forskning. Invånare i Göteborgsregionen deltar i något högre utsträckning, framförallt gällande *rock-/popkonsert*. Variationen kan bero på det större utbudet i den större staden; geografisk närhet har i andra studier visats sig vara nära samvarierat med besök. Vi besöker helt enkelt i högre utsträckning besöksmål som vi har nära till. Något som även framgår i frågan om olika besöksmål i regionen. Undersökningen mäter även varje år hur många som har besökt ett specifikt utflyktsmål. 2019 var *GöteborgsOperan* det mest välbesökta kulturresmålet tätt följd av *Naturhistoriska museet i Göteborg* och *Läckö slott*.

Sammanfattningsvis har vi sett att det finns vissa skillnader i deltagande mellan olika grupper men precis som ovan så redovisas resultaten utan kontroll för övriga faktorer vilket gör det svårt att urskilja den unika effekten av varje enskild variabel. För den typ av vanor som görs utanför hemmet så kan vi dock identifiera geografisk närhet som en viktig parameter. För att kulturen ska vara tillgänglig för alla behöver den i någon mån finnas överallt, eller i alla fall vara lättillgänglig. Att säkerställa viss regional spridning kan därför vara ett tillvägagångssätt för ett aktivt kulturliv för alla medborgare. Det kan även vara värt att fundera kring vem som attraheras av utbudet som erbjuds av regionens kulturella institutioner.

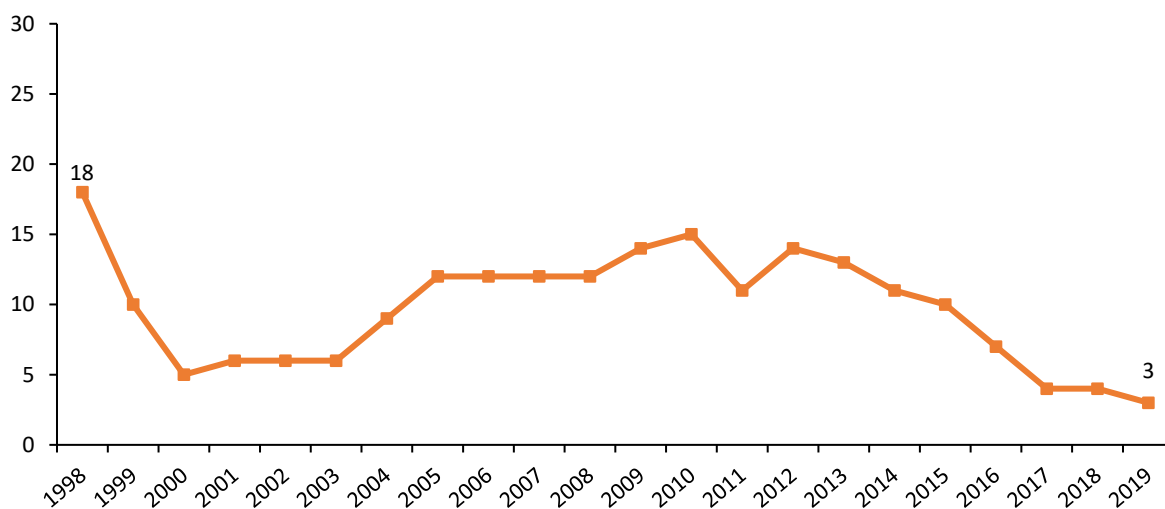
4. Arbetsmarknad och arbetsliv

Arbetsmarknaden i Västra Götaland har under de senaste åren präglats av en positiv utveckling. Sysselsättningen bland invånarna har generellt varit god och arbetslösheten har legat på en låg nivå. En av utgångspunkterna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är välfungerande och hållbara arbetsmarknader med hög sysselsättning (Västra Götalandsregionen, 2005). Syftet med det här kapitlet är att granska hur bra invånarna tycker att regionen sköter sin uppgift att bidra till sysselsättningen, samt hur de bedömer sin egen arbetssituation och risken för att bli arbetslös inom det närmaste året.

Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning

När invånarna i Västra Götaland tillfrågades om vilka regionala samhällsfrågor eller samhällsproblem som upplevdes vara de viktigaste 2019 svarade 3 procent arbetsmarknaden. Frågan kommer inte ens i topp 10 och ligger efter bland annat områden som sjukvård, infrastruktur, integration, sociala frågor, lag och ordning, äldreomsorg, bostäder och miljöfrågor. Notera dock att datainsamlingen gäller hösten 2019 och ingen av de frågor som behandlas här rör därmed perioden sedan Coronaviruset börjat påverka ekonomin. Frågan om arbetsmarknad som viktigaste regionala fråga har sett stora fluktuationer under de senaste 20 åren. Frågan har rört sig på liknande sätt på nationell nivå och detta har ofta speglat konjunktursvängningar. Under slutet av 90-talet var arbetsmarknad som allra viktigast för västsvensarna, för att sedan sjunka rejält i början av tvåtusentalet när ekonomin återhämtade sig. Anmärkningsvärt är dock den historiskt låga nivå som arbetsmarknad ligger på i dagsläget. Att frågan 2019 låg på 3 procent gör det till den lägsta viktighetsbedömningen sedan frågan började mätas 1998, det goda ekonomiska läge som fortfarande rådde under 2019 avspeglar sig därmed tydligt i medborgarnas åsikter kring samhällsproblem.

Figur 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem i regionen, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Antal svarande är 2 762.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

I en nedbrytning på gruppnivå uppstår ett relativt stabilt mönster över befolkningen. Olikt många andra frågor som medborgarna anser som de viktigaste samhällsfrågorna (Martinsson & Weissenbilder, 2019) så finns relativt få demografiska och arbetsmarknadsmässiga gruppskillnader, inte minst då oron är så pass allmänt låg att gruppskillnader knappt kan uppstå. Av naturliga skäl är den äldsta delen av befolkningen minst benägen att ange arbetsmarknad som samhällsproblem, då denna grupp antingen närmar sig pension eller redan är pensionerade. En liten skillnad, som dock ej är signifikant, återfinns även i olika inkomstgrupper. Den största skillnaden, utöver ålder, går att notera mellan olika anställningsformer. Individer med tidsbegränsad anställning är signifikant mer troliga att ange arbetsmarknaden som sitt största samhällsproblem jämfört med tillsvidareanställda som har en säkrare position i arbetslivet, vilket är ytterligare stöd för att frågan om samhällsproblem reflekterar medborgarnas dagliga politiska oro.

Tabell 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem fördelat på olika grupper, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

	Andel	Antal svar
Samtliga	3	2 762
Kön		
Kvinna	3	1 442
Man	4	1 316
Ålder		
18–29 år	3	425
30–49 år	4	746
50–64 år	4	735
65–85 år	2	856
Utbildning		
Låg	4	385
Medellåg	3	794
Medelhög	4	589
Hög	3	872
Anställningsform		
Tillsvidare	3	2 025
Tidsbegränsad	8	210
Egen företagare	3	236
Egen månadsinkomst		
Max 14 999 sek	4	668
15 000 – 34 999 sek	3	1 138
Mer än 35 000 sek	3	777

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Trots att tillväxten i Västra Götaland har varit god under de senaste åren är det en något högre andel av regionens invånare som anser att Västra Götalandsregionen gör ett dåligt jobb när det handlar om att bidra till fler arbetstillfällen, jämfört med andelen som menar att regionen gör ett bra jobb (tabell 4.2). Tjugosex procent av svarspersonerna gör en kritisk bedömning av regionens arbete medan 14 procent gör en positiv bedömning. Samtidigt svarar 60 procent att uppgiften varken sköts bra eller dåligt, alternativt att de saknar uppfattning i frågan, vilket visar på en osäkerhet bland medborgarna kring vad för uppgift regionen faktiskt har. Den mest kritiska bedömningen, utöver arbetslösa, står personer som befinner sig i övre medelålder för (-20). Även personer som bor i området FyrBoDal är mer kritiska än de i övriga områden. Räknat i balansmått når gruppen ett värde om -19, vilket ska jämföras med -12 för respondentgruppen som helhet (tabell 4.2). Till de något mindre kritiska grupperna hör pensionärer och

studerande (-6), samt yngre i 18–29-årsåldern (-2). Mest kritiska är dock onekligen de som själva är arbetslösa, vilket är naturligt. I denna grupp är balansmättet -22, denna grupp är dock relativt liten i undersökningen och siffran bör tolkas med viss försiktighet.

Tabell 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2019 (procent, antal och balansmätt)

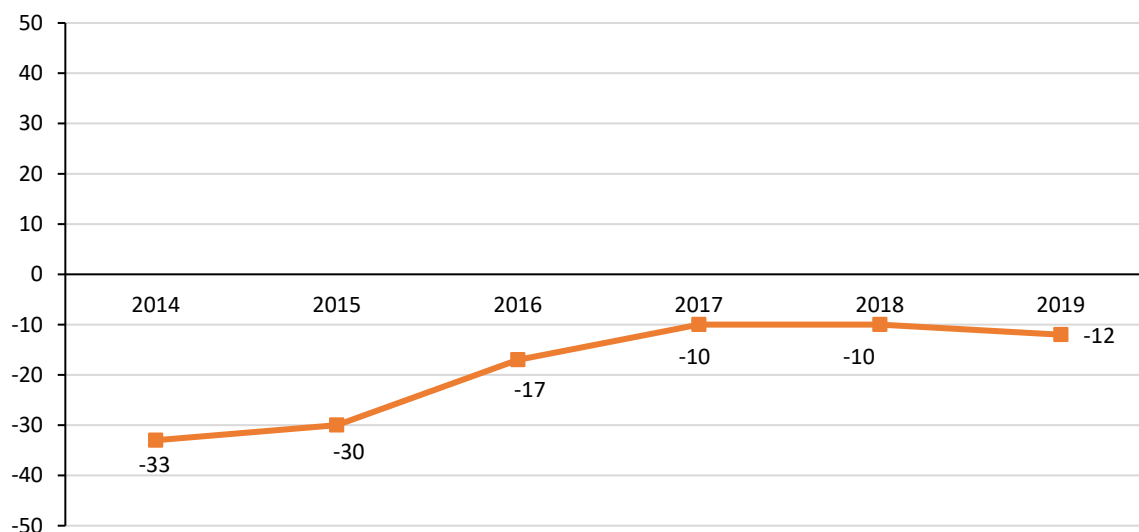
	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	2	12	32	18	8	28	2 660	-12
Kön								
Kvinna	2	12	32	18	6	30	1 389	-10
Man	2	13	32	18	9	26	1 267	-12
Ålder								
18–29 år	3	18	26	16	7	30	397	-2
30–49 år	2	13	30	17	9	29	722	-11
50–64 år	1	9	34	23	7	26	717	-20
65–85 år	3	12	34	16	7	28	824	-8
Utbildning								
Låg	4	13	34	18	8	23	373	-9
Medellåg	2	12	31	21	9	25	775	-16
Medelhög	1	11	33	18	9	28	582	-15
Hög	1	13	31	15	6	34	860	-7
Egen månadsinkomst								
Max 14 999 sek	2	15	31	17	9	26	649	-9
15 000 – 34 999 sek	2	11	33	18	8	28	1 118	-13
Mer än 35 000 sek	0	12	33	17	7	31	768	-12
Sysselsättning								
Arbetande	1	12	32	19	8	28	1 408	-14
Arbetslös	5	14	17	26	15	23	132	-22
Pensionär	3	13	34	16	6	28	746	-6
Studerande	2	15	29	16	7	31	190	-6
Uppväxtland								
Sverige	1	11	32	18	7	31	2 264	-13
Annat land	3	21	28	20	11	17	219	-7
Område								
Göteborgsregionen	2	12	31	17	7	31	1 440	-10
Sjuhärads	3	12	38	17	5	25	343	-7
Skaraborg	3	12	31	19	9	26	475	-13
FyrBoDal	2	12	31	20	13	22	402	-19

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc, *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Trots att invånarna är något kritiska till hur regionen sköter sin uppgift att bidra till ökad sysselsättning har det under de senaste åren skett en tydlig förändring i bedömningarna. Under åren 2014 och 2015 låg det samlade balansmättet på -33 respektive -30, vilket ska jämföras med -10 i 2017 och 2018 års undersökningar, samt -12 i 2019 års undersökning (figur 4.2). Även om bedömningen fortfarande håller sig på den negativa delen av skalan är det tydligt att kritiken har lindrats sedan 2015 och nu verkar ha stabiliserats kring en något negativ bedömning. En tänkbar förklaring till förändringen är det gynnsamma läget på den västsvenska arbetsmarknaden fram tills 2019, vilken har präglats av en stabil tillväxt i samtliga av regionens olika delar.

Figur 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2014–2019 (balansmätt)

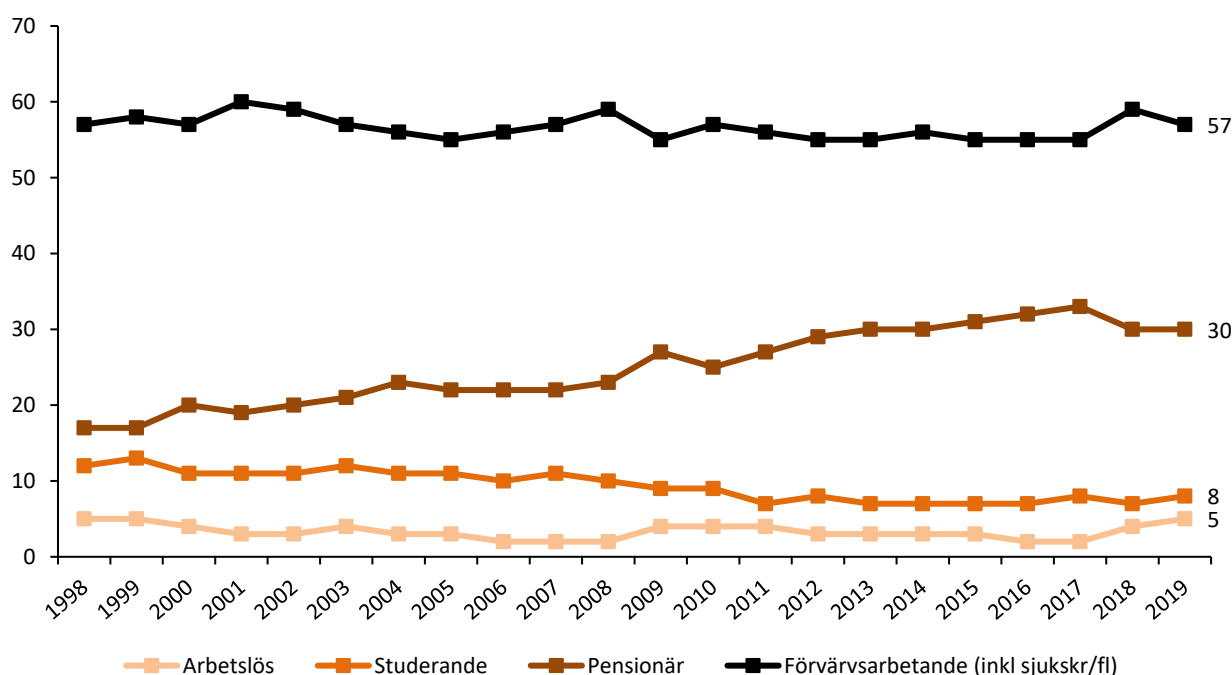
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2014–2019.

Ingen större oro för arbetslöshet

Sammansättningen av respondenternas arbetssituation har varit stabil över tid, sånär som på den ökande andelen pensionärer. Förskjutningen förklaras till viss del av en allt mer åldrande befolkning, men framför allt av en minskande svarsfrekvens bland yngre. Inte minst de förskjutningar som sker i svarspersonernas arbetsmarknadssituation 2019 går att förklara med en sjunkande svarsfrekvens bland vissa grupper. Arbetslösheten i Västra Götaland låg under insamlingsperioden kring cirka 6 procent enligt officiell statistik. SOM-undersökningarnas respondenter (där fem procent är arbetslösa) är därmed något av en underskattning av det faktiska läget på arbetsmarknaden, även om det ligger relativt nära officiell statistik (Västra Götalandsregionen, 2019).

Figur 4.3 Svanspersonernas arbetsmarknadssituation, Västra Götaland 1998–2019 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* med svarsalternativen *Förvärsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), ålderspensionär/avtalspensionär, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning, har sjuk-/aktivitetsersättning, studerande, arbetslös och annat (öppet svarsalternativ)*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Figuren redogör för svanspersonernas arbetsmarknadssituation. SOM-undersökningarna har lägre svarsfrekvens bland ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Siffrorna kan därför inte jämföras med arbetslöshetsstatistik från till exempel SCB eller Arbetsförmedlingen.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2019.

I de prognoser som gjorts av hur de regionala arbetsmarknaderna förväntas utvecklas under 2019–2020 har Västra Götaland fallit väl ut när det gäller efterfrågan på arbetskraft, trots förväntning om en viss avmattning (Arbetsförmedlingen, 2019). Det återspeglas också i svaren från respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen 2019 när de tillfrågas om hur de bedömer risken att bli arbetslös inom de närmaste 12 månaderna. Endast 3 procent uppskattar risken att drabbas av arbetslöshet som mycket stor medan ytterligare 5 procent skattar den som ganska stor (tabell 4.3). Siffrorna är i det närmaste en spegelbild av hur det såg ut i 2018 års undersökning och visar på en stabilitet på arbetsmarknaden. Regioninvånarna förefaller således vara trygga med att den egna arbetsmarknadsstatusen inte kommer att förändras till det sämre inom det närmaste året.

Bedömningen skiljer sig mellan olika grupper. Tidsbegränsat anställda, låginkomsttagare, lågutbildade och personer som upplever sig ha svårt att klara sig på nuvarande inkomst ser något mindre positivt på den egna möjligheten till arbete (tabell 4.3). Bland tidsbegränsat anställda bedömer 18 procent att risken är mycket stor för att drabbas av arbetslöshet inom det närmaste året. Om också de som bedömer risken som ganska stor att bli arbetslös inkluderas, ökar andelen till 40 procent. Bland dem som har svårt att leva på nuvarande inkomst är andelen som bedömer risken för arbetslöshet som mycket eller ganska stor 32 procent och bland låginkomsttagare är andelen 34 procent. Jämfört med föregående år har andelen som bedömer att de löper mycket liten risk att bli arbetslös blivit större främst bland lågutbildade. Överlag har dock grupperna blivit något mer polariserade på så sätt att utsatta på arbetsmarknaden verkar något mer oroad över att bli arbetslösa.

Tabell 4.3 Upplevd risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna, Västra Götaland 2019 (procent och antal)

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	3	5	19	67	6	1 506
Kön						
Kvinna	3	5	18	69	5	762
Man	3	5	19	66	7	742
Ålder						
18–29 år	6	11	23	53	7	258
30–49 år	3	4	20	70	3	630
50–64 år	2	3	16	71	8	542
65–69 år	0	8	11	61	20	76
Utbildning						
Låg	12	11	15	53	9	75
Medellåg	3	6	22	62	7	441
Medelhög	3	5	22	62	8	351
Hög	2	4	15	76	3	617
Anställningsform						
Tillsvidareanställning	1	3	18	73	5	1 211
Tidsbegränsad	18	22	25	24	11	148
Egen företagare	1	6	22	61	10	109
Egen månadsinkomst						
Max 14 999 sek	17	17	22	28	16	169
15 000 – 34 999 sek	2	4	20	68	6	658
Mer än 35 000 sek	0	3	17	77	3	641
Klarar sig på hushållets inkomst						
Mycket/ganska bra	1	3	17	74	5	1 143
Varken eller	4	8	25	54	9	212
Mycket/ganska dåligt	19	13	19	35	14	134
Boendeområde						
Ren landsbygd	2	5	16	71	6	232
Mindre tätort	3	2	19	67	9	252
Stad/större tätort	4	6	20	62	8	436
Göteborg	2	4	19	71	4	561
Område						
Göteborgsregionen	3	4	18	71	4	859
Sjuhärad	3	7	16	66	8	174
Skaraborg	5	4	21	63	7	263
FyrBoDal	3	6	20	59	12	210

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du risken att du under de närmaste 12 månaderna kommer att bli arbetslös?* Svartalternativen framgår av tabellen. Svartalternativen framgår av tabellen. Basen utgörs av de respondenter som har besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” utgör arbetsmarknad ett av fem fokusområden. Målsättningen är att främja utvecklingen på arbetsmarknaden och bidra till hög sysselsättning med tillväxt och välfärd. Det här kapitlet visar på att västsvensarna generellt sett är mindre oroade över arbetsmarknaden, men att de med tidsbegränsade anställningar är tydligt mer oroliga.

Bland de främsta resultaten som framkommer ur detta kapitel är att frågan om arbetsmarknad är ett marginellt samhällsproblem bland västsvensarna. I slutet av 90-talet och under stora perioder av 2000-

talet var frågan mycket viktigare för befolkningen. Den goda ekonomiska utvecklingen med fortsatt hög tillväxt har medfört att arbetsmarknadsfrågan hamnat utanför de tio viktigaste samhällsproblemen för västsvenskarna. Befolkningen är dock fortsatt något negativ till hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra med mer jobb och bland vissa grupper kvarstår en oro för att bli drabbade av arbetslöshet inom kort. Det mest framstående resultatet är att gruppen med tidsbegränsad anställning står ut i samtliga frågor som en allt mer oroad grupp, så väl över arbetsmarknaden överlag som sin egen position. Samtliga av dessa frågor kan dock förändras under 2020, coronapandemin och den potentiella ekonomiska osäkerheten den medför kan ha fått stor påverkan på frågor kring arbetsmarknaden.

Grupper i farozonen

I en historisk tillbakablick har arbetsmarknaden varit ett av de största problemen för så väl västsvenskarna som det svenska folket överlag när de ombeds uppge största samhällsproblemen. Problemet är visserligen starkt knutet till konjunkturen så tillvida att fler uppger arbetsmarknaden som ett problem när konjunkturen är svag. Trots detta är det anmärkningsvärt att endast tre procent av västsvenskarna anger arbetsmarknad som problem, vilket är en historiskt låg nivå. Resultatet är även relativt jämnt fördelat över olika samhällsgrupper, där den enda noterbara skillnaden finns i gruppen med tidsbegränsad anställning. Det kan alltså sägas att arbetsmarknadsrelaterade problem enbart är marginella i västsvenskarernas tankar. Likväl finns en negativ uppfattning om hur regionen sköter sitt ansvar att bidra till fler jobb. Opinionen är visserligen kvar på de högsta nivåerna sedan mätningen startade 2014, men är ändå övervägande negativ. Gruppskillnaderna är i denna fråga relativt små och det är främst boende i området FyrBoDal samt arbetslösa som står ut i att vara mer negativa än övriga respondenter till hur väl regionen sköter sin uppgift.

Oro över den personliga risken att drabbas av arbetslöshet speglar i mångt och mycket bilden av arbetsmarknaden som helhet. Individer i tidsbegränsade anställningar är av naturliga skäl mycket mer oroad än individer i övriga anställningsformer. Denna grupp, som ofta karaktäriseras av unga, kvinnor och låginkomsttagare, är vid nedbrytning på olika faktorer den grupp som står ut i statistiken. Yngre, lågutbildade och låginkomsttagare är också något mer oroad, dessa grupper tillhör dock oftare de i tidsbegränsade anställningar. Sett till befolkningen som helhet är västsvenskarna inte oroliga över att bli drabbade av arbetslöshet och resultaten visar inte på någon geografisk skillnad i denna låga oro över potentiell arbetslöshet.

Resultaten ger överlag ett gott betyg till regionen när det kommer till arbetsmarknaden. Det kvarstår dock, likt tidigare år, att gruppen med tidsbegränsad anställning känner sig allt mer oroad över så väl arbetsmarknaden som helhet som sin egen situation. De som arbetar i tidsbegränsade anställningar är till stor del yngre, kvinnor och låginkomsttagare och regionen bör vara vaksam över denna grupp. Inte minst i spåren av coronapandemin blir det av ytterligare relevans att följa dessa grupper.

5. Hälsa och sjukvård

Det här kapitlet fokuserar på hur invånarna i Västra Götaland ser på hälsa samt på hälso- och sjukvården. Syftet är att kartlägga den egna upplevda hälsan bland respondenterna samt att utvärdera hur Västra Götaland sköter uppgiften gällande sjukhus och vårdcentraler. Inledningsvis görs en genomgång av hur regioninvånarna bedömer sin egen hälsa. Därefter redovisas hur de boende i regionen upplever hälso- och sjukvården och vilka delar av den som de tycker fungerar bra respektive mindre bra.

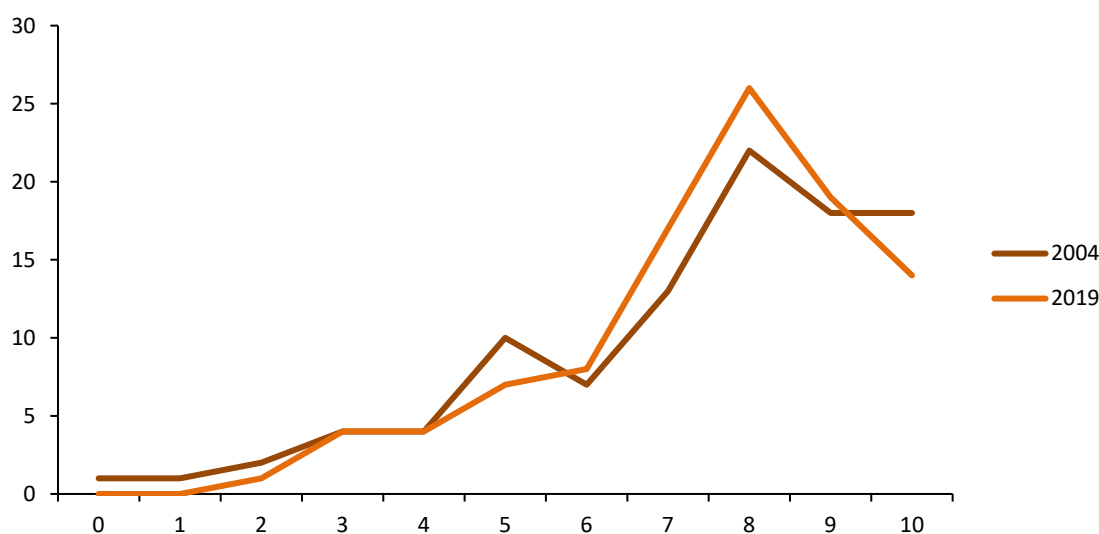
Självskattad hälsa

I ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” beskrivs fem fokusområden, områden som ska prioriteras långsiktigt för att stärka utvecklingen i Västra Götaland. En god hälsa utgör tillsammans med ett hållbart näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikation samt ledande kultur ett av dessa fem fokusområden för regionen. Det övergripande målet för visionen kan sammanfattas till att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet till att leva ett lyckligt liv.

Ett av de konkreta målen i ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” är att hälsoklyftor kopplade till kön, etnisk bakgrund och var någonstans i regionen som individen bor ska utjämnas. Visionen siktar även på att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet och kvalité med respekt för allas lika värde (Västra Götalandsregionen, 2005).

För att mäta den personliga hälsan i regionen används i SOM undersökningarna en självskattningsskala, där respondenterna skattar den egna hälsan på en skala mellan 0–10. Forskning visar att självskattad hälsa har hög prediktiv validitet i det avseendet att det på individnivå är starkt kopplat till framtida morbiditet och mortalitet (Idler & Benyamini, 1997). Figur 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan i 2019 års västsvenska SOM-undersökning respektive 2004 års undersökning, då frågan fick sin nuvarande form. Jämfört med 2004 är andelen som skattar sin hälsa som skalans högsta värden, 10 eller 9, lägre i 2019 års undersökning, ett likande mönster som sågs 2018 (Carlander et al., 2019). Det är dock en större andel i 2019 års undersökning jämfört med 2004 som skattar sin hälsa som skalans tredje högsta värde 8 vilket gör att genomsnittet är detsamma (7,4 år 2004 och år 2019) även om fördelningen ser olika ut för åren.

Figur 5.1 Bedömning av personlig hälsa 2004 och 2019 (fördelning av svar mellan 0 och 10, procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalen går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Procentbasen utgörs av samtliga som har besvarat frågan. Antal svarande 2004 är 3 373. Antal svarande 2019 är 2 672.
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2004 och 2019.

Tabell 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan år 2019 och indikerar att män och kvinnor bedömer deras hälsa ungefär likvärdigt med ett medelvärde på 7,3 för kvinnor och 7,6 för män, men att det på procentbasis skiljer något mellan dålig, medelgod och god hälsa. Resultaten är i linje med resultaten från Folkhälsomyndigheten, då kvinnor i regel rapporterar en lägre grad av självskattad hälsa¹. En viss skillnad syns mellan olika åldersgrupper. Jämfört med den yngsta åldersgruppen (16–29 år) skattar de äldsta respondenterna (65–85 år) sin hälsa lägre – 7,2 i genomsnitt – jämfört med 7,5 i genomsnitt för de yngsta.

I den självskattade hälsan finns även vissa geografiska skillnader där respondenter boende i Göteborgsregionen (inklusive Kungsbacka) har den högsta självskattade hälsan på 7,6 i genomsnitt medan den självskattade hälsan är lägst bland respondenter boende i Fyrbodal, för dem är genomsnittet på 7,2. Bland respondenter med olika utbildningsnivå uppmäts också skillnader i den självskattade hälsan där respondenter med lägre utbildning i genomsnitt skattar sin hälsa lägre. Störst skillnad ser vi dock bland respondenter med olika månadsinkomst där de med en låg månadsinkomst (max 14 999 kr) skattar sin hälsa i genomsnitt 6,7 jämfört med dem med en hög månadsinkomst (mer än 35 000 kr) som skattar sin hälsa i genomsnitt 8,1.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/halsa/sjalvskattat-allmant-halsotillstand/>

Tabell 5.1 Bedömning av personlig hälsa hos olika samhällsgrupper 2019 (procent och medelvärde)

	Subjektiv hälsa			Medelvärde	Antal svarande
	Dålig	Medelgod	God		
Samtliga	10	32	58	7,4	2 672
Kön					
Kvinna	11	32	57	7,3	1 395
Man	8	31	61	7,6	1 273
Ålder					
16–29 år	10	29	61	7,5	398
30–49 år	9	29	62	7,6	720
50–64 år	9	31	60	7,5	716
65–85 år	11	36	53	7,2	838
Utbildning					
Låg	17	40	43	6,6	376
Medellåg	10	34	56	7,3	786
Medelhög	8	33	59	7,6	585
Hög	7	26	67	7,8	868
Delregion					
Göteborgsregionen	9	30	61	7,6	1 577
Sjuhärad	10	33	57	7,4	345
Skaraborg	10	30	60	7,4	481
Fyrbodal	11	37	52	7,2	401
Månadsinkomst					
Max 14 999 kr	19	37	44	6,7	660
Mellan 15 000 och 34 999 kr	8	34	58	7,5	1 124
Mer än 35 000 kr	4	23	73	8,1	774

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Faktorer som enligt tidigare SOM-undersökningar kan påverka den självskattade hälsan är exempelvis en aktiv livsstil och regelbunden motion (Hägglund & Bové 2013). Regelbunden träning och ett aktivt liv går hand i hand med en bättre hälsa och en högre allmän tillfredsställelse med livet. Mer om invånarna i Västra Götalands motions och friluftsvanor går att läsa om i kapitlet om kultur i denna rapport. Hur motionsvanor kan kopplas till hälsa och allmän tillfredsställelse finns beskrivet i 2016 års visionsrapport (Andersson et al. 2017) eller i Hägglund & Bové (2013).

Den självskattade hälsan i Västra Götalandsregionen tycks vara stabil sedan 2004 men varierar mellan grupper och är starkt sammankopplat med den allmänna tillfredsställelsen med livet som också den visar en stabil utveckling över tid (se figur 1.4 i första kapitlet i denna rapport). Resultaten från 2019 års SOM undersökning visar att det finns hälsoskillnader, skillnader som framförallt tycks vara kopplade till socioekonomiska faktorer så som utbildningsnivå och inkomst. Resultaten visar även att det finns skillnader i självskattad hälsa mellan olika delregioner. För att uppnå visionen om att utjämna klyftor inom hälsa mellan olika grupper i samhället och geografiskt återstår således en hel del arbete inom regionen.

Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen

Förutom att minska hälsoklyftorna i Västra Götaland är en del av ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” att samtliga regionens invånare ska ha tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård (Västra Götalandsregionen, 2005). Även ur ett medborgerligt perspektiv är hälso- och sjukvården viktig. Detta går att se inte minst genom att sjukvården toppar listan över de viktigaste regionala frågorna för 2019,

en trend som hållit i sig sedan 1998 (Falk, 2020). Hela 45 procent av respondenterna i 2019 års västsvenska SOM-undersökning anger sjukvården som en av de viktigaste regionala frågorna. En god hälsa bland invånarna i Västra Götaland med en fungerande hälso- och sjukvård som är lättillgänglig och av god kvalitet är mycket viktigt både för invånarna i Västra Götaland och för regionen.

Tabell 5.2 visar, baserat på 2019 års västsvenska SOM-undersökning, en allmän bild av hur respondenterna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter området hälso- och sjukvård. Resultaten visar att det råder en svagt positiv bild av hur *regionen* sköter hälso- och sjukvården, där cirka fyra av tio anser att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra och tre av tio anser att regionen sköter sin uppgift ganska dåligt eller mycket dåligt. Tabellen redovisar även ett balansmått vilket anger andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts mycket eller ganska bra minus andelen som tycker att hälso och sjukvården sköts ganska eller mycket dåligt. För 2019 års undersökning är balansmättet +5 för alla respondenter, alltså är det något fler respondenter som anser att Västra Götalandsregionen gör ett bra jobb jämfört med andelen som anser att de gör ett dåligt jobb. Det generella mönstret är detsamma som för 2018 års undersökning (Carlander et al., 2019).

Tabell 5.2 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården 2019 (procent, antal och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balans-mått
Samtliga	6	32	23	23	10	6	2 679	+5
Ålder								
16–29 år	8	33	22	19	10	8	400	+12
30–49 år	5	32	20	25	12	6	724	±0
50–64 år	4	28	25	28	9	6	720	-5
65–85 år	8	36	24	20	8	4	835	+16
Delregion								
Göteborgsregionen	6	31	22	24	10	7	1 586	+3
Sjuhärad	5	34	26	23	8	4	346	+8
Skaraborg	7	36	23	19	10	5	476	+14
Fyrbodal	4	33	21	25	11	6	405	+1

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* följt av det aktuella ansvarsområdet. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (samtlige svarar bra) och -100 (samtlige svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

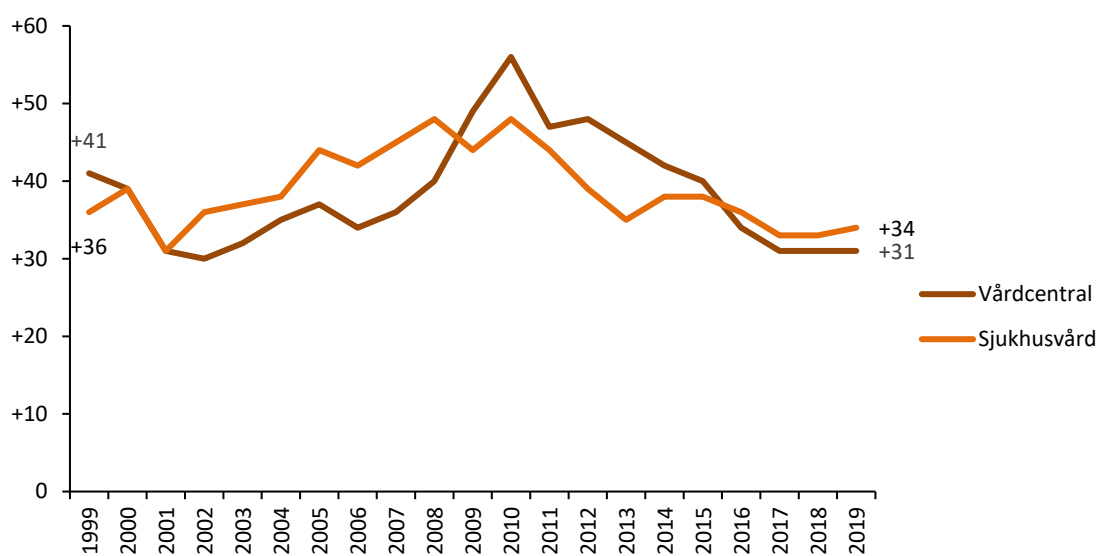
Balansmåttarna i tabell 5.2 vittnar om regionala skillnader i den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter hälso- och sjukvården. I samtliga delregioner är balansmåttarna positiva, om än precis i Fyrbodal, vilket innebär att det är en större andel av respondenterna som anser att hälso- och sjukvården sköts ganska bra eller mycket bra än andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts ganska dåligt eller mycket dåligt. Vad de stora regionala skillnaderna specifikt beror på går inte att uttömmande svara på med hjälp av SOM-undersökningarna, även om tabell 5.5 i detta kapitel ger en ledtråd om att brist på tillgänglighet och effektivitet i organisationen är de delar som respondenterna är mest kritiska till. Något

som kan vara bra att ha i åtanke när man tittar på resultaten i tabell 5.2 är att vården i Fyrbodal är den som omstrukturerats mest sedan regionen bildades med en stor överföring och koncentration av resurser till NÄL i Trollhättan, vilket kan ha fört med sig en del problem de närmsta åren efter omstruktureringen. Den mest positiva bedömningen av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen görs av boende i Skaraborg. Vidare gör både den yngsta (16–29 år) och den äldsta åldersgruppen (65–85 år) en mer positiv bedömning av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen, vilket ligger i linje med 2018 års undersökning.

Den västsvenska SOM-undersökningen för 2019 undersöker även vad respondenterna anser om *servicen* i den egna kommunen på områdena sjukhusvård och vårdcentral. För båda dessa områden är bedömningen klart mer positiv jämfört med den övergripande regionala bedömningen.

Figur 5.2 visar en nedåtgående trend vad gäller bedömning av service på områdena vårdcentral och sjukhusvård men att trenden tillfälligt brutits. Bedömningen år 2019 är densamma som 2018. I tidigare rapporter har det spekulerats i att vården har blivit en starkt politiserad fråga – i och med införandet av lagen om valfrihetssystem (LOV) och etableringsfrihet för vårdcentraler i Västra Götaland 2010 – vilket påverkar människors omdöme om vården (Andersson et al., 2017; Roos, 2018).

Figur 5.2 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, Västra Götaland 1999-2019 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2019.

I tabell 5.3 går det att se hur bedömningen av sjukhusvård och vårdcentral i kommunen skiljer sig mellan olika grupper. Män är mer positiva i deras bedömning av servicen på vårdcentral jämfört med kvinnor, vilket är i linje med trenden av en mer positiv bedömning bland män sedan några år tillbaka (Carlander et al., 2019). Däremot ser vi ett motsatt mönster när det gäller service vid sjukhusvård, där kvinnor gör en mer positiv bedömning än män. Vidare är respondenter i det yngsta åldersspannet minst nöjda med servicen på vårdcentralen (+21) i hemkommunen. Mest nöjd med sjukhusvården i kommunen är den äldsta gruppen av respondenter, 65–85-åringarna (+49), respondenter med låg utbildning (+45) samt de som skattar sin hälsa som god (+38). Ett mönster som är liknande för vård på vårdcentral.

Liksom i den generella bedömningen av hälso- och sjukvården i tabell 5.2 syns här regionala skillnader. Återigen är det respondenter boende i delregionen Fyrbodal som gör den mest kritiska bedömningen av sjukhusvården medan respondenterna hemmahörande i Göteborgsregionen gör den mest kritiska bedömningen av servicen på vårdcentral i den egna hemkommunen.

Tabell 5.3 Bedömning av sjukhusvård och vård på vårdcentral, Västra Götaland 2019 (balansmått och antal)

	Sjukhusvård	Antal svar	Vårdcentral	Antal svar
Samtliga	+34	2 644	+31	2 667
Kön				
Kvinna	+37	1 376	+30	1 392
Man	+35	1 264	+32	1 271
Ålder				
16–29 år	+25	394	+21	397
30–49 år	+31	718	+25	720
50–64 år	+31	712	+25	717
65–85 år	+49	820	+49	833
Utbildning				
Låg	+45	367	+41	376
Medellåg	+32	778	+24	784
Medelhög	+35	583	+33	582
Hög	+36	860	+37	867
Delregion				
Göteborgsregionen	+35	1571	+31	1578
Sjuhärad	+46	342	+37	344
Skaraborg	+37	475	+35	480
Fyrbodal	+27	389	+38	397
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+18	258	+13	260
Medelgod hälsa	+34	829	+30	840
God hälsa	+38	1528	+37	1538

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Det är av extra intresse att se hur de som varit i kontakt med sjukvården under det senaste året bedömer servicen på denna samt hur de skiljer sig från de som inte behövt uppsöka sjukvården. Av tabell 5.4 framgår att vårdtagarna gör en betydligt mer positiv bedömning av sjukhusvården jämfört med samtliga respondenter, detta gäller både vårdtagare av övrig sjukhusvård samt de som behövt uppsöka akutsjukvården under det senaste året.

Vad gäller vården på vårdcentral är bilden mer tvetydig. Vårdtagare av offentlig vårdcentral är mer positiva i sin bedömning jämför med genomsnittet för samtliga i undersökningen. Vårdtagarna av privat

vårdcentral gör en mer kritisk bedömning av vården, även om skillnaden jämfört med samtliga är mycket liten (balansmått +29 och +31).

Tabell 5.4 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, bland samtliga respektive vårdtagare, Västra Götaland 2019 (procent, antal och balansmått)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken eller	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Antal svar	Balans- mått
Sjukhusvård								
Samtliga	14	34	18	10	4	20	2 644	+34
Vårdtagare av akutsjukvård	26	33	16	10	5	10	601	+44
Vårdtagare av annan sjukhusvård	20	35	18	11	4	12	994	+40
Vårdcentral								
Samtliga	13	39	19	15	6	8	2 667	+31
Vårdtagare av offentlig vårdcentral	16	42	18	15	5	4	1 611	+38
Vårdtagare av privat vårdcentral	14	38	18	16	7	7	676	+29

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda).

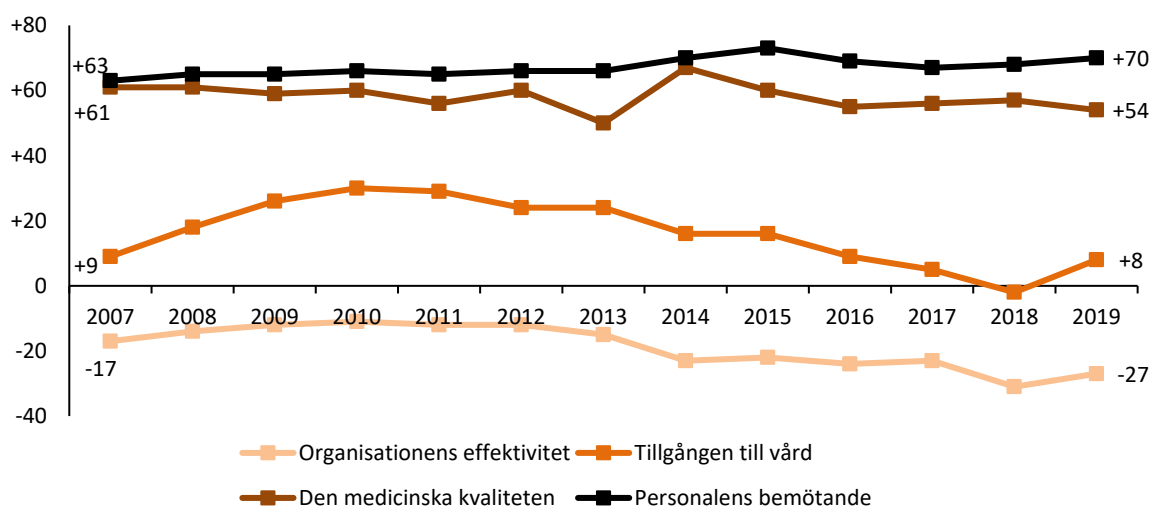
Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

I den västsvenska SOM-undersökningen för 2019 ställs det även frågor om uppfattningen av specifika delar av sjukvården i Västra Götaland, respondenterna tillfrågas om deras uppfattning om organisationens effektivitet, tillgången till vård, den medicinska kvalitén samt personalens bemötande. Figur 5.3 visar uppfattningen om de olika delarna av sjukvården över tid. Den kraftiga upp- och nedgång som syntes för bedömningen av sjukvården generellt i figur 5.2 syns inte när det kommer till uppfattningen om de olika delarna av sjukvården. Istället indikerar figur 5.3 en relativt stabil utveckling på åtminstone två av fyra områden.

Organisationens effektivitet uppfattas fortsatt som dålig i högre utsträckning än bra bland respondenterna i Västra Götaland. För 2019 är balansmålet -27 vilket är en svag uppgång från 2018 (-31). En fortsatt oroväckande trend är den kritiska bedömning som respondenterna gör av tillgången till vård. 2010 uppmätte balansmålet +30 men har sedan dess minskat för varje år med undantag för 2019 då vi kan se ett avbrott i den nedåtgående trenden. Att tillgången på vård uppfattas som mindre bra sedan införandet av LOV är förvånande och särskilt problematiskt då ett av vision Västra Götalands uttryckliga mål är att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet (Västra Götalandsregionen, 2005).

Figur 5.3 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2007–2019 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2007–2019.

Tabell 5.5 redogör för samtliga svarsalternativ gällande bedömningen av de olika delarna av vården. Från tabellen framgår att respondenterna framför allt uppfattar personalens bemötande och den medicinska kvaliteten som mycket bra. Även om effektiviteten i organisationen får ett negativt balansmätt är det värt att påpeka att en relativt stor del av respondenterna uttrycker att de inte har någon uppfattning om saken eller svarar varken eller. Dessa svarsalternativ väljer 14 och 25 procent av respondenterna, jämfört med exempelvis tillgången på vård där motsvarande siffror är 4 respektive 18 procent.

Tabell 5.5 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2019 (procent och balansmätt)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Balansmätt
Personalens bemötande	32	44	14	4	2	4	+70
Den medicinska kvaliteten	21	43	16	7	3	10	+54
Tillgången till vård	9	34	18	23	12	4	+8
Organisationens effektivitet	3	14	25	25	19	14	-27

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarande: 2 658.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Från analyserna på gruppnivå som framgår av tabell 5.6 syns återigen vissa geografiska skillnader i framför allt vårdens tillgänglighet, som varierar mellan +2 i balansmätt till +16. Respondenterna boende i Göteborgsregionen, tätt följt av Fyrbodal, utmärker sig återigen genom att göra den mest kritiska bedömningen av både organisationens effektivitet och tillgången till vård. Respondenternas uppfattning om vårdens tillgänglighet är som bäst i Sjuhärad och Skaraborg. Skaraborg utmärker sig även som den delregion som är minst kritisk till organisationens effektivitet. För bedömningen av personalens bemötande är det dock respondenterna i Sjuhärad som har den mest positiva uppfattningen.

Respondenter som skattar den egna hälsan som dålig gör också en mer kritisk bedömning generellt och i synnerhet gällande tillgången till vård. En jämförelse mellan vårdtagare och icke-vårdtagare visar dock ingen markant skillnad mellan dem som varit i kontakt själva med vården och de som inte varit det.

Tabell 5.6 Uppfattning om sjukvårdens olika delar i Västra Götaland i olika grupper 2019 (balansmått)

	Personalens bemötande	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet
Samtliga	+70	+54	+8	-27
Delregion				
Göteborgsregionen	+68	+57	+2	-29
Sjuhärad	+78	+58	+16	-22
Skaraborg	+71	+57	+13	-19
Fyrbodal	+70	+42	+8	-25
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+56	+36	-7	-28
Medelgod hälsa	+73	+54	+2	-28
God hälsa	+75	+58	+10	-28
Vårdtagare				
Nyttjar inte	+71	+54	+6	-29
Nyttjar själv	+71	+52	+11	-21

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden:* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de själva nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Antal svarande är mellan 2 658 och 2 811.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör hälsa ett av fem fokusområden. Målsättningen är att erbjuda en likvärdig vård med hög tillgänglighet och kvalitet för alla. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer sin egen hälsa samt synen på sjukvården.

Huvudresultaten indikerar att den självskattade hälsan alltså bedöms som god. Däremot råder det delade meningar om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården. En stor andel anser att regionen sköter uppgiften relativt dåligt. Bedömningen av vårdcentraler och sjukhusvård inom den egna kommunen bedöms emellertid något bättre. Vidare är de vårdtagare som uppsökt sjukvården generellt mer positiva till servicen i allmänhet än de som inte har behövt uppsöka sjukvård det senaste året. Resultaten visar också att uppfattningen om sjukvården skiljer sig markant beroende på vilka delar av vården som bedöms. Organisationens effektivitet och tillgången till vård får mycket dåliga betyg medan medicinsk kvalitet och personalens bemötande bedöms som mycket positiva.

Självskattad hälsa

Den självskattade hälsan visar på en relativt liten förändring över tid. Jämfört med 2004 är nivån i stort sett densamma. Något högre självskattad hälsa finns i gruppen män och generellt också bland yngre respondenter. Det är förväntat då vårdkonsumtion i regel ökar med stigande ålder. Socioekonomiska

faktorer är relaterade till självskattad hälsa i förväntad riktning där högre utbildning och inkomst kan kopplas till bättre hälsa. Det här är ett av de mer robusta sambanden inom folkhälsa och socialmedicin och har replikerats under många år i de flesta kulturer. Resultaten visar också att det finns regionala skillnader. I Göteborgsområdet rapporterar respondenterna en högre grad av självskattad hälsa jämfört med andra delar i regionen.

Sjukvården i Västra Götaland

Sjukvården faller ut som en av de viktigaste regionala frågorna i Västra Götaland. Det råder en marginellt övervägande positiv bild då fler är positiva än negativa, men det verkar också råda en allmänt negativ trend när invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården över tid. Mest positiva till servicen är äldre och personer med lägre utbildning samt boende i Sjuhärad. Ett annat fynd som återupprepas i resultaten är att vårdtagare också är mer positiva till servicen, alltså de som har besökt vården (akutsjukvård, annan sjukhusvård samt offentlig vårdcentral) är mer nöjda med servicen än de som inte har besökt vården. När det kommer till bedömningar om olika delar av sjukvården går siffrorna isär ganska mycket. Personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms i hög grad som ganska eller mycket bra men organisationens effektivitet bedöms av en stor andel av respondenterna som ganska eller mycket dålig. Tillgången till vård bedöms som mycket eller ganska bra av något fler än som tycker den är ganska eller mycket dålig. Ett genomgående mönster är att en lägre självskattad hälsa verkar vara relaterat till en lägre och mer negativ uppfattning om sjukvårdens olika delar. Vårdtagare är mer positiva till tillgången till vård jämfört med icke-vårdtagare. Resultaten indikerar också att främst den medicinska kvaliteten bedöms olika beroende på delregion. I Fyrbodal bedöms den som lägst och i Sjuhärad som högst.

6. Infrastruktur

Med Skandinaviens största hamn och Sveriges näst största region/län sett till befolkning ställs stora krav på väl fungerande transportsystem i Västra Götaland. Utöver industrins behov av infrastruktur för transport av varor är ett väl utbyggt transportnät av stor vikt för att minska avstånden mellan stad och landsbygd för både privatpersoner och företag. I föreliggande kapitel redovisas först vad boende i Västra Götaland tycker om ett antal planerade och genomförda infrastrukturprojekt följt av invånarnas bedömning av hur kollektivtrafiken fungerar.

Infrastrukturplanering och kollektivtrafik är två av Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden, tillsammans med hälso- och sjukvård. När västsvenskarna själva får uppge sina viktigaste regionala samhällsfrågor eller problem hamnar infrastruktur högt på listan. I 2019 års västsvenska SOM-undersökning var infrastruktur omnämnd som den fjärde viktigaste samhällsfrågan i regionen efter sjukvård, skola/utbildning och invandring/integration (Falk, 2020). Både planering av väg och järnvägar samt tillhandahållandet av kollektivtrafik är områden där Västra Götalandsregionen har tydligt definierade mandat. En väl utvecklad infrastruktur leder till en ökad rörlighet. En fungerande infrastruktur minskar också pendlingsavstånden, vilket främjar större arbetsregioner något som leder till ökad välfärd, ekonomisk tillväxt och bidrar till fler arbetstillfällen (Snieska & Simkunaite, 2009). En god infrastruktur kan trots en ökad pendling även bidra till minskad miljöpåverkan, givet att kollektivtrafiken fungerar som ett rimligt alternativ till bilpendlandet (Västra Götalandsregionen, 2016). Kollektivtrafiken i regionen bedrivs idag till 97 procent med förnybar energi (räknat per personkilometer) (Västtrafik, 2020).

I den västsvenska SOM-undersökningen 2019 fick västsvenskarna svara på två frågor om infrastrukturen i regionen. Den ena frågan handlar om den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter *kollektivtrafiken* och den andra om hur väl *regionen bidrar till att planera vägar och järnvägar*. Dessa två frågor redovisas i tabell 6.1. Kollektivtrafiken bedöms positivt i allra flesta subgrupper. Mest positiva till hur kollektivtrafiken sköts är de äldsta i befolkningen (balansmått +18) och personer med låg utbildning (+20). Mest negativa är boende på ren landsbygd (-13). På delregionnivå är skaraborgsborna minst positiva till hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller kollektivtrafiken, vilket går i linje med tidigare års resultat (Carlander m fl., 2019).

Västra Götalandsregionens uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut bedöms övervägande negativt (tabell 6.1). Undantaget är den yngsta gruppen svarande som är övervägande positiva med ett balansmått på +17. Män är mer negativa än kvinnor och personer mellan 50–64 år mer negativa jämfört med övriga åldersgrupper. Variationen av bedömningen av hur väl regionen bidrar till att bygga ut vägar och järnvägar är stor mellan de olika delregionerna. Boende i Göteborgsregionen är minst negativa till hur regionen sköter sin uppgift medan skaraborgsborna är mest negativa i sin bedömning av hur regionen bidrar till att bygga ut väg och järnväg.

Tabell 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, olika grupper, Västra Götaland 2019 (balansmått)

	Kollektivtrafik	Att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut
Samtliga	+7	-4
Kön		
Kvinna	+4	±0
Man	+7	-8
Ålder		
16–29 år	+6	+17
30–49 år	+2	-4
50–64 år	-7	-15
65–85 år	+18	-4
Utbildning		
Låg	+20	+6
Medellåg	±0	-9
Medelhög	-2	-8
Hög	+8	-4
Stad/land		
Ren landsbygd	-13	-17
Mindre tätort	+5	-9
Stad eller större tätort	+14	-4
Göteborg	+6	+2
Delregion		
Göteborgsregionen	+7	+3
Sjuhärad	+9	-8
Skaraborg	±0	-13
Fyrbodalen	+6	-11

Kommentar: Frågan lyder; *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmåttet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Attityder till infrastrukturprojekt i Västra Götaland har undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2006. Attityderna till de olika infrastrukturprojekten i undersökningen har varierat under de senaste åren, se tabell 6.2. Den negativa inställningen till trängselskatten i Göteborg minskade fram till 2009. Men i samband med beslutet om införande av trängselskatter 2010 ökade motståndet kraftigt, därefter har missnöjet sjunkit tillbaka och är idag på samma nivåer som innan införandet. De senaste åren har balansmåttet legat omkring -17.

Inställningen till Västlänken var övervägande positiv när mätningarna började men har stadigt blivit mer negativ. 2017 var första gången som fler var negativa än positiva till förslaget. Denna inställning kvarstår på ungefär samma nivå under 2019 med ett balansmått på -2. Förslagen om att bygga ut E20 till motorväg har över tid mottagits väl med en klar majoritet positiva till förslagen. Det nya förslaget i 2018 års undersökning om att "Öka andelen som åker kollektivt" ligger på ungefär samma nivå 2019 som 2018 med ett balansmått på +73.

Tabell 6.2 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2009–2019 (balansmått och minsta antal)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	+59	+61	+63	+70	+65	+60	+65	+64	+62	+61	+55
Bygga ut kollektivtrafiken	+72	+71	+72	+74	+73	+72	+70	+72	+71	-	-
Öka andelen som åker kollektivt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+74	+73
Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	+33	+27	+34	+21	+20	+2	+5	+4	-3	-5	-2
Finansiera utbyggnaden av motorväg genom vägavgifter	-10	-28	-18	-16	-7	-	-	-	-	-	-
Trängselskatt i Göteborg	-10	-30	-29	-35	-14	-9	-10	-16	-17	-18	-17
Minsta antal svar	2 995	2 913	2 855	2 856	2 730	2 728	2 567	3 428	2 956	2 673	2 631

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 2008 löd frågan *Vilken är din åsikt om följande förslag?* 2008 löd delfrågan om utbyggnad av E20 Bygg ut E20 till motorväg, mellan 2009-2013 Bygga ut hela E20 till motorväg, 2014 Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Örebro till motorväg och mellan 2015-2018 Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg. Delfrågan om utbyggnad av kollektivtrafiken löd mellan 2008-2010 Bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige. Delfrågan om Västlänken löd mellan 2009-2010 Bygga en tågtunnel under centrala Göteborg (den s.k. Västlänken). 2008-2011 löd delfrågan om vägavgifter och motorväg Finansiera utbyggnaden av motorväg i hela Bohuslän genom vägavgifter. Delfrågan om trängselskatt i Göteborg löd 2008 Införa trängselavgift/biltull i Göteborg och åren 2009-2010 Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg. '–' = frågan ej ställd.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2009–2019.

I 2019 års västsvenska SOM-undersökningar fick respondenterna möjlighet att uppge sin uppfattning om åtta olika infrastrukturentsatsningar, några genomförda och andra föreslagna. Tabell 6.3 visar hur befolkningen i Västra Götaland ställer sig till de projekt som ingår i undersökningen. Mest positiva är befolkningen till att bygga ut kollektivtrafiken och mest negativ är befolkningen till trängselskatt i Göteborg. 47 procent av de svarande uppger att de inte har någon åsikt i frågan gällande Marieholmstunneln. Även vad gäller Västlänken och utbyggnaden av dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås är det så många som 37 respektive 41 procent som uppger att de inte har någon åsikt i frågan. Svårheten eller oviljan att ta ställning i frågor kan dels ha att göra med frågornas komplexitet, dels den lokala avgränsningen av projekten. Det förslag som har lägst andel svarande som uppger att de inte har någon åsikt i frågan (14 procent) är förslaget om att öka andelen som åker kollektivt, som också är en fråga som berör samtliga delar av regionen.

Tabell 6.3 Uppfattning om beslutade och föreslagna infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2019 (procent, antal och balansmått)

	Bra förslag	Varken bra eller dåligt	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
Öka andelen som åker kollektivt	75	9	2	14	100	2 637	+73
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	62	10	7	21	100	2 631	+55
Bygga snabbjärnväg mellan Oslo Köpenhamn via Göteborg	61	9	6	24	100	2 630	+55
Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	56	12	9	23	100	2 633	+47
Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	48	8	3	41	100	2 646	+45
Marieholmstunneln (ny älv-tunnel)	37	10	6	47	100	2 636	+31
Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	25	11	27	37	100	2 656	-2
Trängselskatt i Göteborg	24	15	41	20	100	2 656	-17

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Bra förslag består av alternativen Ganska bra förslag och Mycket bra förslag. Dåligt förslag består av alternativen Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Uppfattningen om infrastrukturprojekten redovisas för olika grupper i tabell 6.4. I de flesta fall är män mer positiva än kvinnor när det gäller beslutade trafikåtgärder eller förslag. Störst skillnad mellan könen finns vad gäller uppfattningen om Marieholmstunneln där män är betydligt mer positivt inställda än kvinnor. Att män genomgående är mer positivt inställda till infrastrukturprojekt är ett återkommande mönster över tid. Trängselskatt i Göteborg och Västlänken är de två projekt där ålder ger tydligast utslag och där yngre personer är mer positiva (mindre negativa) än äldre personer. Det gäller även för förslaget om snabbjärnväg mellan Stockholm och Göteborg. Utbildningsnivå visar sig spela roll i samtliga förslag eller beslutade trafikåtgärder förutom förslaget om att bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg.

Tabell 6.4 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2019 (balansmätt och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Marieholmstunneln (ny älvtunnel)	Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+73	+55	+55	+47	+45	+31	-2	-17	2 623
Kön									
Kvinna	+72	+48	+50	+46	+41	+23	-3	-10	1 364
Man	+75	+63	+61	+52	+48	+40	-1	-21	1 255
Ålder									
16–29 år	+70	+53	+60	+59	+36	+22	+12	-5	390
30–49 år	+78	+57	+67	+59	+48	+34	+8	-4	713
50–64 år	+74	+55	+55	+46	+46	+36	-5	-16	711
65–85 år	+71	+57	+43	+32	+44	+27	-16	-32	808
Utbildning									
Låg	+59	+56	+34	+32	+34	+20	-8	-34	363
Medellåg	+68	+63	+49	+46	+37	+24	-4	-31	774
Medelhög	+71	+56	+55	+43	+44	+33	-1	-15	576
Hög	+86	+49	+70	+58	+57	+40	+1	+4	858

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Tabell 6.5 visar hur infrastrukturprojekten bedöms i olika grupper uppdelade efter delregion, trafikstråk och resvanor. Utbyggnad av vägar och järnvägar mottages mest positivt i de regioner som främst berörs, exempelvis är skaraborgsborna mest positiva till utbyggnaden av E20 till motorväg och boende i Göteborgsregionen är mest positiva till Marieholmstunneln. Motsatsen gäller Västlänken och trängselskatten, förslag som båda möter störst skepticism i projektens närhet, Göteborgsregionen. Berördhetsfaktorn bekräftas när infrastrukturprojekten bedöms efter indelning i kommuner som ligger längs större trafikstråk.

Tabell 6.5 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2019 (balansmått och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjämväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjämväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Mariefholmstunneln (ny älv-tunnel)	Västlänken (tåg-tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+73	+55	+55	+47	+45	+31	-2	-17	2 623
Stad/land									
Ren landsbygd	+67	+61	+41	+32	+37	+19	-4	-23	405
Mindre tätort	+67	+58	+50	+41	+34	+26	0	-20	513
Stad eller större tätort	+74	+59	+52	+43	+45	+29	+8	-13	837
Göteborg	+78	+48	+67	+64	+57	+45	-12	-12	834
Delregion									
Göteborgsregionen	+77	+51	+64	+57	+52	+45	-10	-20	1 560
Sjuhärad	+75	+57	+43	+48	+59	+15	+9	-14	338
Skaraborg	+65	+71	+30	+19	+24	+9	+7	-7	467
Fyrbodalen	+68	+49	+57	+43	+29	+21	+9	-16	389
Trafikstråk									
E6N/Bohusbanan	+71	+54	+69	+54	+39	+41	+6	-25	232
E45/Norge-Vänerbanan	+65	+54	+46	+42	+39	+33	+8	-25	190
E20 Västra Stambanan	+72	+67	+40	+28	+36	+26	-1	-17	467
Väg 40/ kust-till kustbanan	+76	+56	+51	+53	+59	+20	+5	-18	341
E6S/Västkustbanan	+79	+53	+65	+53	+43	+32	-14	-25	101
Övriga kommuner	+75	+52	+62	+52	+47	+33	-6	-13	1 284
Resvanor									
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+83	+46	+65	+56	+53	+39	-3	-2	991
Kört bil minst en gång i veckan	+73	+60	+56	+48	+47	+36	-3	-22	1 950

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 'E6N/ Bohusbanan' innefattar kommunerna Kungälv, Stenungsund, Uddevalla, Tjörn och Orust. 'E45/Norge-Vänerbanan' innefattar kommunerna Ale, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. 'E20/Västra Stambanan' innefattar kommunerna Partille, Lerum, Alingsås, Vårgårda, Herrljunga, Falköping, Skövde, Essunga, Vara, Skara och Götene. 'Väg 40/Kust-till-kustbanan' innefattar kommunerna Härryda, Mark, Bollebygd, Borås och Ulricehamn. 'E6S/Västkustbanan' innefattar kommunerna Mölndal och Kungälv. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

En redovisning av åsikter om infrastrukturprojekt på regionnivå uppdelat efter resvanor visar ett förväntat mönster. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att åsikterna om aktuella infrastrukturförslag skiljer sig mellan olika grupper i Västra Götaland. Respondenterna har starkare åsikter om projekt som berör dem genom geografisk närhet eller genom deras resvanor. Generellt kan man se en positiv inställning till att satsa på olika projekt som förbättrar kollektivtrafik och framkomlighet på vägar, men en negativ inställning till förslag där det finns en tydlig koppling till finansiering, till exempel trängselskatt i Göteborg.

Kollektivtrafiken i Västra Götaland

I Vision Västra Götaland (2005) finns tydliga mål om att kollektivtrafiken skall verka som ett kitt mellan stad och land likväl som för effektiv transport inom städer. Över 444 000 resenärer om dagen väljer Västtrafiks olika färdmedel och appen Reseplaneraren används över 1 200 000 gånger per dag (Västtrafik, 2020). Tidigare avsnitt i kapitlet visar att den allmänna inställningen till att öka andelen som åker kollektivt är mycket positiv, men hur bedömer invånarna i Västra Götalandsregionen att kollektivtrafiken fungerar idag?

I tabell 6.6 redovisas västsvenskarnas uppfattning om ett antal påståenden om kollektivtrafiken. En majoritet av de svarande håller helt eller delvis med om att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens personal. 42 procent av de svarande håller med om påståendet att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen medan 39 procent i någon grad inte håller med om påståendet. Sammanlagt har 54 procent uppgett att de helt eller delvis alltid kommer i tid när de använder kollektivtrafiken och med ett balansmått på +36 kan man säga att de flesta är nöjda med punktligheten. För att undersöka en potentiell anledning bakom att resa kollektivt frågas respondenten om det är miljöaspekten som gör att kollektivtrafik väljs som färdmedel. 43 procent håller helt eller delvis med om att miljövinsterna är en av anledningarna till varför de väljer att resa kollektivt. Vidare håller 53 procent med om att det är bekvämt att resa med kollektivtrafiken – ett påstående som är nytt i 2019 års undersökning. Det sista påståendet handlar om ifall det är krångligt att betala för resan. 26 procent håller i någon grad med om att det är krångligt att betala för sin resa. Över tid har uppfattningen av kollektivtrafiken bedömts liknande med undantaget att det upplevs som mindre krångligt att betala för sin resa idag än det gjorde vid den första mätningen 2014.

Tabell 6.6 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2019 (procent, antal och balansmått)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	25	33	9	3	30	100	2 633	+46
Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	16	38	12	6	28	100	2 642	+36
Att resa med kollektivtrafiken är bekvämt	17	36	14	10	23	100	2633	+29
Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	17	26	10	16	31	100	2617	+17
Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	28	14	11	28	19	100	2622	+3
Det är krångligt att betala för min resa	9	17	13	36	25	100	2629	-23

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Samtliga svarsalternativ är redovisade. Balansmålet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Uppfattningen om olika aspekter av kollektivtrafiken skiljer sig mellan olika grupper i samhället. I tabell 6.7 redovisas dessa skillnader. Kvinnor är genomgående mer positivt (mindre negativt) inställda till olika aspekter av kollektivtrafiken än vad män är. Att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens personal håller de flesta med om, i högst grad äldre, boende i tjänstemannahem och den grupp som också uppger att de regelbundet reser kollektivt. Aspekten att komma i tid när en använder kollektivtrafik som färdmedel bjuder på lite mer variation inom subkategorierna. Minst nöjda med punktligheten är fyrbodalsborna och skaraborgsborna. Regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten än regelbundna bilpendlare.

Tabell 6.7 Uppfattningar om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2019 (balansmått och antal)

	Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	Att resa med kollektivtrafiken är bekvämt	Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	Det är krångligt att betala för min resa	Minsta antal svarande
Samtliga	+46	+36	+29	+17	+3	-23	2 617
Kön							
Kvinna	+46	+38	+33	+28	0	-23	1 360
Man	+45	+34	+23	+5	+7	-24	1 253
Ålder							
16–29 år	+31	+27	+19	+16	-35	-53	388
30–49 år	+47	+34	+19	+11	+8	-41	714
50–64 år	+46	+33	+29	+14	+17	-19	709
65–85 år	+50	+46	+39	+25	+6	+3	797
Utbildning							
Låg	+39	+38	+39	+19	+9	-4	356
Medellåg	+34	+25	+24	+3	+11	-17	772
Medelhög	+46	+35	+21	+15	+15	-29	574
Hög	+57	+48	+34	+29	-14	-35	859
Subjektiv klass							
Arbetsarhem	+37	+30	+25	+11	+9	-16	1 010
Jordbrukarhem	+34	+12	+6	+5	+50	±0	76
Tjänstemannahem	+57	+46	+33	+27	-6	-32	900
Högre tjänstemannahem	+53	+47	+23	+14	-8	-31	265
Företagarhem	+38	+33	+26	+5	+12	-20	210
Delregion							
Göteborgsregionen	+49	+43	+30	+23	-12	-35	1 553
Sjuhärad	+41	+29	+24	0	+16	-11	336
Skaraborg	+41	+25	+28	+7	+32	-7	464
Fyrbodal	+39	+24	+22	+11	+24	-6	388
Resvanor							
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+55	+56	+48	+40	-54	-56	990
Kört bil minst en gång i veckan	+43	+33	+22	+9	+18	-17	1 940

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är oriktigt). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Frågan om resvanor lyder; *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019.

Äldre är mer positiva till att det är bekvämt att resa med kollektivtrafiken än yngre, likaså de som åker kollektivt regelbundet. Miljöaspekten i kollektivt resande visar på stor skillnad mellan könen. Kvinnor håller i mycket högre grad med om att miljövänligheten är en faktor bakom varför de väljer att resa kollektivt. Även de som reser kollektivt regelbundet håller i högre grad med om att miljöaspekten spelar roll, likaså gruppen med högre utbildning. Påståendet om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen visar på mest spridning bland alla påståenden. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Skaraborg. Boenden i Göteborgsregionen, högutbildade och personer mellan 16–29 år håller i minst grad med om påståendet. En möjlig förklaring till det kan vara att det är svårt att ha samma utbud av kollektivtrafik i till exempel Skaraborg som i Göteborg. Vad gäller problem med att betala för resan återfinns den största andelen bland personer mellan 65–85 år. Boende i Göteborgsregionen håller i minst grad med om påståendet jämfört med invånare i övriga delregioner och den yngsta åldersgruppen tycker i lägst grad att det är krånglig att betala för sin resa. Skillnaden mellan regelbundna bil- och kollektivresande är stor i samtliga påståenden. Personer som regelbundet reser med kollektivtrafik är genomgående betydligt mer positivt (mindre negativt) inställda till samtliga påståenden.

Sammanfattning

Som Nordens främsta transportregion är det av stor vikt att Västra Götaland har ett transportsystem av hög standard som möjliggör för personer och gods att färdas utan problem. Målsättningen är att erbjuda en säker och hållbar infrastruktur med snabba och säkra kommunikationer. Det här kapitlet presenterar invånarna i Västra Götalands bild av olika infrastruktur projekt samt hur de upplever kollektivtrafiken.

Den övergripande bilden av invånarnas syn på beslutade eller förslagna trafikåtgärder är att det främst är de som berörs av det särskilda infrastrukturprojektet som har de starkaste åsikterna. Resultaten indikerar att boende omkring de trafikstråk eller i de delregioner som påverkas eller eventuellt kommer att påverkas av en trafikåtgärd har ett intresse i frågan och har en väletablerad åsikt. Resultaten visar också att män är mer positiva (mindre negativa) till infrastrukturprojekt än kvinnor. Bedömningen av kollektivtrafiken är genomgående positiv och stabil, särskilt i gruppen med lägre utbildning, äldre och bland respondenter bosatta i stad eller större tätort. De som gör den mest negativa (minst positiva) bedömningen av kollektivtrafiken är respondenter i gruppen 50–64 år, boende i Skaraborg samt invånare på landsbygden. Regelbundna kollektivtrafikresenärer är genomgående mer positiva till hur kollektivtrafiken fungerar jämfört med boende i regionen generellt och regelbundna bilister speciellt.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Infrastruktur är en av de viktigaste frågorna på regional nivå för Västra Götaland och är så även för invånarna i regionen (Falk, 2020). Överlag är det fler som är positiva än negativa till de beslutade eller förslagna trafikåtgärder som det frågas om i den västsvenska SOM-undersökningen. Tydliga undantag är emellertid frågorna om trängselskatten samt Västlänken. Något som slår igenom de flesta resultat, särskilt när resultatet delas upp på delregioner och trafikstråk är att berördhetsfaktorn är relaterat till utfallet. Med andra ord, berörs man av det planerade eller beslutade infrastrukturprojektet har man en större benägenhet att ha ett intresse och en stark åsikt i frågan. De som är mest positiva till utbyggnad av vägar och järnvägar är de som bor i det område som kommer att beröras av projektet. Exempelvis kan vi se att boende i de kommuner som är i samma trafikstråk som E6S och E6N är de som är mest positiva till förslaget om att bygga Marieholmstunneln (ny älv-tunnel). På motsatt sätt visar resultaten att boende i Göteborgsregionen är de som gör den mest negativa bedömningen av Västlänken. Vidare bedöms de projekt som har en tydlig finansiell koppling, till exempel trängselskatt, negativt av

medborgarna i Västra Götaland. Den lokala avgränsningen när det gäller en del projekt, men också frågornas komplexitet, tar sig också uttryck i att en stor andel av de svarande som inte har någon åsikt i vissa av frågorna eller finner svårigheter i att ta ställning.

De övergripande resultaten ovan kan till viss del förklaras av berördhetsfaktorn, det vill säga att egenintresset påverkar hur man bedömer trafikåtgärderna. Samtidigt redovisas siffrorna i detta kapitel utan att ta hänsyn till andra möjliga påverkansfaktorer. Det är därför svårt att utifrån procentsatser och balansmått ge konkreta rekommendationer och förslag på lämpliga åtgärder. Infrastruktursatsningar tar i regel lång tid och innebär buller, trafikomläggningar och en tillfälligt försämrad tillgänglighet. Men förhoppningsvis ses det nuvarande besväret i ljuset av den framtida nyttan, vilket gör att acceptansen förhoppningsvis blir större. Men det är också naturligt att något som inte omedelbart är förknippat med en regional eller lokal nytta utan snarare kostar pengar, exempelvis trängselskatt, tas emot med viss skepsis.

Kollektivtrafiken i Västra Götaland

Det är överlag en positiv bild som invånarna i Västra Götaland ger av kollektivtrafiken i regionen. En majoritet tycker att de bemöts väl av kollektivtrafikens personal och att de alltid kommer fram i tid. Kvinnor är i högre grad mer positiva (mindre negativa) än män till olika aspekter av kollektivtrafiken. När det gäller bedömning av punktlighet är boende i Skaraborg och Fyrbodalen minst nöjda, medan regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten jämfört med de som pendlar med bil. De äldre tycker i högst utsträckning att det är bekvämt att åka med kollektivtrafiken samt gruppen med lägre utbildning. Vilka som reser kollektivt av miljöskäl bjuder på en del intressanta variationer. Kvinnor, de med högre utbildning och de som åker kollektivt minst en gång i veckan säger i betydligt högre utsträckning att de väljer kollektivtrafiken för att de är ett miljövänligt färdmedel. Det påstående som visar på störst spridning är påståendet att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Skaraborg, men även de andra delregionerna förutom Göteborgsregionen. De som i minst grad håller med om påståendet är boende i Göteborgsregionen, de med hög utbildning och de mellan 16–29. De som tycker att det är krångligt att betala för resan återfinns i jordbrukarhem samt bland de äldre. De yngsta tycker i lägst grad att det är krångligt att betala för resan samt de som är hemmahörande i Göteborgsregionen. Ett annat återupprepande mönster i resultaten är att personer som regelbundet kollektivpendlar är mer positiva (mindre negativa) till de olika delarna av kollektivtrafiken som det frågas om i undersökningen än de som är regelbundna bilpendlare.

Utifrån dessa resultat kan vissa mönster utrönas såsom att invånarna i Västra Götaland har en positiv bild av hur regionen sköter kollektivtrafiken. Ett annat mönster är att bland de som inte bor i Göteborgsregionen är de fler som håller med om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i sin vardag. Om det beror på att linjetätheten eventuellt är mindre frekvent i dessa delregioner är svårt att uttala sig om, utan att ställa kompletterande frågor. Med andra ord är det svårt att ge en tillräckligt god förklaring till resultaten och därmed även rekommendationer till att exempelvis fler skall se kollektivtrafiken som ett rimligt alternativ i sin vardag. Vad man däremot alltid kan sträva efter är att fler ska uppleva att kollektivtrafiken i Västra Götaland har ett konkurrenskraftigt utbud med hög tillgänglighet.

7. Slutdiskussion

Vision Västra Götaland – det goda livet är en målbild för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Genom att redovisa resultat från 2019 års västsvenska SOM-undersökning är denna rapport en del av arbetet med att utvärdera hur väl visionen och målsättningar förverkligas. Redovisningen fokuserar i bred bemärkelse på frågor kopplade till visionens fem fokusområden: ett livskraftigt näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa. Tema för den västsvenska SOM-undersökningen 2019 var digitalisering och det skulle visa sig vara ett högst passande tema att skriva om under 2020, då coronapandemin medförde att digitaliseringen i samhället påskyndades och att nya möjligheter för interaktion skapades. I detta avslutande kapitel sammanfattas, diskuteras och relateras rapportens resultat till visionen för regionen.

Välbefinnande och oro

Graden av välbefinnande i Västra Götaland är överlag stabilt och jämfört med många andra länder relativt högt. Trenden i den västsvenska SOM-undersökningen är stabil sedan över 20 år tillbaka i tiden. I frågor kring livssituationen är det över 90 procent som anser sig leva meningsfulla liv och resultaten indikerar en lika hög siffra när det kommer till hur nöjda de är med livet. Men det finns emellertid skillnader mellan olika samhällsgrupper. Yngre människor och de med lägre inkomster upplever i större utsträckning att de saknar meningsfulla saker i sina liv. Mönstret verkar vara robust oavsett vilken specifik fråga vi tittar på när det gäller de olika aspekterna av välbefinnande. Forskning om lycka och välbefinnande är ganska spretig när det gäller definitioner och det finns många åsikter och aspekter att ta hänsyn till. Men en reflektion när det gäller resultaten i den västsvenska SOM-undersökningen är att kontrastera med den forskning (Kahneman bl. a.) som förvisso dikterar att det finns ett slags tak för hur mycket lycka som kan köpas för pengar men poängen är ändå att om du spenderar pengarna på saker som är viktiga för dig kan du skapa en högre grad av nytta och lycka. Det vill säga, det kan finnas en slags interaktion mellan en hobby eller passion och inkomst såtillvida att en högre inkomst, tillsammans med andra faktorer, kan möjliggöra en högre grad av hängivelse till vad som ger lycka eller välbefinnande. Resultaten visar vidare att svarspersonernas bedömningar om hur deras senaste vecka har varit att cirka 69 procent hade gjort något intressant, 64 procent var stolta över något som de åstadkommit, 82 var nöjda med möjligheten att bestämma över sin tid och 94 procent upplevde att de blivit väl behandlade av människor i sin omgivning. På det hela taget framstår graden av välbefinnande i Västra Götalandsregionen tämligen gott.

Men när västsvenskarna får svara på hur oroliga de är för ett antal områden är det tydligt att miljöfrågor är något som många tänker på. Förändringar i jordens klimat och miljöförstöring är två av de frågor som ökat mest sedan 2015. Likaså bekymrar sig alltfler för politisk extremism, ökad främlingsfientlighet samt försvagad demokrati. Det är inte helt orimligt att en oro för demokratins skick kommer kunna påverkas av presidentvalet i USA, där många konstitutionella självklarheter sattes på prov. Det får vår framtida undersökning visa. En annan aspekt av den här frågan är ju att den inte fångar upp allt som oroar invånarna i Västra Götaland. Som man frågar får man svar heter det ju och en aspekt som inte finns med bland frågorna men som ändå har klättrat på dagordningen är ju den ökade organiserade brottsligheten kriminaliteten och framväxten av parallella klansamhällen. Det är avslutningsvis fullt möjligt att både vara nöjd med livet men även orolig samtidigt. Det finns mycket som oroar och beslutsfattare gör nog bäst i att vara lyhörda inför den oro som uttrycks i samhället. Människor som upplever att de blir lyssnade till får ett ökat förtroende för samhällsinstitutionerna och

en ökad beredskap på att göra vissa uppoffringar. Däremot blir det svårare för beslutsfattare att be om förståelse i frågor om de dessförinnan negligerat den oro som funnits.

Demokrati

Som ovan nämnt finns det en grundläggande oro för politisk extremism och en försvagad demokrati. Men man kan fråga sig om vilka delar av världen eller demokratin man främst tänker på när det gäller denna oro. När västsvenskarna tillfrågas om tillståndet i den svenska demokratin indikerar en tydlig majoritet nöjdhet med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå. Bedömningen av EU är dock fortfarande kritisk där det är relativt sett flera som är negativa än positiva. Däremot ser trenderna annorlunda ut. Sakta men säkert blir västsvenskarna mindre nöjda med hur demokratin fungerar inom landets gränser. Drygt åtta av tio av västsvenskarna var nöjda med demokratin rekordåret 2010. Idag är siffran två tredjedelar. Detsamma gäller för bedömningarna av demokratin i regionen och i den egna kommunen. Det finns därför anledning att vara vaksam gentemot den pågående trenden. När det gäller den europeiska nivån är trenden istället på uppåtående. Det ökade förtroende för EU är inte bara ett svenskt fenomen då liknande mönster har hittats i övriga delar av Europa. En huvudförklaring som angavs förra året var de kaotiska turerna kring brexit, där en slags ”Rally around the flag”-effekt stärkte människors tilltro till Europasamarbetet.

På en övergripande nivå har västsvenskarna således ett ganska positivt omdöme om demokratin. Men resultaten visar att det är lite mindre positivt när det kommer politikerna själva. Oavsett politisk nivå - nationellt, regionalt eller kommunalt – får politikerna inte några plussiffror. Sämst går det för politiker på regional nivå. Där är det endast 14 procent som uppger att de har något förtroende för de som sitter i regionfullmäktige. Det bör dock tilläggas att många inte har en uppfattning eller sannolikt kännedom om vilka dessa politiker är. Men som Sören Holmberg har visat år efter år så startar i regel lokalpolitiker på en låg nivå när det gäller förtroende och i takt med att de blir mer kända så ökar inte tilltron, snarare tvärtom. Även över tid ser det inte så uppmuntrande ut när det gäller hur region- och kommunpolitikerna sköter sina uppgifter. Kommunpolitikerna klarar sig precis från att hamna under nollstrecket och har balanserat på strecket sedan 2014. Politikerna i regionfullmäktige ligger fortsatt på tydliga minussiffror.

En annan aspekt av demokratin som i kontrast går i ett mer positivt tecken är att västsvenskarna blir alltmer positivt inställda till möjligheterna att påverka politiken i regionen. Trots ett uttalat missnöje med politikerna i regionfullmäktige blir medborgarna i ökande grad nöjda med lyhörddheten inför deras politiska önskemål. Vi kan också konstatera att medborgarna sedan 2004 är mer intresserade av politik än tidigare. Hela 64 procent säger sig vara intresserade av politik 2019.

Det finns med andra ord goda skäl för politikerna att närmare fundera över varför västsvenskarna över tid är mindre nöjda med hur demokratin fungerar på de olika politiska nivåerna i landet. Det borde finnas goda möjligheter att ta tillvara på de möjligheter som ändå verkar finnas. Medborgarna tror på ökade möjligheter att påverka det politiska systemet och det finns också ett ökat intresse för politik och det förs intensiva politiska diskussioner i regionen. Sammantaget ger det förutsättningar för politiker att, så att säga, inte tala för döva öron. Men det krävs sannolikt en slags lyssnande dialog, då det är fler människor som är oroliga för en försvagad demokrati idag än vad som var fallet 2015 och det är angeläget att ta reda på var den oron består i.

Fritid och kultur

Vision Västra Götaland – det goda livet beskriver att Västra Götaland är en region med en tydlig kulturprofil, formuleringen är att regionen ska vara en ledande kulturregion. Kultur ses här primärt som en slags kulturkonsumtion men som i förlängningen antas skänka stimulans och inspiration till utveckling, tillväxt och som en naturlig del i det livslånga lärandet.

Baserat på den västsvenska SOM-undersökningen 2019 indikerar resultaten att kulturkonsumtion och fritidsaktiviteter är relativt stabila över tid. På fritiden anger de flesta västsvenskar att de har ägnat sig åt aktiviteter som umgåtts med vänner, vistats i naturen, sett på film/tv-serie eller motionerat. När det gäller kulturaktiviteter är bio vanligast följt av museum och därefter konserter. I vilken utsträckning västsvenskarna har besökt olika anläggningar och utflyktsmål i regionen leder historiskt Liseberg och Scandinavium stort framför olika museum och naturanläggningar. Räknat i hur många som besökt någon anläggning eller utflyktsmål de senaste 12 månader är det generellt inga större skillnader över tid. I den västsvenska SOM-undersökningen 2019 leder exempelvis GöteborgsOperan besöksligen där över museiverksamheterna i regionen, där 23 procent hade besökt operan. Noterbara skillnader finns vi emellertid mellan olika sociodemografiska grupper. Generellt kan det sägas att den mest typiska kulturkonsumenten är en högutbildad kvinna. Vidare verkar det som att deltagande i fritid och kulturaktiviteter är beroende av kön, inkomst, ålder, utbildning, subjektiv klasstillhörighet, boenderegion och livstillfredsställelse.

Vilken typ av kultur som konsumeras är sannolikt därför ett utfall som beror på många olika typer av orsaker som samvarierar. För det första, utbudet och möjligheterna till kulturkonsumtion varierar inom regionen. Inom Göteborg finns det i regel ett större utbud av kultur än i ett mindre samhälle. Men resultaten styrs också ganska mycket av frågornas omfattning och avgränsningar. Vi frågar till exempel om man har besökt Gamla Ullevi eller Borås Arena men inte om man har tittat på fotboll utomhus. Västsvenskarna rapporterar i hög utsträckning medlemskap i en idrotts-/friluftsförening och dessa är spridda över hela regionen, så det är sannolikt många åskådare av andra idrotter eller besökare på mindre "arenor" som helt enkelt inte syns i data. Vidare, jämfört med män är kvinnor överrepresenterade när det kommer till att läsa böcker, besöka bibliotek, gå på teater eller opera. Givet resultaten är det heller inte helt självklart vad männen ägnar sin fritid åt. Det kan därmed finnas anledning att introducera nya kulturaktiviteter i takt med att omvärlden förändras och regionen i takt med den. Om bara viss typ av kulturkonsumtion räknas är det sannolikt svårt att kunna överbrygga och utjämna skillnader mellan olika grupper. På det stora hela får emellertid Västra Götalandsregionen godkänt när det gäller hur västsvenskarna anser att uppgiften sköts, även ifall en fjärdedel inte har någon uppfattning. I den västsvenska SOM-undersökningen 2019 anser 30 procent att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller kultur mycket eller ganska bra medan endast 11 procent svarar mycket eller ganska dåligt. Detta ger en förtroendebalans på +19 och jämfört med föregående år kan vi skönja en avtagande trend där opinionen blir mer negativ.

Arbetsmarknad och arbetsliv

Några månader innan coronapandemin bröt ut fanns det inte många orosmoln på arbetsmarknadshimmeln. 2019 var det endast rekordlåga 3 procent som ansåg att arbetsmarknaden utgjorde ett samhällsproblem. Frånvaron av arbetsmarknadsrelaterade problem betyder dock inte att bedömningen om hur regionens politiker följer samma mönster. Endast 14 procent anser att insatsen har varit mycket eller ganska bra. Det är 12 procentenheter fler, 26 procent, som istället menar att insatserna varit ganska eller mycket dåliga. Frånvaron av oron för arbetsmarknaden kanske kan avläsas

med att hela 28 procent inte har någon uppfattning i frågan. Vi kan endast spekulera i hur annorlunda de här siffrorna kommer se ut vid nästa mätning, under hösten 2020, men faktum kvarstår att den här indikatorn uppenbarligen kan svänga snabbt. Under 2014 var balansmättet hela minus 33 och 2019 sjönk det samlade balansmättet till -12 från de två föregående åren där det låg stabilt på -10.

Överlag var alltså inte västsvenskarna särskilt oroliga för situationen på arbetsmarknaden under hösten 2019. Men den bristen på oro gäller främst de allra mest etablerade i samhället. Bland svarspersonerna anser hela 86 procent att de upplever en ganska eller mycket liten risk att drabbas av arbetslöshet. Alla känner dock inte samma lugn. Människor med tidsbegränsade anställningar är mycket mer oroad för sin situation på arbetsmarknaden. Där är det endast istället 49 procent som bedömer risken att drabbas av arbetslöshet som ganska eller mycket liten. Den svenska arbetsmarknaden har länge präglats av en tydlig uppdelning mellan de med fasta och de med tillfälliga anställningar, vilket också återspeglas i graden av oro. På svensk arbetsmarknad finns också en allt tydligare uppdelning mellan människor som är födda utomlands och människor som är födda i Sverige. Det finns för det första en generell trend där allt högre utbildning, uppgradering och kontinuerligt lärande premieras och krävs i allt högre utsträckning, samtidigt som en växande skara medborgare har stagnerat. Det är lätt att glömma den växande klyftan om man i för stor utsträckning fokuserar på hur nöjda människor med fasta arbeten är över tillståndet på den svenska arbetsmarknaden. Det kommer med stor sannolikhet att krävas stora insatser för att överbrygga det här gapet mellan arbetande och icke-arbetande grupper.

Hälsa och sjukvård

Den västsvenska SOM-undersökningen inkluderar ett mått på självskattad hälsa, det vill säga hur var och en bedömer sitt allmänna hälsotillstånd. Frågan om självskattad hälsa är mycket vanlig och ställs på liknande sätt i undersökningar från både SCB och Folkhälsomyndigheten. Folkhälsoperspektivet är en central del i Västra Götalandsregionens visionsarbete. Hälsan påverkas av arv, livsstil samt den miljö vi lever i, vilket gör att det finns många utmaningar när det kommer till målet om en jämlik hälsa mellan olika grupper av invånare, bortom att kunna erbjuda en god regional sjukvård.

Huvudresultaten visar att den självskattade hälsan är hög och relativt stabil över tid. Men denna grad av stabilitet är i den lite större debatten ett tveeggat svärd. För lite mer än tio år sedan beslutades globalt, med WHO i spetsen, att hälsoklyftan skulle vara stängd inom en generation. I Sverige omvandlades ambitionen till ett mål om att de *påverkbara* skillnaderna i hälsa ska vara borta inom en generation. I denna rapport presenterar vi inga stratifierade resultat på självskattad hälsa över tid och över sociodemografisk gruppera, vi kan därmed inte svara på hur det går i relation till folkhälsomålet. Det är dock relativt tydligt att det finns en indikation på ojämlik hälsa mellan olika grupper. Högre självskattad hälsa är främst associerat med män, lägre ålder, högre utbildning, samt högre inkomst. Det här resultatet är förväntat och följer det mönster vi ser i många andra delar av västvärlden. Skillnader i inkomst verkar uppvisa den absolut största skillnaden i självskattad hälsa. Vi vet också att den ekonomiska ojämlikheten ökar i stora delar av västvärlden men också att den ökar relativt mer i Sverige jämfört med våra grannländer i Norden. Det är med andra ord vanskligt att ha för stora målsättningar kring folkhälsan om man inte har klart för sig hur varje del i kedjan ska behandlas.

Vidare, när västsvenskarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvårdens olika delar är det relativt stora skillnader. Vårdpersonalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms som mycket bra medan tillgången till vård och organisationens effektivitet bedöms som mycket dåligt. Samtidigt är det ganska många som inte har en uppfattning om hur vården är organiserad, så den siffran

kan tolkas på flera sätt. Självskattad hälsa tycks också påverka bedömningen av sjukvården såtillvida att de med lägre självskattad hälsa verkar vara mindre positiva.

Sjukvården kvarstår som en av de viktigaste samhällsfrågorna. Folkhälsan är ett komplext system av individuell hälsa som också påverkas av samhällets villkor och vårdinstitutioner. Hälsoutfall kan också systematiseras kring preventiva och mer reaktiva åtgärder. Men det krävs också politiskt mod och resurser för att skapa incitament och förändring på djupet.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Västra Götaland är lite av en motor för svensk ekonomi. Regionen är en viktig knutpunkt för internationella transporter och handel. En växande region i framkant ställer dessutom krav på infrastruktur och kollektivtrafik. I *Vision Västra Götaland – det goda livet* står att utläsa att effektiva och säkra godstransporter och en snabb och säker kollektivtrafik har stor betydelse för tillväxt och utveckling.

Satsningar kring infrastruktur gör på högvarv i regionen, främst kanske i Göteborg där fler storskaliga projekt fyller vardagskulissen med liv och rörelse. Men det råder en relativt stabil konsensus kring att satsningar på infrastruktur är positivt om vi bortser från Västlänken och trängselskatten där främst göteborgarna ännu inte verkar ha accepterat den nya verkligheten i sin bakgård, så att säga. För det är just närheten och hur påverkad man bedömer sig bli av infrastrukturesatsningar som verkar diktera hur positiv eller negativ man är. Den upplevda nyttan är också en viktig parameter men om nyttan ligger väldigt långt fram i tiden är det förmodligen en marginell effekt när frågan ställs idag. Det verkar som att män är något mer positiva till infrastrukturprojekt än kvinnor. Men störst skillnad ser vi mellan olika utbildningsgrupper där högre utbildning generellt innebär en mer positiv inställning till infrastrukturesatsningar. Till och med Västlänken klättrar över nollan på balansmättet och landar i ett +1 för de med allra högst utbildning.

När det kommer till kollektivtrafiken verkar det generellt vara de som nyttjar den som är mer nöjda. Låg utbildning och hög ålder borgar för högre nöjdhet med kollektivtrafiken och omvänt så indikerar bilburna invånare i medelålder bosatta på landsbygd en mer negativ inställning till kollektivtrafiken. Den här uppdelningen i åsikter om bil jämfört med kollektivtrafik har funnits ganska länge och brukar även åtföljas av en uppdelning på stad/land. Det går förstås inte att förneka att täthet mellan turer och linjer förvisso är mer av ett urbant fenomen, så för många på landsbygden är kollektivtrafik en omöjlighet. Det är heller inte orimligt att de som väljer att köra bil antingen gör det för att kollektivtrafiken bedöms som ett sämre alternativ eller att man är negativ till kollektivtrafiken för att försvara sin bilburna livsstil. Det går trots allt inte att bortse från de bekvämligheter som en egen bil innebär jämfört med att vara hänvisad till en tidtabell och trängsel på en spårvagn, tåg eller buss. Kollektivtrafiken hör också till ett konkret område som har diskuterats flitigt i debatten kring restriktioner och coronapandemin. Att samla många människor i en stål och plåtkonstruktion som är utformad för att vara så ”yteeffektiv” som möjligt visade sig inte vara så optimalt ut smittsynpunkt.

Den ofta stora kostnaden mellan egen bil och kollektivtrafik bedöms mest sannolikt som överkomlig av tillräckligt många. Det är nog därför viktigt att satsa på flera olika typer av framtida transportslag och kommunikationer när det gäller infrastruktur.

Vision Västra Götaland – det goda livet pekar ut riktningen för verksamheten inom Västra Götalandsregionen. Denna rapport kan ses om karta som leder en bit på vägen. Resultaten från den västsvenska SOM-undersökningen 2019 visar att regionen lyckats relativt väl i relation till vissa mål, men har mer arbete framför sig för att nå andra.

Är det ett gott liv eller rentav ”det goda livet” i Västra Götalandsregionen? Utan att behöva jämföra med andra regioner så finns det mycket som tyder på att det är ett relativt gott liv i regionen. Demokratin anses fungera väl även om det finns vissa orosmoln, hälsan är förvisso lite ojämlikt fördelad men på det stora hela god, arbetsmarknaden sågs som bekymmersfri, välbefinnandet är på det hela taget mycket gott, merparten av infrastrukturprojekt bedöms som positiva, och kulturkonsumtionen är stabil men kommer inte riktigt alla tillhanda. Däremot bedöms inte alla områden lika positivt. Sjukvårdens brist på tillgänglighet och låga organisatoriska effektivitet måste ses som några av de mer kritiska frågorna. Sjukvården är en av de viktigaste politiska frågorna och den kommer högt upp på medborgarnas dagordning. Coronapandemin kommer inte förändra den saken, snarare tvärtom. Sjukvården har seglat upp och fått högre prioritet i många undersökningen under det senaste halvåret sedan covid-19 bröt ut i Sverige. Det finns likaledes många indikationer för en alltmer vidgande hälsoklyfta. Här kommer det krävas krafttag. För att bibehålla Västra Götalandsregionen som en attraktiv region att leva och utvecklas i krävs insatser som skapar förutsättningar för att nå visionen om det goda livet. Förhoppningsvis kan denna rapport fungera som en liten pusselbit som gör det lättare att se visionen träda fram.

Appendix

Information om den västsvenska SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning och sedan 1992 en regional undersökning i Västsverige. Därtill har gjorts regionala undersökningar i Skåne (2004, 2006, 2008, 2011 och 2015) och i Värmland (2010, 2014 och 2018) samt en lokal undersökning i Göteborgs Stad (2016, 2017, 2018 och 2019). Data samlas in via postala samt webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren, och mellan de olika undersökningarna, ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de samverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Varje år publiceras också ett antal rapporter med specialanalyser av enskilda ämnesområden. En utförlig metoddokumentation från den västsvenska SOM-undersökningen 2019 kommer att redovisas i Elisabeth Falks bokkapitel ”Den västsvenska SOM-undersökningen 2019”, i SOM-institutets publikation *Digitala är vi allihopa?* (Carlander och Andersson, 2020).

Undersökningens upplägg

Fältarbetet för den västsvenska SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Likt tidigare år använde 2019 års Västsvenska SOM-undersökning en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebar att data primärt samlades in via postenkäter, men respondenterna gavs även möjlighet att fylla i enkäten på internet.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen i Västsverige. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress i Västsverige² och som är mellan 16 och 85 år³. År 2019 ingick 6 000 personer i det totala urvalet. Svaren samlades in mellan den 16 september och 15 december 2019. En stor andel av svaren inkom tidigt och 30 dagar in i fältarbetet hade drygt 70 procent av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS.

² Från och med undersökningen 1998 täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungsbacka kommun.

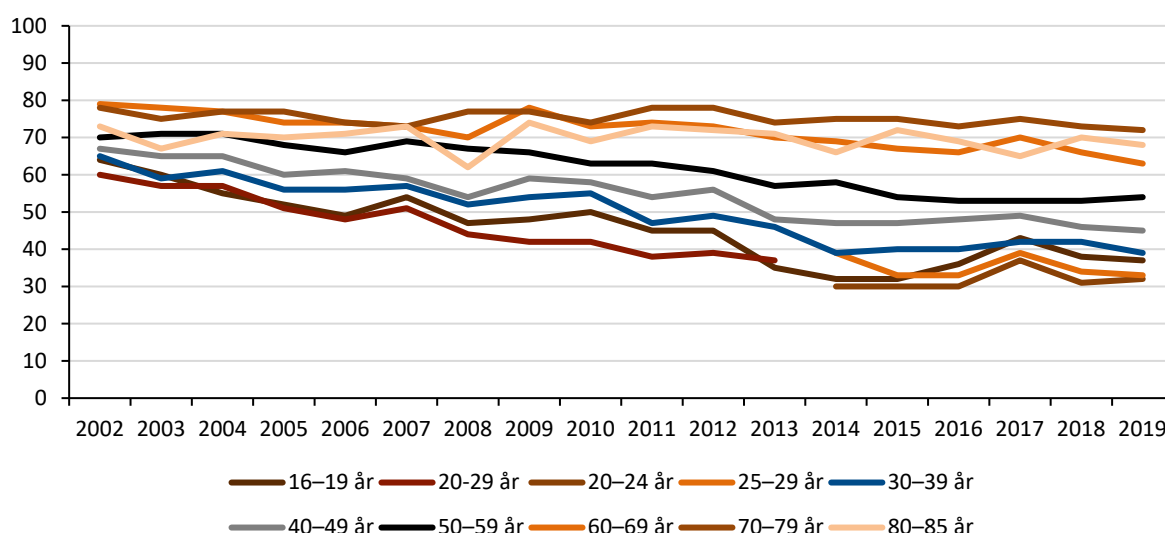
³ I undersökningarna 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 898 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 50 procent⁴.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen god i de flesta avseenden. I figur A.1 görs det däremot tydligt att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna. 2019 fick respondenterna för andra gången en belöning i form av skraplott eller värdecheck efter inskickat svar. Det gav en positiv effekt på svarsfrekvensen och förbättrade de yngre åldersgruppernas representativitet.

Figur A.2 Svarsfrekvens i olika åldersgrupper i den Västsvenska SOM-undersökningen 2002–2019 (procent av nettourval)

Generellt sett verkar inte viktning påverka resultaten nämnvärt. Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög. Jämförelser av viktade, oviktade och faktiska valresultat visar att viktning presterar betydligt sämre, trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Viktning på ålder verkar påverka mest, i synnerhet i frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsument⁵.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan

⁴ I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet definierats bort. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 161 personer, motsvarande 2,7 procent, har räknats bort som naturligt bortfall.

⁵ Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning. SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell A.1 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; *Sjuhärad*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; *Skaraborg*: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; *FyrBoDal*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

Referenser

Andersson, Ulrika, Arkhede, Sofia, Bergström, Annika, Jansson, Daniel, Martinsson, Johan & Klara Wärnlöf Bové (2017). *Västsvenska SOM-undersökningarna – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Arbetsförmedlingen (2019). *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2019 Västra Götalands län. Prognos för arbetsmarknaden 2019-2020*.

<https://arbetsformedlingen.se/download/18.76220699169bfc26b3fd754/1560327188211/arbetsmarknadsprognos-vastra-gotalands-lan-2019-2020.pdf> (Hämtad 2020-11-12)

Bergström, Lars (2004). *Livets mening. I Döden, livet och verkligheten*. Stockholm: Thales.

Boije, Edvin (2014). Det västsvenska civilsamhället. I Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red): *Brytningstider*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Boije, Edvin & Ottervik, Mattias (2014). Svenskarna och civilsamhället. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red): *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Bové, Klara & Daniel Jansson (2017). Kulturvanor i Västra Götaland. I Ulrika Andersson och Annika Bergström (red): *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Brülde, Bengt & Filip Fors (2014). Vad gör ett liv meningsfullt? I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red): *Mittfåra & marginal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Magnusson, Josefin, Sandelin, Frida, Weissenbilder, Markus, Wärnlöf Bové, Klara & Patrik Öhberg (2019). *Västsvenska SOM-undersökningen 2018 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2019:31. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Craig, Stephen C., Niemi, Richard G. & Glenn Silver (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*, 12(3):289–314.

Djerf-Pierre, Monika & Lena Wängnerud (2011). Människors oro och politikens ansvar, i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red): *Lycksalighetens ö*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Easton, David (1975). A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4):435-457.

Easton, David & Jack Dennis. (1967). The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy. *The American Political Science Review*, 61(1):25-38.

Falk, Elisabeth (2020). *Den västsvenska SOM-undersökningen 2019. Tabellrapport*. SOM-rapport 2020:32. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Falk, Elisabeth (2020). Den västsvenska SOM-undersökningen 2019. I Anders Carlander & Ulrika Andersson (red): *Digitala är vi allihopa?* Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Holmberg, Sören (2019). Demokratiska val har en positiv effekt. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red): *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Hägglund, Jonas & Josefine Bové (2013). *Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Idler, Ellen L. & Yael Benyamini (1997). Self-Rated Health and Mortality: A Review of Twenty-Seven Community Studies. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(1), 21-37.
- Linde, Johan & Joakim Ekman (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42: 391–408.
- Karp, Jeffrey A. & Susan A. Banducci (2008). Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How electoral systems shape political behavior. *British Journal of Political Science*, 38 (2): 311-334.
- Magnusson, Josefine & Klara Wärnlöf Bové (2019) Kultur hit och Kultur dit? I Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red): *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Martinsson Johan & Ulrika Andersson (2020) *Svenska trender 1986-2019*. Hämtad 2020-11-24 från [https://www.gu.se/sites/default/files/2020-04/6.Svenska_Trender_\(1986-2019\).pdf](https://www.gu.se/sites/default/files/2020-04/6.Svenska_Trender_(1986-2019).pdf)
- Martinsson, Johan & Marcus Weissenbilder (2019) Polariserade problembeskrivningar? I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red): *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik. (2011). Populära utflyktsmål i Västra Götaland. I Annika Bergström (red): *Västsvensk vardag*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik, Andersson, Dennis, Falk, Elisabeth & Jonathan Forsberg (2018). *Förhandlingsvalet 2018. Analyser av valresultatet i 2018 års riksdagsval*. Valforskningsprogrammets rapportserie 2018:8. Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet.
- Pateman, Carole (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge University Press.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Keijo Rahkonen (2011). Highbrow Culture in Finland: Knowledge, Taste and Participation. *Acta Sociologica*, 54(4), 385-402.
- Regeringskansliet (2009). *Mål för kultur*. Hämtad 2020-11-24 från <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/kultur/mal-for-kultur/>
- Roos, John Magnus (2018). Minskad nöjdhet med vårdcentraler efter Lagen om valfrihetssystem. I Anders Carlander & Björn Rönnerstrand (red): *Hemma Väst*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- SCB (2020). *Utländska medborgare i Sverige*. Senast uppdaterad 2020-08-31. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utlandska-medborgare-i-sverige/> (Hämtad 2020-11-12)
- Snieska, Vtutas & Ineta Simkunaite (2009). Socio-economic impact of infrastructure investments. *Engineering Economics*, 3(63).
- Solevid, Maria (2017). Vi måste ta människors oro på allvar. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red): *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Southwell, Pricilla (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S Presidential Election. *Review of European Studies*, 4 (2):71-77.
- UHR (2018) *Utbildning går i arv*. <https://www.uhr.se/publikationer/Rapporter/utbildning-gar-i-arv/>

Västra Götalandsregionen (2005). *Vision Västra Götaland – Det goda livet*. Beredningsgruppen för regionutveckling.

Västra Götalandsregionen (2016). *Regional systemanalys för transportinfrastrukturen i Västra Götaland*. Hämtad 2018-11-06:

<https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/316d13e9-de72-4edc-a097-185c08f4977d/Regional%20systemanalys%20f%C3%B6r%20transportinfrastrukturen%20i%20V%C3%A4stra%20G%C3%B6taland.pdf?a=false&guest=true>

VGR analys (2019). *Vår bästa tid är nu? Utbildning. Underlagsrapport till Regionrapport 2018/2019 2019:11*

Västra Götalandsregionen (2019). *Arbetsmarknadsläget Västra Götaland*.

<https://www.vgregion.se/ov/data-och-analys/projekt-uppdrag/arbetsmarknadslaget/> (Hämtad 2020-11-10)

Västtrafik (2020). *Miljö och kollektivtrafik*. Hämtad 2020-11-11: <https://www.vasttrafik.se/om-vasttrafik/miljo/>

Västtrafik (2020). *Västtrafik AB - det här är vi*. Hämtad 2020-11-11: <https://www.vasttrafik.se/om-vasttrafik/vasttrafik-ab/>

Öhlin, Mira (2010). Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val? I Maria Oskarson, Tomas Berglund och Mattias Bengtsson (red): *En Fråga Om Klass*. 1st ed. Malmö: Liber.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

